

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIII Broj 121 Svibanj 2015. ISSN 1800-5179

CRNA GORO
SRETAN TI 21. SVIBANJ
DAN NEZAVISNOSTI

Sadržaj:

- 3** Put Crne Gore k neovisnosti
- 7** Portret buduće umjetnice
- 13** Istrani u Boki kotorskoj
- 19** Majčin dan
- 21** Briga o zaštiti kulturne baštine
- 25** Izletom na Vrmac učenici obilježili Dan planete Zemlje
- 28** Aktualnosti
- 36** Kronika Društva
- 42** Vijek vaterpola u Kotoru
- 49** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Meteor
- 52** Graditelji kulturnog i tradicionalnog lica Herceg Novog
- 56** Novosti iz HNV-a
- 60** Kapetan Bartulović u "Velikom ratu"
- 65** Franz Thiard de Laforest: Boka kotorska
- 68** Po bokeški...
- 69** Hrvatski vladari
- 71** Natpisi bazilike katedrale svetog Tripuna
- 74** Bokeška pjatanca

Poštovani čitatelji!

Navršilo se devet godina od 21. svibnja 2006. kada su građani Crne Gore, u miru i demokratskom ozračju, donijeli odluku da Crna Gora nastavi svoj put kao nezavisna država. Tim povodom u ovom broju Glasnika donosimo tekst o Putu Crne Gore k neovisnosti – očekivanja i ostvarenja, iz pera Branka Lukovca, bivšeg predsjednika Savjeta pokreta za nezavisnost Crne Gore.

Kotorska muzička škola rasadnik je muzičkih talenata, a jednog od njih, mladu gitaristkinju Nađu Janković, predstavljamo vam u ovom broju.

Za nas koji živimo u Boki zaljev je prelijep, priroda je pitoma i živopisna, volimo Boku jer smo tu rođeni, jer su nam tu dragi ljudi, tu živimo i radimo, ali pri tome ne obraćamo puno pažnje na svu ljepotu kojom smo okruženi. Naši dragi Istrani prvi put su posjetili Boku - susreli se s njezinim krajolikom i ljudima i prenijeli nam svoje dojmove!

Uz mnoštvo aktualnih tema iz života, kulture, povijesti i ostaloga, posebno vam preporučujemo da obratite pažnju na novi serijal „Vijek vaterpola u Kotoru“. Neizmjereno nas veseli što je Dragan Đurčić, istaknuti sportski radnik i zaljubljenik u vaterpolo, prihvatio prijedlog da podijeli s nama, na ovim stranicama, svoja sjećanja, priče koje je slušao, anegdote i činjenice o ovom nama omiljenom sportu!

Vjerujem da ćete i ovoga puta uživati čitajući stranice Glasnika.

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen “Nikša Bućin”, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** • **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Milan Dobrilović, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Boka News, Zdenka Janković**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

PUT CRNE GORE K NEOVISNOSTI

Navršilo se devet godina od 21. svibnja 2006. godine kada su građani Crne Gore, u miru i u demokratskome ambijentu, pod budnom pažnjom do tada najvećega broja inozemnih i domaćih promatrača, donijeli odluku da Crna Gora bude neovisna, da tako obnovi svoju staru državu i pridruži se zajednici slobodnih zemalja. Tako su njeni građani, neovisno o nacionalnoj i etničkoj pripadnosti, vjeri ili uvjerenju, kako oni koji žive u Crnoj

Gori, tako i mnogi koji su iz inozemstva, došli glasati te u svečanoj atmosferi perom ispisali najsvjetlije stranice novije povijesti Crne Gore. Nagrade za takav tijek i ishod referenduma ubrzo su stigle sa svih strana: u rekordnome roku uslijedila su priznanja najvećega broja država; prijem Crne Gore u UN i druge međunarodne organizacije; napredovanje u procesu europskih i euroatlantskih integracija. A nije to bio lak put, niti je išao na prečac.

Krajem 80-ih godina prošloga stoljeća, kada je crni oblak tzv. anti-birokratske revolucije, prekrrio, pa potom u krvi i pepelu uništio raniju zajedničku državu – Crna Gora relativno je lako i brzo postala plijen velikodržavnih aspiracija, uz čiju je pomoć na kormilo dovedeno novo rukovodstvo i politika koja će biti sudionik u ratovima i tragičnome razbijanju SFRJ. Iako su slabašne bile snage koje su im se suprotstavljale, one su ipak svjedočile da ima svjetla u tami, da nije ugašena luča slobode koja je lagano, ali postojano pridobivala nove snage. Ipak, trebalo je gotovo čitavo desetljeće da se u redovima vladajuće stranke dogodi podjela, te da se njen većinski dio počne, polako i oprezno, vraćati Crnoj Gori. Proći će čak 15 godina nakon raspada zajedničke države da Crna Gora skupi dovoljno snage i odlučnosti i krene putem neovisnosti.

Bio je to trnovit put. Najprije, nije bilo izvjesno kakve su istinske namjere raznorodne koalicije koja je formirala vlast 1998. godine, kada je riječ o razvoju i perspektivama Crne Gore, o odnosima sa Srbijom, kao i o budućnosti SRJ. Zračni udari NATO snaga 1999. godine ubrzali su opredjeljenja, pojačavao se pritisak Beograda na Podgoricu koja je optužena za suradnju s NATO-om. Uslijedile su nametnute promjene Ustava SRJ kojima je dalje oslabljen položaj Crne Gore u dvočlanoj federaciji. Uslijedilo je raspisivanje izbora za predsjednika SRJ koje će službena Crna Gora bojkotirati.

Premda je pobjedu na izborima za predsjednika SRJ, kao i kasnije za parlamentarne izbore u Srbiji odnijela Demo-

kratska opozicija Srbije (DOS), koju je podržavalo rukovodstvo Crne Gore, nastupila je kriza u odnosima i s novoizabranom demokratskom vlasti SRJ. Razlog je bio, kako u bojkotu predsjedničkih izbora i otuda upitnoj legitimnosti novoga predsjednika SRJ za kojega nije glasala većinska Crna Gora, tako i u neslaganju s novoizabranim predsjednikom SRJ glede budućnosti SRJ. S osjećanjem obveze da pomogne novomu, demokratskom rukovodstvu Srbije i SRJ, Europska unija odlučila je podržati plan predsjednika SRJ o budućnosti SRJ, te je Crna Gora bila izložena mnogostrukom pritisku Srbije (SRJ) i Europske unije. Uslijedila je odluka EU da se njen komesar za vanjsku politiku i sigurnost angažira kao posrednik, s jasnom namjerom da izvrši pritisak na Crnu Goru da odstane od svojega prijedloga o savezu neovisnih država te da prihvati plan predsjednika SRJ o očuvanju federacije. Na kraju je nametnut i usuglašen prijedlog o formiranju Državne zajednice, s mogućnosti koja je objema članicama ostavljena da, nakon isteka trogodišnjega razdoblja, mogu odlučiti o ostanku u zajednici ili se putem referendumu odlučiti za neovisnost.

Očekivanja Europske unije da će problemi u odnosima Srbije i Crne Gore biti riješeni formiranjem Državne zajednice, nisu se ostvarila. Iako je Državna zajednica doprinijela smanjivanju zategnutosti u međusobnim odnosima te uspostavljanju normalne komunikacije između dviju država, bilo je jasno da dva državna entiteta tako različite veličine i snage ne mogu funkcionirati na način da se očuva istinska ravnopravnost i s uspjehom zaštite interesi obiju članica. Stoga su i u okviru Savjeta ministara Državne zajednice

započeli razgovori o dvostrukome kolosijeku, odnosno odvojenome prijemu dviju članica u Svjetsku trgovinsku organizaciju i u EU. Usprkos tomu što je koalicija na vlasti prihvatila zahtjev EU da ponovo odgodi referendum o neovisnosti te da usvoji prijedlog o Državnoj zajednici Srbija i Crna Gora – politika EU je bila je da se, na terenu, pruža podrška snagama koje su bile za očuvanje SRJ, odnosno Državne zajednice SCG te značajnije oslabi opcija za neovisnu Crnu Goru.

U takvim je okolnostima u nekim sredinama, već početkom 2004. godine, inicirano formiranje širokoga pokreta za neovisnost Crne Gore, koji bi: a) poveo najširu akciju za organiziranje referendumu nakon isteka trogodišnjega razdoblja Državne zajednice, ne dopuštajući mogućnost da vlast, pod pritiskom Bruxellesa, ponovo odgodi referendum; b) okupio sve snage, u Crnoj Gori i izvan nje, koje su istinski opredijeljene za neovisnost u široki front koji će svojim angažiranjem dovesti do većinske podrške glasača opredjeljenju za neovisnost. Polazilo se od uvjerenja da je opcija koja je ostavljena članicama Državne zajednice, da nakon trogodišnjega razdoblja ili odluče o ostanku u njoj, ili se opredijele za organiziranje referendumu o neovisnosti, ujedno i posljednja prilika za glasanje o neovisnosti. Ako bi se zadržala Državna zajednica, tekao bi organiziran program njezina integriranja u EU i NATO. Otuda je ukazivano da je mogućnost koju je ostavila Povelja o Državnoj zajednici biti ili ne biti za Crnu Goru.

Takav pristup prihvatili su i lideri stranaka koje su činile koaliciju na vlasti. U drugoj polovici 2004. godine, Inicijativno tijelo, a potom Savjet Pokreta za neovisnu, europsku

Crnu Goru, okupljali su gotovo sve organizirane, Crnoj Gori i njenoj dobrobiti posvećene snage: stranke, udruženja građana, znanstvene i kulturne institucije, medije, ugledne intelektualce, istaknute predstavnike iseljeničkih organizacija i druge. Postignuta je opća suglasnost da neovisna Crna Gora bude vođena tako da bude prostran i ugodan dom za sve svoje građane, neovisno o nacionalnome, etničkom, vjerskom ili političkom uvjerenju, te da, bez obzira kako glasali na referendumu, odmah nakon njegova održavanja, otpočne proces nadižavanja podjela u Crnoj Gori. Pokrenuta je organizirana i intenzivna kampanja pridobivanja građana za neovisnost; uspostavljanje kontakata u regiji susjedstva, uključujući i političke i građanske snage Srbije; te s pojedinim sredinama

na Zapadu, u čemu je veliku ulogu odigrao jedan broj iseljeničkih organizacija koje su se angažirale u svojim sredinama i kod europskih i međunarodnih faktora za razumijevanje takvoga opredjeljenja Crne Gore. Među njima je bilo naročito zapaženo angažiranje Nacionalne zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore iz Hrvatske, koja je organizirala širok i intenzivan angažman kod europskih institucija. Isto tako, bilo je vrlo izraženo angažiranje iseljenika i njihovih organizacija u SAD-u, Kanadi, Australiji, Južnoj Americi i u nizu zapadnoeuropskih zemalja, posebno Švicarskoj, Njemačkoj, Luksemburgu, te u susjedstvu: uz Hrvatsku, u Srbiji i BiH.

Pokazalo se da je taj put – objedinjavanja svih snaga u najširi pokret za neovisnost – bio najbolji, ako ne i jedini na-

čin da se Crna Gora uspješno odupre organiziranim brojnim i snažnim pritiscima s ciljem da se spriječi održavanje ili uspjeh referenduma o neovisnosti Crne Gore. Radilo se o sinkroniziranoj politici i djelovanju iz Srbije i Europske unije, koje je imalo vrlo snažna uporišta u Crnoj Gori (SPC, stranke, mediji, moćne civilne i vojne obavještajne strukture, financijski kapital, krupni biznis, te diplomatski pritisci i uvjeti koji su nametani) i u utjecajnim sredinama u inozemstvu. Spomenimo, kao ilustraciju, angažiranje EU i njezina visokoga komesara za sigurnost i vanjsku politiku koji je organizirao podršku zahtjevu tadašnjega premijera Srbije da se građanima Srbije, navodno porijeklom iz Crne Gore (oko 270.000), omogući glasanje na referendumu u Crnoj Gori (kasnije je Vene-

cijanska komisija zauzela negativan stav o tome zahtjevu, te on nije usvojen). Ili da se Crnoj Gori za priznavanje referenduma nametne uvjet od preko 55 % glasova za neovisnost, (budući da su istraživanja javnoga mnijenja pokazivala da se takva većina neće moći ostvariti), što je, srećom, premašeno.

Pa ipak, usprkos tako brojnim i snažnim faktorima i angažmanima koji su bili suprotstavljeni opredjeljenju za neovisnost Crne Gore, primijenjenim metodama pritisa, uložnim sredstvima nekih velikih tvrtki za kupovinu glasova, organiziranju glasača iz Srbije koji su u prethodnome razdoblju zbog vikend-stanovanja, automobila i na druge načine dobivali dokumente o boravku i pravu glasa u Crnoj Gori – građani su Crne Gore pokazali da su bili dostojni povijesnoga izazova i donijeli odluku o obnovi neovisnosti svoje države.

Neovisnost je tek preduvjet: za uspješniji sveukupni razvoj Crne Gore; za njen položaj kao ravnopravnoga člana zajednice slobodnih, suverenih i demokratskih zemalja; za potvrdu dobrosusjedske politike i pozitivne uloge u našoj regiji; kao i za ubrzavanje njezina puta prema širim integracijskim okvirima. Proteklih devet godina pokazali su da je Crna Gora u nizu spomenutih područja opravdala vrijednosti takva svojega ravnopravnog, samostalnog položaja, ispunila mnoga očekivanja, ali također da dosta onoga što je bilo obećano i očekivano, što je trebalo postići, nije ostvareno.

Najprije o ostvarenjima. Miran, transparentan, demokratski referendum i njegovi rezultati mnoge su iznenadili, s obzirom na referendum o neovisnosti organizirane u republikama bivše SFRJ u 90-im godinama i sve što je potom

slijedilo. Kao nagrada, uslijedilo je brzo priznavanje neovisne Crne Gore od strane najvećega broja država, prije svega susjeda, kao i prijem u UN i druge međunarodne organizacije. Europska unija odlučila je nastaviti proces stabilizacije i pridruživanja. Pokazalo se da referendum i neovisnost Crne Gore nisu ugrozili mir i stabilnost u regiji, već je na tim osnovama Crna Gora uspjela unaprijediti odnose sa svim susjedima, te se afirmirati kao činitelj stabilnosti i suradnje. Ubrzala je pregovore o približavanju Europskoj uniji, jer je u SRJ, odnosno državnoj zajednici bila talac niza krupnih političkih problema i prepreka koje je, objektivno, imala Srbija, obzirom na otpore da ispunimo naročito političke kriterije (suradnja sa Sudom za ratne zločine u Haagu, kao i probleme u vezi s Kosovom). I u ekonomskome razvoju ostvaren je napredak, u prvome redu zbog privlačenja većega obujma inozemnih investicija.

Premda razdoblje od devet godina nije dovoljno dugo da bi se ostvarila sva nadanja i obećanja, posebno kada je riječ o unutrašnjim društvenim, političkim i ekonomskim kretanjima i preobražajima – ipak se u nizu područja moralo učiniti mnogo više. Spomenut ćemo samo neka. Morao se ostvariti vidljiv napredak u nadilaženju podjela u Crnoj Gori, po svim linijama, nacionalnim, etničkim, vjerskim, političkim, kao i socijalnim, ekonomskim, regionalnim. Nadalje, izostao je napredak u demokratizaciji društva, te princip smjenjivosti vlasti, kako bi se pružila mogućnost i drugima da pokažu mogu li biti uspješniji u vođenju države i društva, da se provjeri koliko je prethodna vlast bila odgovorna u korištenju ovlaštenja i sredstava u vođenju unutrašnje i vanjske politike, kao i socioekonom-

skoga razvoja zemlje. Za to odgovornost snose i vlast i opozicija koja najvećim dijelom nije reformirana, posvećena u potpunosti dobrobiti Crne Gore, kao države i društva. Usprkos pozitivnim ekonomskim indikatorima u prvim godinama nakon neovisnosti, Crna Gora je, nažalost, već nekoliko godina suočena s krizom. Privatizacije su se, velikim dijelom, pokazale neuspješnima. Izostala su ulaganja u modernizaciju i proširenje kapaciteta, zaštitu životne sredine i otvaranje perspektiva bržemu razvoju nerazvijenih područja. Izrazito je snažan trend deagrarizacije i migracije seoskoga stanovništva, kao i koncentracije razvoja na glavni grad i samo neka središnja područja Crne Gore.

Crna Gora u ovih je devet godina pokazala da obnovom svoje neovisnosti nije ugrozila mir i sigurnost, ni svoju, ni regije, već ih je konsolidirala. Nije pogoršala odnose sa susjedima, već naprotiv, sa svim svojim susjedima unaprijedila je odnose te pruža doprinos razumijevanju, povjerenju i suradnji u regiji. Olakšan je i ubrzan njen put prema integracijama. Postala je, također, privlačna za inozemne partnere i investicije. Ipak, dosta toga ostaje da reformira i unaprijedi u narednome razdoblju: da se nadilaze podjele i objedine sve snage za njen sveopći napredak; da zaživi vladavina prava i dobre vlasti; da stranačku državu i privilegiranu klasu zamijeni građanska država koja će privlačiti ljude od znanja, sposobnosti i rezultata; da se učine istinski pomaci u demokratizaciji društva, što podrazumijeva i smjenjivu vlast; kao i da se značajnije unaprijedi ekonomski i društveni standard njenih građana, te provodi politika uravnotežena razvoja svih krajeva Crne Gore.

*MLADA GITARISTKINJA NAĐA JANKOVIĆ KRUPNIM
KORACIMA KORACA PREMA USPJEHU*

Portret buduće umjetnice

Piše:
Marina Dulović

Muzička škola „Vida Matjan“ od svog osnivanja pa sve do današnjih dana bila je svojevrstan rasadnik muzičkih talenata. Kao bašta u kojoj su rasli i cvjetali talentirani izdanci na muzički plodnom i prepoznatljivom tlu za razvoj muzičke kulture, što nas danas čini ponosnima. Muzičari koji su svoje prve muzičke korake napravili u ovoj sredini, svojim djelovanjem u zemlji i inozemstvu pronijeli su i potvrdili ugled ustanove, kao i visoke razmjere kvalitetnoga muzičkog obrazovanja. Prosvjetni kadar oduvijek je i na pravi način ulagao maksimalne napore da mlade muzičare što kvalitetnije obrazuje i usmjeri k pravim vrijednostima i životu u kojem će muzika imati poseban status. Najbolji pokazatelji uloženoga rada su brojne nagrade i priznanja koja naši učenici osvajaju na državnim i međunarodnim natjecanjima i festivalima.

Jedna od posebno talentiranih i posvećenih, koja trenutno pohađa VI. razred Osnovne muzičke škole, četrnaestogodišnja je gitaristkinja Nađa Janković. Ona je trenutno u klasi profesora Srđana Bulatovića i do sada je osvojila trinaest međunarodnih nagrada i priznanja. Uz mnoge u nizu najznačajnija je svakako prva nagrada na Gitar Art Festivalu u Beogradu (ožujak 2015. godine), koje slovi za jedno od najuglednijih ne samo na balkanskim, već i europskim prostorima. Na istoimenom natjecanju u prethodnim razdobljima do sada su nagrade osvojili jedino Miloš Karadaglić koji je planetarno poznat i Jelica Mijanović iz Podgorice.

**„Za mene je
moj instrument
zadovoljstvo,
razonoda,
rasterećenje i
radost. Volim
svirati, volim
se natjecati,
izmamiti pljesak
publike i živjeti u
svome čarobnom
svijetu koji se
zove muzika.“**

Također je osvojila najviše nagrade od 2013. godine do sada u Sloveniji, Španjolskoj, Italiji, Hrvatskoj, Srbiji, Rumunjskoj, Bosni i Hercegovini i SAD-u. Sudionica je brojnih seminara kod sljedećih profesora kao što su: Aleksandar Hadži Đorđević, Vera Ogrizović, Srđan Tošić, Darko Karajić, Đani Šehu, Xhevdet Sahatxhija, Goran Krivokapić, Danijel Cerović, Tomas Oferman, Maroje Brčić, Vladimir Gorbač, Zoran Krajišnik i drugi. U srpnju je očekuje jedno od najvećih svjetskih natjecanja u Oklahoma Cityju. Dakle, do sada je Nađa osvojila nagrade na najznačajnijim gitarističkim natjecanjima, pokazala svoj talenat, marljivost i upornost koja je svojstvena samo iskrenim posvećenicima i muzičarima koji idu sigurnim koracima ka zvijezdama. Za sva priznanja koja je do sada dobila najzaslužniji su uz profesora Nađini roditelji koji joj daju potporu i isključivo vlastitim sredstvima pokrivaju troškove natjecanja, seminara i brojnih usavršavanja. Vjerujem da će uskoro i država, kao i grad Kotor, shvatiti talenat koji posjeduje mlada gitaristkinja i da ćemo u budućnosti s ponosom reći: „Nađa je naše gore list!“

Znatizeljni da saznamo razlikuje li se od vršnjaka, kako je sve počelo i kako vidi sebe u budućnosti, zamolili smo je za razgovor.

Zašto je gitara bila tvoj izbor instrumenta prilikom upisa u Muzičku školu „Vida Matjan“?

Moj brat blizanac Vanja želio je svirati gitaru. Roditelji su predložili da i meni također gitara bude izbor, ali sjećam se samo da to nikako nisam željela i da sam plakala. Nisam uopće htjela pohađati Muzičku školu. Koji je razlog za to, ne znam, ali nije mi se svidje-

la ideja o pohađanju te škole, možda me čak to i plašilo. Ali poslušala sam svog tatu i nakon samo nekoliko sati shvatila sam da je tata bio u pravu i gitara mi se jako brzo svidjela. S lakoćom sam svladala prve prepreke i nakon nekoliko mjeseci upisala sam paralelno i odsjek za klavir. Prve tri godine učila sam kod prof. Dražena Jokovića koji je prvi otkrio moj talent. To su uskoro potvrdili i profesori koji su me čuli na Gitar Art Festivalu u Beogradu i skrenuli pažnju da sa mnom treba raditi posebno i više odnosno istaknuli su moje predispozicije. Nakon toga uslijedila je Ljetna škola gitare profesora Darka Karajića koja je bila odskočna daska za moj daljnji razvoj. Radeći s njim unaprijedila sam svoje dotadašnje znanje u tehničkom i muzičkom smislu, stekla samopouzdanje, usavršila ponašanje na sceni i dobila ostale korisne savjete koji predstavljaju vrijednost za cijeli život. Nakon toga krenula su natjecanja i moji prvi uspjesi.

Kako je svirati paralelno dva instrumenta različite problematike? Koji je tebi draži?

Klavir volim svirati, ali gitara je nešto posebno za mene, naprosto neusporedivo. Klavir vježbam dnevno pola sata do jedan sat, a ostalo raspoloživo vrijeme posvećujem gitari. To je uglavnom po 5 do 6 sati, ako mi ostale školske obveze dopuste. To mi ne predstavlja napor jer volim vježbati i družiti se sa svojim instrumentom na jedan poseban način. Koliko truda uložim u sviranje, toliko mi gitara nekako uzvratiti toplinom svog zvuka, rezultatima i nagradama.

Osjećaš li se drukčije među svojim vršnjacima? Prihva-

ća li te društvo s obzirom na to da se baviš klasičnom muzikom, a to danas među osnovcima i šire (na žalost) nije popularno ili kako bi mladi rekli nije u trendu?

Ne osjećam se drukčije jer moje društvo u potpunosti razumije moje opredjeljenje, moje stajalište da ne slušam muziku koja za mene nema nikakvu umjetničku vrijednost. Ne slušam folk i ostale varijante kiča. Zahvaljujući mojim roditeljima koji podržavaju moj napredak i želje, ja idem s društvom na sve rođendane, kupanje, izlaske u grad i sl. Iako imam puno obveza, ipak sve stižem. Kada osvojim neku nagradu društvo mi čestita i na tome se sve završi. Ja sama ne želim neki poseban publicitet.

Što tebi predstavlja gitara? Je li ti ona najbolja prijateljica, dobra navika koja život znači ili nešto sasvim drugo?

Sviranje gitare je nešto što mi posebno znači, ispunjava me i vjerujem da ću se ovim instrumentom baviti cijeli život. Sati vježbanja prolete kao tren i meni to nije teško. Ako sam slučajno zauzeta nekim drugim obvezama pa ne stignem vježbati, iako su takvi dani vrlo rijetki, moram gitaru uzeti u ruke barem nakratko, moram je dodirnuti i nešto odsvirati kako bih mogla utonuti u san. Za mene je moj instrument zadovoljstvo, razonoda, rasterećenje i radost. Volim svirati, volim se natjecati, izmamiti pljesak publike i živjeti u svome čarobnom svijetu koji se zove muzika.

Što za tebe predstavljaju natjecanja?

Svako natjecanje je iskustvo više. Mjesto gdje se razmjenjuju znanje, energija, upo-

znaju novi profesori i kolege, u svakom slučaju nešto gdje svi muzičari mogu procijeniti i utvrditi svoje mjesto i vlastito znanje. Čak nije toliko važna ni nagrada jer su važnija prijateljstva, nova poznanstva, nova iskustva i preporuke profesora. Seminare prate i koncerti istaknutih gitarista gdje se slušajući poznate umjetnike također uči na najbolji mogući način. Seminari su jako važni jer je tada atmosfera isključivo muzička, razgovara se samo o gitari, razmišlja također u istom smjeru i tih dana obično nema drugih obveza pa se mogu potpuno posvetiti instrumentu i napredovanju u sviranju.

Kako sebe vidiš u budućnosti?

Tijekom ove godine završavam ubrzano dva razreda osnovne muzičke škole, peti i šesti. U lipnju me očekuje prijemni ispit za upis u srednju muzičku školu. Nakon toga planiram upisati akademiju. Vidim sebe kao profesionalnu gitaristkinju, želim se profesionalno baviti koncertiranjem i svojom muzikom činiti da se drugi ljudi osjećaju dobro. Smatram da bavljenje muzikom oplemenjuje čovjeka i da je profesija kojom se želim baviti u budućnosti nešto uzvišeno, otmjeno i posebno. Treba biti hrabar, uporan, voljeti to što radiš i ne dopustiti da te skrenu trenutni događaji i aktualnosti bez ikakve vrijednosti s odabranoga puta.

Koja je tvoja poruka mladima koji također žele svoj život posvetiti muzici i muzičkome pozivu?

Bez rada i truda nema rezultata. Važno je biti hrabar, uporan, pokušati i na kraju voljeti to što radiš.

Na natjecanju „Daleki akordi” u Splitu najuspješnija Vjera Radulović

Na XX. međunarodnom natjecanju „Daleki akordi”, u disciplini violina solo, 59 bodova (od mogućih 60) osvojila je učenica trećeg razreda Vjera Radulović. Ona pohađa violinu u klasi profesorice Ivane Radović i ovo je njezina druga nagrada u tri godine učenja. Uz klavirsku suradnju prof. Andree Orlando, Vjera je nastupila u disciplini violina, I. kategorija, u konkurenciji od 23 mladih violinista. Žiri ova poznatog natjecanja, na koje već tradicionalno odlaze učenici Muzičke škole „Vida Matijan”, sastavljen je od uglednih muzičara i profesora kao što su: Francesco Parrino (Italija), Marija Cepuli (Hrvatska) i Maja Virant (Slovenija). Vjera je do sada imala veći broj solističkih nastupa na violini, a posebno je zapažen njezin nastup za božićni koncert kada je kao solist pjevač nastupila sa zborom osnovne muzičke škole. Vjerujemo da će posljednja nagrada biti poticaj za njezin budući rad i razvoj ka muzičkim visinama.

Najnoviji uspjeh mladih klavirista

Na upravo održanom „Natjecanju mladih muzičara Fantast 2015.” u Bečeju zapaženi su bili učenici s Odsjeka za klavir iz klase profesorica Vesne Cicović i Danijele Filipović s osvojene četiri prve nagrade. Dakle, Jelena Stanišić, Milena Drašković, Antonija Bijelić i Anđela Ivanović bile su najuspješnije. To ponovno potvrđuje da je klavir kao vrlo popularan instrument u kotorskoj školi, uz kvalitetu nastavnoga procesa, uzdignut na posebno mjesto, uz neizostavnu marljivost kako učenika tako i profesora.

Kotorska muzička škola „Vida Matjan” najuspješnija na XLII muzičkome festivalu mladih Crne Gore

U razdoblju od 27. do 30. travnja ove godine u Herceg Novom održano je natjecanje učenika muzičkih škola za discipline klavir, puhači, solo pjevanje, komorni sastavi i orkestri. Sudjelovalo je 14 škola i Muzička akademija Cetinje. Po broju nagrada ponovno su bili najuspješniji Kotorani koji su osvojili: 5 specijalnih, 24 zlatne lire, 20 srebrnih i 13 brončanih. Specijalne nagrade osvojili su učenici: Tamara Živković i Jovana Šuica (flauta), klasa prof. Andree Petrović; Filip Kovačević i Ivan Radović (saksofon), klasa prof. Gorana Turkalja; Jovana Radoman (flauta), klasa prof. Tamare Knežević.

Nakon uspješno završenog natjecanja uslijedio je i koncert laureata koji je krajem svibnja održan u KIC-u „Budo Tomović” u Podgorici, kao i tradicionalna dodjela diploma na koncertu prvonagrađenih u koncertnoj dvorani škole – crkve sv. Duha u Kotoru. „Rezultat nas čini ponosnima uz zah-

valnost učenicima koji svoj talent i marljivost usmjeravaju k pravim vrijednostima u skladu s tradicijom grada Kotora, kao i komplimente profesorima koji svojim zalaganjima i trudom pridonose kontinuiranom razvoju Muzičke škole „Vida Matjan”, poručili su iz uprave škole.

**ZAJEDNICA MUZIČKIH ŠKOLA
CRNE GORE**

**JU ŠKOLA ZA OSNOVNO
MUZIČKO OBRAZOVANJE
HERCEG NOVI**

**27-30.
APRIL
2015.**

**XLII
MUZIČKI
FESTIVAL
MLADIH CRNE GORE
VODIČ KROZ TAKMIČENJE**

ISTRANI U BOKI KOTORSKOJ:

Bogom dano podneblje - Perast i Kotor svojom ljepotom izmamili suze

**Ruže na dohvat ruke dok pijem kavu... i spokojna
dokolica dugovječnog Perasta. Fantastičan sadržaj, bez
sadržaja. Dobrodošli u oazu...**

Perast-pogled 'do Afrike'

Priča prva

Radost ukrala san

Napisala:

Snježana Akrap - Sušac

Rano jutro ispred naše ljepotice Arene. Sastanak pred odlazak za Boku da bismo u Donjoj Lastvi odigrali svoj poetski performans. Od uzbuđenja nisam mogla spavati. Radost zbog susreta s najdražima ukrala mi je san. Ostali ravnodušno čekaju prijevoz, ne očekujući ništa, osim da dobro odigraju predstavu.

Put je dug, ali ugodan. Međutim, ipak su na kraju svi umorni. Sve su muke zaboravljene kad smo došli u Perast, gdje nas je ljubazno dočekaao don Srećko Majić.

Mislim da dvije stvari, koje su se dogodile te večeri, dugo neću zaboraviti. Prolazeći kroz Risan, zaustavili smo se da pozdravim mamu prije nego što goste smjestim u Perastu. Kad sam ušla u dvorište osjećala sam se kao u bajci - sa svih strana bijele kale i crvene ruže, u nosnicama intezivan, ali ugodan miris narančina cvijeta, a preko puta Kolumbarina, pla-

Performansa u Donjoj Lastvi

ža moga djetinjstva. Susret s mamom, kao i uvijek na dolas ku, prepun ljubavi.

Drugo što mi se urezalo duboko u pamćenje su lica mojih prijatelja, njihovo djetinje uzbuđenje i sjaj u očima. „Snježo, ovo je čudesno... Nismo

znali da postoji nešto tako lijepo... don Srećko je divan...“ Ujutro sam vidjela nasmijana lica i čula same hvalospjeve na račun ljudi, arhitekture i prirodnih ljepota. Moram priznati da sam bila ponosna na svoj rodni kraj i ljubazne ljude. Dok smo šetali peraskim ulicama, prijatelj mi je rekao da je sretan onaj tko se u Boki rodio jer i obitelj i prostor oblikuju čovjeka. Obzirom da je slikar, rado bi nekoliko zimskih mjeseci proveo u Perastu te malo slikao, a malo uživao u mirnim, mirisnim ulicama okružen ljudima koji nikamo ne žure. Svi su se složili da sada bolje razumi-

ju moju smirenost i ležernost.

Naša najmlađa članica je pohvalila gostoprimstvo ljudi govoreći da se nikad nigdje nije susrela s takvim ljudima i da se osjeća jedna urođena kultura ponašanja. Puno toga je

se dojmilo: miris naranči i limuna - nešto takvoga nikad nije osjetila; suze izazvane ljepotom kotorskih starogradskih ulica i zvukom flaute, koji je dopirao iz daljine; rumena u licu mi prilazi i govori da se ovdje osjeća kao najljepša žena na svijetu jer nije navikla da je muškarci tako gledaju (svidio joj se taj južnjački odnos prema ženama).

Performans

Kad sam prijatelja pitala što će mu dugo ostati u sjećanju, rekao je: rajska Boka i pogled tvoje mame kad si odlazila.

Vraćam se uskoro tebi, mama, i mom lijepom zavičaju!

Vratit će se osmijeh na naša lica.

Priča druga **Oaza mira**

Napisala:

dr. Davorka Smoljanić

Komadić mira, usječen u gordost planina koje kao da čuvaju leđa nemirnome koji želi u mirnu luku. Sklopim vjeđe i nađem se na onoj terasi. Nalazim se u proširenom Mediteranu, a opet u šumovitom klancu. Tišina nekog prošlog vremena i tamošnji ljudi neopterećeni konzumiranim turizmom. Srdačni samo zbog srdačnosti. Novost. Nasmejani vozač autobusa koji mi ulijeva sigurnost, nakon što zakači obližnji zidić, mirnim odmahom ruke. Nije da ga nije briga, nego zar je to toliko vazno?... Ruže na dohvat ruke dok pijem kavu... i spokojna dokolica dugovječnog Perasta. Fantastičan sadržaj, bez sadržaja. Dobrodošli u oazu...

Perast

Kavica u Perastu

Impresivni kotorski bedemi

Napisale povjesničarke
umjetnosti:

**Gordana Trajković
i Tina Širec Džodan**

Gostovanje pjesničko – komorne podružnice Kazališta dr. Inat s pjesničko-scenskim performansom u režiji Snježane Akrap Sušac, na obale daleke nam (autom) i bliske (umom i srcem) Crne Gore donijelo je dašak avanturizma u pustu i predvidljivu svakodnevicu, kako protagonistima i učesnicima u ovoj avanturi pa

tako, nadamo se, i tamošnjem življu.

Ova crtica ili bolje rečeno utisak neće svjedočiti o samom gostovanju, njegovoj izvedbi i umjetničkoj vrijednosti već o svim popratnim situacijama kojima su ovakve avanture popraćene, a upravo nam one donose nove spoznaje, iskustva i sitne životne mudrolije.

Već sam put, dupkom punim autom, družine u sastavu tri odrasle ženske jedinice te dva poprilično mala, ali hrabra dječaka bio je ispunjen intenzivnim emocijama,

beskrajnim strpljenjem i pri-tajenim, ali velikim očekivanjima. U neprestanoj „trci“ s drugom polovicom ekipe koja se vozila u drugom automobilu (kojemu je vođa puta od početka imao potrebu tepati nazivajući ga, potpuno neobjašnjivo, kombijem), također dupkom punim, nakon cjelodnevnih vožnje uz skromne stanke na benzinskim oazama suhe mediteranske autoceste, ekspedicija je napokon, u sam smiraj dana uplovila u sigurnu luku don Srećkovog mjestasca, čarobnog renesansnog

Perasta. Sama je sreća što nas je upravo don Srećko (a njegovo ime nije slučajnost) i dočeka jer tko zna gdje bismo onako umorni, gladni i dezorijentirani završili...? Potrebno je ovdje napomenuti, kako bismo čitaocu predložili iskonsku ljepotu zaljeva kojeg smo se nakon cjelodnevnog putnog agonije u smiraj dana napokon dočepali, da je ulaskom u bokokotorski zaljev jednostavno nastupilo stanje potpunog unutarnjeg mira. Apsolutni dokaz tome bila su iscrpljena dječica, uvelih pogleda i kratka daha od sparine i umora koja su odjednom živnula i zacvrkutala udahnuvši punim plućima, kao netom probuđena iz krepkog sna. Stigli smo u svojevrzni raj na Zemlji i to je bilo evidentno na svim razinama poimanja cijele posade automobila.

Velikodušna i brižljiva „ekipa“ don Srećka sa tetom Vjekom na čelu, pružila nam je topao dom, pravo utočište na obroncima dramatičnih gradskih uzvisina podno silnih planina crnogorskog primorja. Stara i s pažnjom obnovljena, kao uostalom i cijela okolica Perasta, kamena kuća s nekoliko apartmana i pogledom na Boku kotorsku, narančama i limunima u cvatu i plodovima istovremeno, koji u rano jutro i kasno predvečerje cijelu okolicu ispunjavaju opojnim mirisom što boravak čine vrsnom aromaterapijom, pružila nam je više od smještaja.

Dovoljno je napomenuti to da su naši dječarci, jedan razboriti osmogodišnjak i jedan smioni četverogodišnjak, kućicu nazivali „našom“ i u tren oka udomaćivši se, kada smo iz nje izbivali, nestrpljivo pitali: „Kada ćemo ići kući...?“ ili „Kada ćemo u naš stancić?“. Definiciju doma čini ona ljudska komponenta, a ona je u našem slučaju boravka u Perastu, kod našeg domaćina

don Srećka u svakom slučaju bila ispunjena do krajnjeg i punog značenja te riječi. Osim punog povjerenja, razumijevanja za naše, zbog kratkog i intenzivnog boravka, čudljivo ponašanje, don Srećko i naše tete brinuli su za nas, kao za „vlastitu djecu“, pretpostavljam.

Obilne doručke na samostanskoj terasi, na samom vrhu skladnog peraštanskog urbanog univerzuma pod utjecajem opojnog mirisa naranči, pogledom „do Afrike“, a u svakom slučaju pogledom koji puca

na cijeli zaljev, krovove kamenih kuća ispod nas, tihom i diskretnom atmosferom samostana i barokne crkvice uz terasu, nenametljivom i skroz domaćom toliko da su se na njoj bez zadržke igrali i Gormiti i Slogovi i superjunaci, da ni ne spominjem svu igraću čeljad...

Tog, jedinog cijelog dana boravka u bajkovitom crnogorskom primorju, uspjeli smo vidjeti i krajnje neobičan Kotor. Stara gradska jezgra, opasana moćnim i debelim zidinama iz 9. stoljeća (dograđivane

do 19. st.), podno Lovćena, djeluje potpuno egzotično, poput nekakvog tibetanskog svetog mjesta. Utvrđeni stari grad pod zaštitom UNESCO-a, bogat srednjovjekovnom i novovjekovnom baštinom europske razine, pravi je biser Boke.

Uspjeli smo prošetati starom gradskom jezgrom do katedrale sv. Tripuna iz 1166. godine, na trgu venecijanskog tipa i u potrazi za nama, dvjema povjesničarkama umjetnosti, neizmjereno važnim Raspelom ući u sakralni muzej u samoj katedrali ne plativši ni centa. Naime, dva su nam kršna momka na vratima, čuvši da smo iz Pule, gotovo zabranila bilo kakvo rukovanje novcem i postavivši se u ulogu pravih domaćina s ponosom nam pružili besplatno razgledavanje, sve potrebne informacije i, naprosto, poštovanje i zadovoljstvo susreta bilo je obostrano. Sakralni muzej je prava mala riznica srednjovjekovnog crkvenog bogatstva.

Toliko traženo gotičko Kotorско raspelo iz 14. stoljeća, dočekalo nas je poput Svetog Grala na samom vrhu stepeništa. Što bi rekao Kung-fu Panda, pun udivljenja: „Awesome!“ Bio je to svečan prizor, no istovremeno upozoravajuć, taman toliko da se prisjetismo krhkosti vlastitog postojanja. Podno dvaju zvonika, nakon je što je odzvonilo podne, sjeli smo na sladoled iskoristivši ono malo slobodnog vremena za pisanje razglednica. Jer u ovakvim situacijama u obzir dolazi samo analogna komunikacija, sve ostalo bilo bi čista uvreda situaciji i potpunom duhovnom i duševnom stapanju sa skladnom i, na sreću, netaknutom i savršeno očuvanom urbaništičkom životnom cjelinom.

Iste smo se večeri, nakon odigrane „predstave“ tj. per-

Pred kotorskim gradskim zidinama

formansa, na povratku kući, u naš stančić u Perast, jednostavno morali ponovo zaustaviti podno kotorskih zidina. Čarolija noćnog prizora diskretno, no majstorski osvijetljenog Kotora iznad kojeg se uzdiže put ka vrhu brda i utvrdi koja ponosno bdije nad gradom podno Lovćena, spada u ona, gotovo sakralna duhovna iskustva, koje je riječima nemoguće opisati jer riječi nisu dostatne.

Na našu žalost, ovo nam putovanje nije namijenilo posjet spomeniku jednom od najvećih pjesnika i povijesnih ličnosti ovih prostora – velikom Petru Petroviću Njegošu i njegovom Lovćenu. Potpuno neobjašnjivo, nismo uspjeli vidjeti ni Gospu od Škrpjela, koja nam je cijelo vrijeme bila nadomak i doslovce

pred nosom. Nedostatak vremena (i zdravog razuma dviju povjesničarki umjetnosti i doktorice psihijatrije), na žalost, omogućio nam je da odolimo upornim pokušajima uvjeravanja našeg don Srećka i nagovaranjima teta koje su za nas brinule da djecu brodičem jednostavno moramo odvesti na otočić Gospe od Škrpjela.

Shvatismo, tek po povratku u Pulu, ovog nam puta Gospa jednostavno nije bila suđena. Dan zaista ima samo 24 sata, a mi smo ih na našem čudnovatom putu iskoristili do posljednje sekunde. Unatoč tome, sada nam je lakše, jer znamo da se uskoro moramo ponovno vratiti. Svi smo se složeno zakleli: Gorskom vijencu se uskoro vraćamo, stotinama kilometara uprkos!

MAJČIN DAN

Ako ste u prilici, danas samo zagrlite svoju majku, recite joj koliko je volite i zahvalite na onome što je učinila i čini za vas.

Piše:
Goga Kiš

Majčin dan je dan koji se slavi u čast majki i majčinstva i koji se u većini zemalja obilježava svake druge nedjelje u svibnju od 1914. godine. Sve je započela Amerikanka Ann Maria Reeves Jarvis, u gradiću Grafton u Zapadnoj Virginiji na drugu godišnjicu smrti njezine majke Anne Marie Jarvis 10. svibnja 1908. godine. U lokalnoj je crkvi podijelila bijele karanfile drugim majkama i ženama i na taj način izrazila ljubav prema preminuloj majci Ann Marie Reeves Jarvis, koja je bila velika i životna inspiracija za žene diljem Amerike.

Posvetila se i inicijativi za osnivanje službenog državnog praznika u čast majki, pišući pisma političarima, gospodarstvenicima, svećenicima i ženskim udrugama. Već 1909. majke su u 45 država SAD slavile majčin dan. U komunističkim državama majčin dan

nije slavljen, nego se proslavljao Međunarodni dan žena.

Tko je bila Ann Marie Reeves Jarvis, zbog koje se obilježava Majčin dan?

Sa samo 17 godina Ann Marie Reeves se udala za Graftonville E. Jarvisa, sina bapti-

stičkog svećenika, a živjeli su u gradiću Webster u Zapadnoj Virginiji. Iako je Anne Marie postala majkom čak 13-ero djece, zbog loših zdravstvenih uvjeta i nedostatka lijekova do odrasle je dobi preživjelo samo njih četvero. Zasigurno u tome

treba tražiti motive njezinog angažmana koji počinje kad je imala 26 godina. Okupila je žene iz čitave regije na sastanke u lokalnoj crkvi, gdje je organizirala klubove poznate pod nazivom 'Majčin radni klub'.

Zatražila je stručnu pomoć brata dr. Jamesa Reevesa i njegovih kolega, kao i medicinskih sestara kako bi savjetovali organizaciju. Na taj se način skupljao novac kojim su se kupovali lijekovi, a žene su se osposobile pomagati majkama oboljelim od, tada česte, tuberkuloze. Pokrenuta je i bolja kontrola zdravstvene ispravnosti mlijeka za djecu. Tijekom američkog Građanskog rata proširila je svrhu 'Majčinog radnog kluba' kako bi se po-

boljšali sanitarni uvjeti za obje zaraćene strane i za ranjene. Ann Reeves Jarvis, zahvaljujući njenim podučavanjima o sanitaciji, pripadaju zasluge za spašavanje tisuće. Nakon smrti supruga, Ann Marie se 1902. godine, s kćerima

Annom i Lillie, preselila u Philadelphia sinu Claudeu.

Gospođa Jarvis je umrla 9. svibnja 1905. godine u dobi od 72 godine.

Bijeli karanfil

Njezina kći, koja se zvala Anna, nakon majčine je smrti 1905. godine odlučila posvetiti život majčinom projektu i pokušala je uspostaviti tradiciju Majčinog dana. Sjetila se kako joj je majka govorila da su svi dani u godini posvećeni muškarcu, ali ni jedan ženama, majkama. Dala je otkaz i u cijelosti se posvetila ostvarenju ovog projekta. Kao zaštitni znak uzela je bijeli karanfil, omiljeni cvijet njezine majke. 10. svibnja 1908. godine je crkva Grafton u Zapadnoj Virginiji prva proslavila neslužbeni prvi Majčin dan.

Njezin se rad konačno isplatio 1914. godine, kad je predsjednik Woodrow Wilson potpisao rezoluciju kojom se Majčin dan proglašava službenim praznikom u SAD-u. Ironija cijele priče je da se proslava Majčinog dana ubrzo počela svoditi na komercijalizaciju tog praznika, koja ima svoj vrhunac u današnje vrijeme, a što je vrlo razočaralo Annu Jarvis. Bila je ljutita čak i zbog slanja čestitki i cvijeća na taj dan. Anna Jarvis je umrla 1948. godine.

Majke i žene u Hrvatskoj

Nedavno je istraživanje pokazalo kako se Lijepa naša nalazi na 34. mjestu ljestvice zemalja s najboljim uvjetima za život majki i djece, Finska je prva na toj ljestvici, a na dnu popisa su siromašne afričke zemlje DR Kongo, Somalija i Sijera Leone. 'Majčin indeks' prati kako se 176 zemalja brine za dobrobit majki i beba, a koriste se podaci o njihovom

zdravlju, mortalitetu, razini obrazovanja, prihodima i političkom statusu. Hrvatska je iznad europskog prosjeka po postotku žena koje rade u osnovnim i srednjim školama te po broju liječnica, dok se po postotku menadžerica i broju žena koje rade skraćeno ili fleksibilno, kako bi stvorile balans između privatnog i poslovnog života, nalazi ispod europskog prosjeka, pokazalo je istraživanje Eurostata.

Položaj žene u svijetu rada i politike

Ni jedna od zemalja, koje su dostavile podatke Eurostatu, osim Hrvatske i Makedonije, nema ispod 10 posto žena koje imaju troje i više djece, a koje rade skraćeno. Najmanje je takvih u Grčkoj i Češkoj, u obje zemlje po 13,7 posto. Iako smo 'na papiru' država, koja itekako brine o ravnopravnom položaju žena u društvu, realna situacija je daleko od idealne. Statistički, žene su na dobroj poziciji da i stvarno utječu na pozitivne promjene u sustavu, a to je najjednostavnije učiniti s bitne političke pozicije.

Ove godine samo su 33 zemlje u svijetu zadovoljile kvotu od 40 posto žena u parlamentu, Hrvatska je u rang s EU i bolja od svjetskog prosjeka.

Ipak, u realnom okviru, kada se odmaknemo od povoljnih statističkih brojki, u Hrvatskoj su žene gradonačelnice u samo pet posto gradova i općina, a imamo čak 116 općinskih vijeća bez ijedne žene. U Europskoj uniji prosjek udjela žena u općinskim i gradskim vijećima 30-35 posto, dok je u Hrvatskoj to samo 15 posto. U Hrvatskom saboru ima 26 posto žena, ali neke su ušle u Sabor kao zamjene. Od 39 žena 12 ih je zamjena, a od toga 10 su zamjene muškarcima koji su otišli na funkcije u ministarstva i Vladu. Žene koje su neposredno osvojile mandate čine samo 19,8 posto.

Draga mama, hvala

Komercijalizacijom praznika Majčinog dana ponešto se izgubila osnovna ideja današnjeg dana. U konačnici, to je pri kraju života, kako smo rekli, razljutilo i samu osnivačicu Majčinog dana, Annu Jarvis. Iako kakav cvijetak neće biti na odmet, ako ste u prilici, danas samo zagrlite svoju majku, recite joj koliko je volite i zahvalite na onome što je učinila i čini za vas. Znaate kako je pisao James Joyce: 'Ako je sve na ovom smrdljivom svijetu nesigurno, majčina ljubav to nije.'

*POSILIJE VIŠEMJESEČNOG RADA STRUČNJAKA, VRIJEDNA SLIKA
VRAĆENA U STALNI MUZEJSKI POSTAV*

Briga o zaštiti kulturne baštine

Nije pretjerano reći da je historijska slika „Kap. Marko Martinović uči ruske plemiće pomorstvu“ jedan od simbola Perasta, a u muzejskom postavu jedan od najvažnijih artefakata.

Piše:
Marija Mihaliček

Uprotekle dvije godine na mnogim muzejskim predmetima iz zbirke Muzeja grada Perasta provedene su mjere zaštite. Na taj način vrijedna muzejska i arhivska građa, koja svjedoči pomorsku i kulturnu prošlost Perasta, spašena je od daljnjeg propadanja. Konzervatorske mjere na povijesnoj slici „Kap. Marko Martinović uči ruske plemiće pomorstvu“ svakako je najznačajniji pothvat jer je u pitanju kulturno dobro velikog značaja. Poslije višemjesečnog rada stručnjaka, na čelu s konzervatoricom-savjetnicom Jasminom Grgurević iz ateljea

Spomenička vrijednost ovog ulja na platnu iskazana je u sadržaju odnosno njezinoj historijsko-dokumentarnoj vrijednosti, a ne u umjetničkoj, koja je zanemariva. Od događaja koji su se odigrali u pomorskoj prošlosti Perasta, boravak i učenje ruskih kneževa i boljara, koji tematizira slika, nesumnjivo je od najvećeg značaja. Istina je da Petar Veliki šalje u Veneciju grupu mladića od visokog ugleda na pomorsku obuku, u kontekstu napora da osnaži Rusiju kao pomorsku silu. Venecijanski senat za pitomce Petra Velikog organizira obuku i povjerava je kap. Marku Martinoviću, cijeneći njegovo pomorsko iskustvo i sposobnosti. Tako sada

I. šalje kneževe i boljare u Perast da uče pomorstvo u Martinovićevoj školi. Činjenica da preko Venecije ruski pitomci dolaze u kontakt s Martinovićem i Perastom uopće ne umanjuje historijski značaj ni ličnost poznatoga Peraštanina, ni ulogu grada Perasta. Štoviše, govori o najvećoj afirmaciji koju su pomorci iz Perasta stekli u Veneciji, tadašnjoj najmoćnijoj pomorskoj sili. A sama pojava ličnosti kap. Martinovića prema riječima Miloša Miloševića „nije slučajna, već je samo vrhunac nastojanja generacija naših pomoraca da ovladaju plovidbom. Martinović je izdanak vjekovnih iskustava tradicionalne, praktične nastave na brodovima“.

Historijska slika je dugo u prošlosti, sve do XX. stoljeća, bila jedina potvrda, u nedostatku značajnijih arhivskih vijesti o pedagoškom djelovanju, dobro poznatoga kapetana, pomorskoga trgovca, matematičara, kroničara, pjesnika i pripadnika jedne od najstarijih peraških porodica s prezimenom Stjepković, Marković, Martinović, koja je posjedovala na desetine brodova, imala svoje brodogradilište i čitav kompleks kuća u Perastu.

Naslikana je 1711. godine, prema zapisu pri dnu platna koji je dugo vremena bio skriven, a prilikom restauracije u Zadru 1962. otkriven ispod okvira. Autorizacija je do danas ostala tajna, potpisana rukom nepoznatog autora, iako su je neki stariji historioografi smatrali djelom Tripa Kokolje. Njezin nastanak čitavih trinaest godina nakon boravka Rusa u Perastu ima logično objašnjenje u želji da se trajno sačuva uspomena na taj događaj, za što se nepoznati autor, sa sigurnošću se može tvrditi, poslužio starijim prikazom kao predloškom, uz dodatak opširnoga teksta.

Područnog odjeljenja Centra za konzervaciju u Kotoru, slika je vraćena u stalni muzejski postav.

Nije pretjerano reći da je historijska slika „Kap. Marko Martinović uči ruske plemiće pomorstvu“ jedan od simbola Perasta, a u muzejskom postavu jedan od najvažnijih artefakata.

mnaestorica kneževa i boljara prvo teoretsko navigacijsko znanje stječu u Veneciji 1697. i na dva putovanja Jadranom primjenjuju naučeno u praksi. Na drugom putovanju zadržavaju se u Perastu dva mjeseca 1698. gdje ih Martinović nastavlja poučavati o plovidbi na jedra toga vremena. Želim ovdje istaknuti da se još i danas može čuti ili pročitati da Petar

Platno je podijeljeno u dva dijela, u gornjem tekstualnom dijelu ispisane su sve titule ruskog cara Petra I., ispod u dva niza stoje imena kneževa i boljara, zatim ruski carski grb pa slijedi naslov *Marko Martinović učeći principe i gospodu moskovsku imenovanu na morski nauk i vladanje*. U donjem dijelu platna naslikan je Marko Martinović i pet mladih Rusa okupljenih oko stola na kome su pomorska karta, kompas i globus. Potrebno je apostrofirati ovaj fragment slike jer prisutnost nautičkih predmeta na slici nosi simboliku osnovnih vještina koje je pomorac toga vremena morao svladati. One su upisane i u službenom svjedočanstvu poslije školovanja, a riječ je o *buzoli u svim svojstvima vjetrova i u navigacijskoj karti*. Taj certifikat o poznavanju plovidbe imao je snagu službenog akta Mletačke Republike, što očito govori o najvišoj obrazovnoj razini toga vremena, a Martinović to potvrđuje *svojom rukom i pečatom*. Ove godine objavljen je u izdanju Istorijskog instituta CG manuskript pisan ruskim jezikom na pergamentu o predavanjima kap. Martinovića iz zbirke Ruske nacionalne biblioteke s 15 prikaza brodova akvarela. Te zabilješke jednog od Martinovićevih učenika samo dijelom su bile poznate našoj znanstvenoj javnosti, a sada postoji i najnovija potvrda o širini stručnog znanja koje su pomorci na jedrenjacima morali svladati u *nautici* Marka Martinovića.

Uvjetno rečeno, ovaj grupni portret pokazuje tipizirane likove ruskih učenika u živopisnoj nošnji u pozama gestikulacije i autoritativnu pojavu Marka Martinovića u crnom odijelu, sa šestarom u ruci. Pokraj naslonjača na kome sjedi je štap s okruglim pozlaćenim drškom koji je jedan od simbola zapovjednika

broda (često ga nalazimo na baroknim portretima), a bio je ujedno i jedan od znakova vlasti kapetana grada Perasta.

Iako, kako smo već istaknuli, prikaz ne odlikuje likovno-umjetnička kvaliteta, nepoznati autor pružio nam je mogućnost doživljaja davne nautičke učionice, a u jedrenjaku, u uglu slike, možemo pronaći simboliku prvoga školskog broda na kome su mlada *moskovska gospoda* primjenjivala *morski nauk*.

Promatrajući reprezentativne portrete Peraštana, koji

nas ovdje okružuju, lik najvećeg od njih je jedini sačuvan na ovoj slici, skroman u svojoj pojavnosti i slikarskoj izvedbi, a doživljavamo ga kao portret kapetana Martinovića.

Inspirativna ličnost ovjekovječena je na osnovi ovog portreta, u djelima dvaju poznatih umjetnika: skulptora Vanje Radauša 1968. u brončanom poprsju na peraškome trgu i slikara i skulptora Kotoranina Vaska Lipovca u reljefima u bronci iz 1985. u Kotoru (Pomorski muzej i Centar za kulturu).

O tome što je slika značila za Perast govori nam podatak da je slika, koju su nasljednici poklonili peraškoj općini početkom XIX. stoljeća, imala počasno mjesto u vijećnici općinske zgrade, gdje su se počeli skupljati i drugi predmeti iz prošlosti Perasta. Na tome mjestu gdje se nekad nalazila kula Martinovića vidjele su je mnoge poznate ličnosti koje su posjetile Perast u XIX. stoljeću i prvim desetljećima XX. stoljeća. Divljenje i emocije pred njom su iskazivali poseb-

sreću da upozna lijepu zemlju konta Viskovića“.

Miroslav Montani donosi zanimljiv podatak da je peraška općina imala ponudu 1880. od ruskog admirala da otkupi sliku za veliku svotu, no sudbina joj je bila da ostane u Perastu.

Peraštani su se teško odvajali od simbola pomorske prošlosti grada. Slika odlazi, samo privremeno, u Kotor 1934. na prvu veliku izložbu koju organizira Narodni univerzitet, a posvećena je kulturno-historijskom nasljeđu Boke ko-

je kratko *in situ* jer je poslije restauracijom palače Bujo-
vić 1957. postavljen u novoo-
tvoreni Muzej grada Perasta. Historijska pomorska, kulturološka, sociološka i muzeološka značenja učinila su ovu sliku najistaknutijim muzejskim predmetom i najboljim reprezentom bogate pomorske historije Perasta. Zahvaljujući njoj i ostalim muzealijama Muzej u Perastu dobio je epitet najbogatijega pomorskog muzeja u bivšoj zajedničkoj državi.

O značaju historijske slike Marka Martinovića s ruskim pitomcima svjedoči i potreba za njezinim kopiranjem zbog prezentacije pomorske prošlosti na drugim mjestima. Tako Anastas Bocarić 30-ih godina XX. stoljeća radi kopiju po narudžbi za „kabinet“ Bokeljske mornarice (danas se nalazi u Pomorske muzeju Crne Gore u Kotoru). Slikar i skulptor Ivan Mirković izradio je kopiju za

Jadranski institut u Splitu, a Željko Senečić za Vojni muzej u Beogradu.

Vrijeme stalno potvrđuje vrijednost ove slike kao dokumenta jedne od najvažnijih stranica historije Perasta, početaka organiziranoga pomorskog školstva i prvih veza Rusije s Crnom Gorom. Ovo kulturno dobro nakon provedenih konzervatorskih mjera zablistalo je u svojoj punoj višeznačnoj simbolici.

no Rusi. Tako je Vladimir B. Bronevski, ađutant generala Senjavina, 1806. u putopisu istaknuo: „Svaki Rus koji se desi u Perastu mora da posjeti Dom koji je pripadao M. Martinoviću; tamo će videti nastojanja i uspomene Petra Velikog.“

Ruski plemić Galicin u pismu iz 1897. zahvaljuje kontu Krstu Viskoviću za poslanu fotografiju „koja za njega ima ne samo istorijsku, već i vrijednost nježne pažnje i dokaza da je jedan njegov predak imao

torske. Osnivanjem muzeja u Perastu 1937. slika je ušla u inventar muzejskih predmeta.

Posebno treba naglasiti da je 1948. prilikom obilježavanja 250. godišnjice Pomorske škole Marka Martinovića, u Kući nautike u Perastu bio priređen postav u kojem su uz historijsku sliku bile izložene i druge muzealije i arhivalije vezane uz porodicu Martinović. Ovaj postav, koji možemo smatrati značajnim za valorizaciju ličnosti Marka Martinovića, bio

Izletom na Vrmac učenici obilježili Dan planeta Zemlje

Piše:
Ana Šarčević

Lijep i sunčan dan izmamio je u prirodu malu, ali hrabru skupinu učenika hrvatske nastave iz Tivta i Kotora. Na planinarski izlet koji je organiziran povodom Dana planeta Zemlje krenuli su u pratnji svoje nastavnice Ane Šarčević i Srečka Marovića, dugogodišnjega aktivnog planinara planinarskoga kluba „Pestingrad“ i djelatnika Lovackoga udruženja Tivat.

U subotnje jutro, u dogovoreno vrijeme polaska, učenici su čekali na startnoj poziciji u Gornjoj Lastvi. Nakon upoznavanja s vodičem, koji izlaže itinerar, i zajedničkoga foto-

grafiranja počinje prava mala pustolovina. Do vrha i crkve svetoga Vida već se osjeti početni napor, ali pogled na Tivat i okolna brda i planine nagrađuje sav trud. Osim zemljopisnih podataka koje učenici rado slušaju, ovo je prilika za kratak tečaj o osnovama planinarenja, markiranju staza, o tome što sve sadrži planinarski ruksak i kako se valja ponašati u planini.

Put se veselo nastavlja u smjeru Gornjega Stoliva. Uz mnogo smijeha učenici otkrivaju zanimljivosti i neobičnosti prirode. Primjećuju oko sebe i zdravlje iz prirode kao što su majčina dušica, metvica te biljku oko koje nema suglasnosti je li kadulja ili pelin.

Budnim očima pojedinih učenika ne promiču kuke i šparoge pa počinje natjecanje tko će ih više pronaći.

Zahtjevne dionice puta prelaze se uz smijeh, međusobnu pomoć i tek rijetka spoticanja. U Gornjemu Stolivu, nakon što učenici obnavljaju zalihe vode, pored crkve svetoga Ilije pravi se stanaka. Crkvi prilaze i dvije rekreativke iz Rusije te jedna francuska obitelj. Njima vodič Marović odgovara na pitanja pa potom nastavlja upoznavati znatizeljne učenike

s novim detaljima tivatske flore i faune.

Napušta se Gornji Stoliv gdje se kratko zaustavlja pored jedinoga križa u Boki koji se nalazi na ulazu u selo. Nakon prijeđenih dvanaestak kilometara bliži se kraj izleta.

Lica učenika svjedoče više radost, manje umor. Tijekom ovoga izleta mašta se i razgovara o sljedećim izletima i mjestima koja bi valjalo obići, vrhovima koje bi bilo lijepo osvojiti. Marovićovo bogato iskustvo u vođenju različitih tura i dobro poznavanje terena Vrmca pozitivno se odrazilo na učenike kojima se svidjelo pješčenje i provođenje slobodnoga vremena u prirodi. Možda će upravo oni biti baza potencijalnih novih članova planinarskoga društva „Pestingrad“.

Izložba o Crnom Platu iz kojeg je izronio današnji Tivat

Izložba fotografija i dokumenata pod nazivom „Crni Plat“ autora Dragana Rajčevića otvorena je 5. svibnja u galerijskome prostoru srednjovjekovnog ljetnikovca „Buča-Luković“ u Tivtu, uz prisutnost velikog broja posjetilaca, uglavnom starosjedilaca Tivta.

Autor izložbe je zaljubljenik u prošlost svoga rod-noga grada i jedan od najboljih poznavatelja daleke prošlosti Tivta, koji se kao moderan grad počeo razvijati tek u drugoj polovini 19. stoljeća.

Izložba fotografija i dokumenata predstavlja historijsku analizu podataka i predanja o nastavku i trajanju područja sela i zaseoka Crnog Plata kao izvorišta današnjega grada Tivta.

Otvarajući izložbu prof. Neven Staničić podsjetio je da Crni Plat kao dio Tivta do sada nije bio istra-živan. „Dragan Rajčević ovom tematikom bavi se već 40 godina, analizirajući historijske podatke, spise, činjenice i predanja u pokušaju da nastane ova priča kojoj smo večeras svjedoci. Crni Plat, selo i zaseoci iz kojih je izronio Tivat odnosno središte grada, zaslužuje više i mislim da ćemo u studenome objaviti publikaciju o Crnom Platu koja će proizaći iz ovog materijala“, rekao je uz ostalo Staničić otva-rajajući izložbu.

Autor izložbe Dragan Rajčević podsjetio je da je Crni Plat nedovoljno istražen. „Za Tivat se kaže da je mlado mjesto, a ja dodajem s bogatom histori-jom. Ovo je priča o selu, kmetu, jeziku, predanju, od prve fotografije do posljednje proći ćete razdoblje od 1.400 godina, ovo je priča o ljudima. Ja sam vas želio dokumentima i slikom vratiti u jedno vrijeme koje je postojalo. Tivat koji želi postati središte na-tičkog turizma mora imati historiju temeljenu na relevantnim podacima. Samo sam ‘malo zagrebao’ jer tu ima jako puno materijala o Tivtu. To je blago koje tek treba otkriti.

Ako netko izađe s ove izložbe i zapita se gdje je Crni Plat, ja sam već time postigao uspjeh. Ako bilo koji mladi čovjek krene istraživati ovu tematiku, po-javit će se golemi materijal. Moramo naše ambijen-talne cjeline renovirati, obnoviti. Tako smo crkvu na Đurđevom brdu, tipičnom bokeljskom selu, uspjeli našim radom i dokazivanjem uvrstiti u zaštićenu kulturnu baštinu Crne Gore tako da neće više nitko pitati gdje se nalazi dio lokaliteta Crnog Plata.

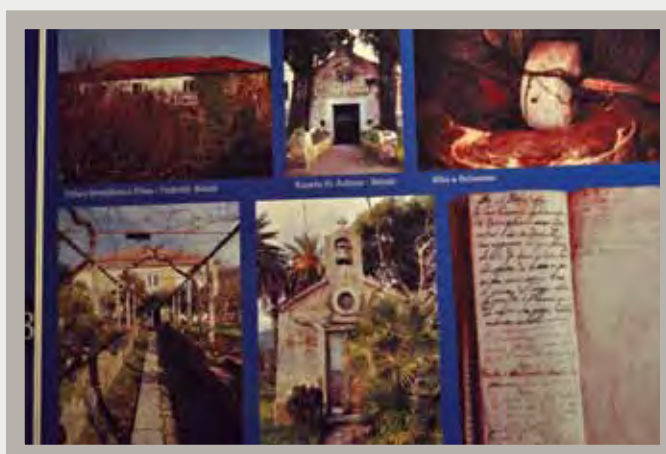
Ovo područje istraživanja koje sam obradio samo je djelić cjeline. Ovo je priča o ljudima koji su pre-danjem opstali.

Nakon istraživanja ovog područja posebno želim zahvaliti Nikici Škanati, Mišu Belanu, Jozici Boš-ković i mnogim drugima, svi su oni u mom srcu i njima posvećujem ovu izložbu“, rekao je Dragan Rajčević.

Fotografije u postavu izložbe potječu iz privat-nih zbirki i zbirke Centra za kulturu Tivat, a novi-je snimke priredili su Anton Gula Marković i sam autor.

Publika je s velikim zanimanjem pogledala tri-deset panela na kojima je uz fotografije, stare do-kumente, fragmente materijalne baštine i kulurno nasljeđe Tivta, detaljno predstavljeno više od 1.400 godina historije prostora koji danas zahvaća sre-dišnji dio općine Tivat. Iako je akcent stavljen na dio historije od dolaska Slavena na ovo područje u VII. stoljeću, Rajčević se osvrnuo i na bogate slojeve antičkoga kulturnog nasljeđa prostora na kome su svoje ljetnikovce imali ilirski vladari i kasnije rimski patriciji.

Boka News

HKD „Tomislav“ priredio ugodnu glazbenu večer

Sredinom svibnja u Domu kulture Škaljari održana je glazbena večer u organizaciji HKD „Tomislav“, a pod pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore.

Domaćica večeri, predsjednica Društva Zrinka Velić, pozdravila je nazočne među kojima su bili predstavnik Fonda za manjine Željka Raščanin, predsjednik HNV-a Zvonimir Deković, direktor Centra za kulturu „Nikola Đurković“ Miloš Dževerdanović i poznata hrvatska pjesnikinja bokeljskih korijena Maja Perfiljeva.

Glazbenu čaroliju donijeli su najmlađi sudionici, članovi dječjeg zbora „Leptirići“ koji su uz osmijeh i ples izveli najljepše dječje pjesmice. Nakon dječjeg zbora pozitivne vibracije širili su članovi već dobro poznatih klapa „Veterani vazda mladi“ i „Jadrani“ iz Tivta.

Osvježenje večeri bila je novoosnovana ženska klapa „Primavera“ čije članice imaju dugogodišnje iskustvo u klapskom pjevanju, a njihova voditeljica je profesorica klavira Andrea Orlando. Ona je također voditeljica i ostalih klapa koje su nastupile, kao i dječjeg zbora „Leptirići“.

Nakon jednosatnog ugođaja koju su glazbenici priredili, posjetiteljima se obratila i Maja Perfiljeva, ispričavši priču o svojoj poznatoj pjesmi „Bokeljska noć“, koja sljedeće godine

obilježava 50. obljetnicu postojanja, a kojom je na Splitskom festivalu daleke 1966. godine, u izvedbi Vice Vukova, osvojila 1. nagradu publike.

Kako je to i običaj u Boki, sve klapske glazbene večeri završavaju upravo ovom skladbom. Tako je bilo i ovoga puta. Svi sudionici su, zajedno s autoricom pjesme, izveli „Bokeljsku noć“.

Radio Dux

Potpisana Povelja o prijateljstvu srednjih škola Korčule i Kotora

U konferencijskoj dvorani Srednje škole Petra Šegedina u Korčuli održana je 30. travnja svečanost potpisivanja Povelje prijateljstva sa Srednjom pomorskom školom Kotor, koju su potpisali Lovre Botica - ravnatelj Srednje škole Petra Šegedina i Veljko Botica - direktor Srednje pomorske škole Kotor. U ime domaćina ravnatelj Botica pozdravio je svoga kolegu Veljka Boticu, a obojica su djeca Račišća, mjesta poznatog po pomorskoj tradiciji, te 25 profesora Srednje pomorske škole Kotor koji će u Račišću biti gosti Grada i otoka Korčule.

Uz njih, svečanost su pratili profesori, zaposlenici SŠ Korčula, ravnatelj SŠ Blato Ivo Gavranić i OŠ Korčule i Žrnova Velebit Veršić te Ante Radovanović, gradonačelnik Korčule i načelnik općine Lumbarda, kao i mnogi gospodarstvenici i nositelji rukovodećih funkcija s otoka Korčule kojima je i pomorstvo u nadležnosti, te u ime Dubrovačko-neretvanske županije Ana Čević, viša savjetnica za obrazovanje, kulturu i sport.

„Izraz je osobitog poštovanja ova Povelja o prijateljstvu i temelj budućoj suradnji naših učenika i profesora, važan je to događaj za našu školu, kao i za cijelo područje Korčule i Pelješca“, rekao je u pozdravnome govoru prof. Lovre Botica koji je pritom istaknuo kako suradnja prelazi državne granice u obostranom interesu kako korčulanske, tako i kotske škole. „Tradicija pomorstva jest ono što je stoljećima spajalo Pelješac i Korčulu s Bokom kotorskom. Mnogobrojni korčulanski pomorci stekli su obrazovanje u Kotoru“, naglasio je prof. Botica.

Ravnatelj Srednje pomorske škole Kotor prof. Veljko Botica predstavio je njihovu školu sa 600 učenika, koja u tri pomorska obrazovna programa bilježi 165 godina rada i koja već ima ostvarenu suradnju s pomorskom školom iz Bakra. Obećao je pomoći kolegama iz Korčule svojim iskustvima u obrazovanju pomoraca, spomenuvši i dugu suradnju dvaju starih gradova Kotora i Korčule - istih običaja, tradicija i kulture. Simbolično je naznačio razliku između poziva pomorca i drugih zanimanja „jer životni je poziv teško odabrati danas, a za sutra“. „Postoje profesije koje su ‘moderne’ i one koje trenutno nisu popularne, ali tko zna... Jedino je poziv pomorca vječita tradicija. Od Noine arke, preko Argonauta, Odiseja, renesansnih moreplovaca, Vespučija, Korčulanina Marka Pola, Kolumba, kapetana Kuka ili poznatoga bokeljskoga pomorskog kapetana Iva Vizina. Poziv pomorca je poseban, traži puno odricanja, apsolutnu posvećenost, ali pruža i mogućnost da budete

građani svijeta i ponosni ambasadori svog imena, obitelji i zavičaja jer srednja pomorska škola je kao da se ukrcavaš na brod kojim ćeš otploviti u izvjesnu budućnost“, rekao je ravnatelj Botica. O budućnosti gradova Korčule i Kotora govorio je korčulanski gradonačelnik Andrija Fabris koji je pozdravivši Povelju prijateljstva rekao kako će Grad Korčula podržati suradnju vezanu uz obrazovanje te suradnju Korčule i Kotora te Herceg Novog, uz još dva grada Hrvatske, a to su Zadar i Šibenik, koji će s četiriju talijanskih gradova činiti zajednički projekt kojim talijansko Ministarstvo za kulturna dobra i kulturne aktivnosti želi nizom obrambenih sustava na teritoriju nekadašnje Mletačke Republike dopuniti listu pod zaštitom UNESCO-a.

Čević je čestitavši na potpisivanju Povelje poželjela uz postignutu prekograničnu suradnju i uspjeh u obrazovanju i stvaranju pomorskoga kadra.

Nakon potpisivanja Povelje prijateljstva uslijedili su međusobni pokloni. Pomorska škola Kotor dobila je od svojih kolega iz Korčule umjetničku sliku Abele Brčića dok je korčulanski ravnatelj dobio rijetku bokeljsku rakiju sa slikom školskoga broda ‘Jadran’ te monografiju vezanu uz 165 godina Pomorske škole Kotor, u kojoj je i arhiva Korčule, Bakra, Splita, Zadra i Beča, kao i prilog svih učenika koji su završili školu u Kotoru. Gradonačelniku Korčule uručena je umjetnička slika uz motiv Gradskoga trga iz središta Kotora. Kako jadransko priobalje ne može bez dalmatinske pjesme, tu su ulogu na zajedničkome ručku u školskome restoranu, koji su pripremili učenici ugostiteljskog praktikuma SŠ iz Korčule, vrlo dobro začiniili članovi poznate klape ARTI iz Lumbarde, uz bis poznate pjesme „Bokeljska noć“, u kojoj i stihovi mogu potvrditi vrijednost ovoga događaja: „Srce jednom mora planut - za sav život, za sve dane, mora nekad poslije tuge vjetar nosit naše lađe.“

Foto i tekst: Nikola Perić/Dubrovački vjesnik

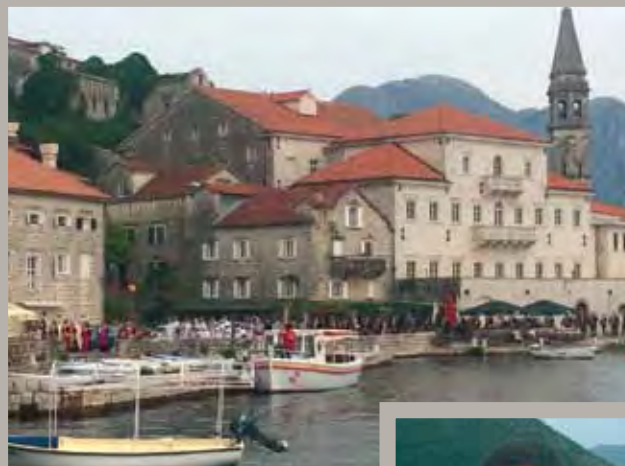
Peraška Gospa 15. svibnja – Gađanje kokota

„Ono što su Beč i Lepant bili na globalnom planu u Europi, to je Perast bio za cijelu Boku 15. svibnja te 1654. godine. Obrana Perasta od Turaka je čudnovata obrana, kao što je bila čudnovata obrana i Lepanta, i kao što je bila čudnovata obrana Beča. Čudo pod Lepantom, čudo u Beču, čudo i u Perastu“, rekao je don Anton Belan, generalni vikar Kotorske biskupije.

Netrpeljivost između risanskih Turaka i Peraštana bila je velika. Razlog tome je moć Peraštana na moru i kopnu, njihova vještina na maču i u trgovini. Nesigurnost za risanski posjed pokraj slobodnoga Perasta bio je povod Turcima da napadnu Perast. Kako su Turci bili uvjereni u laku pobjedu, nisu ni pokrenuli svoju mornaricu koja je stajala u Herceg Novom, nego su napali samo sa strane, iz zaleđa s brda - tisuću Turaka i samo pedesetak Peraštana.

Bilo je to u četvrtak, 15. svibnja 1654. godine na sam Spasovdan. Još je bila noć kada su u tri sata ispred petka, turskog sveca, Turci zaurrali, udarali

u tambure - što je značilo početak napada.

Peraštani, dan uoči, bili su obaviješteni o napadu te nisu bili iznenađeni. Pošli su na otok i donijeli Gospu. Ne da bi spasili Gospu, nego da bi Gospa spasila njih. Nose je u tvrđavu Sveti Križ i njoj povjerravaju da ona bude „glavni zapovjednik“ u obrani grada.

Iako su branitelji poduzeli organiziranu obranu iz čardaka i utvrde, uzmu li se u obzir velike pripreme Turaka, njihova tradicionalna mržnja prema Perastu koja im je samo davala poticaj za borbu, mnoštvo navalnika i nada u bogat plijen, neznatan broj branilaca, nije čudo da su Peraštani odmah pripisali svoj veliki uspjeh zaštitnici Bl. Djevice. Zato se općina iz zahvalnosti zavjetovala da će se svake godine proslaviti spomen na pobjedu 15. svibnja. U procesiji će se nositi Gospina slika kroz grad, koju prate Peraštani i drugi pripadnici peraškog područja pod oružjem. I sami su dječaci nosili oružje, prema svojoj dobi, i ispaljivali određene pozdrave. Da se to odlučilo odmah nakon pobjede 1654. godine dokazuje i odluka maloga zbora iz 1726. o danu prijenosa Gospine slike i odluka zbora iz 1754. o proslavi prve stogodišnjice boja.

Peraštani su pobijedili Turke i ne samo to, nego su ubili njihova zapovjednika Rizvan-agu, zarobili njegovu pušku, tri zastave, njegov šator...

U sjećanje na tu pobjedu ostao je običaj „gađanja kokota“, koji simbolizira neprijatelja. Najbolji strijelac, onaj koji pogodi kokota, dobiva šugaman/peškir/ručnik na kojemu je obilježena godina bitke i datum gađanja.

Po starome običaju pobjednik mora častiti građane barilom vina (60 litara). Ove godine kokota je pogodio Peraštanin Andro Radulović.

Boka News

Predstavljanje Zajednice Talijana "Fulvio Tomizza" iz Umaga

Zajednica Talijana Crne Gore i kotorski Kulturni centar "Nikola Đurković" upriličili su predstavljanje Zajednice Talijana "Fulvio Tomizza" iz Umaga i Zajednice Talijana Crne Gore iz Kotora.

U programu koji je održan u petak 1. svibnja sudjelovali su zbor i etno grupa te kazališna i plesna grupa Zajednice Talijana iz Umaga, kotorska klapa Incanto, VIS Škuribanda, kazališna grupa Kulturnoga centra "Nikola Đurković" i plesna grupa.

Ovaj program prvo je održan ispred crkve svetoga Nikole u Perastu, u 11 sati, a zatim u 19 sati u

velikoj dvorani kotorskoga Kulturnog centra. Gosti iz Umaga bili su prisutni kićenju Mađa, starome običaju koji se u Perastu održao do današnjih dana. Poneseni zanimljivim običajem, glazbom i pjesmom, i oni su spontano zapjevali i pridružili se mještanima.

Održana Prva sjednica međuvladinog Mješovitog odbora za provođenje Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske

U Podgorici je 28. travnja održana Prva sjednica međuvladinog Mješovitog odbora za provođenje Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori (u daljnjem tekstu: MMO).

Sjednicu je otvorio g. Mersudin Gredić, kopredsjedavajući crnogorske strane MMO-a, koji je izrazio zadovoljstvo nastavkom razgovora o unapređenju međunacionalnih odnosa te naglasio da su države Crna Gora i Republika Hrvatska oduvijek prepoznavale važnost unapređenja položaja manjina, što su potvrdile potpisivanjem Sporazuma 2009. godine, kojim su ove dvije države dale punu potporu za ostvarivanje najviše pravne zaštite manjina, kao i za očuvanje i razvoj nacionalnih identiteta u skladu s domaćim zakonodavstvom i međunarodnim ugovorima i drugim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama. On je istaknuo da će Vlada Crne Gore nastaviti s proaktivnom politikom poštovanja i zaštite položaja i prava manjinskih naroda te nastaviti uspješnu suradnju s Republikom Hrvatskom.

Daria Krstičević, kopredsjedavajuća hrvatske strane MMO-a, koja je u svome uvodnom obraćanju naglasila da je institucionaliziranje zaštite prava nacionalnih manjina jamstvo osiguravanja još više razine trenutno visokih standarda manjinskih

Peraštani kitili i podignuli Mađ

Prema tradiciji, svakog 1. svibnja mještani Perasta u rane jutarnje sate kite stablo mladog hrasta kao znak veselja radi početka najljepšega proljetnog mjeseca. Kićenje Mađa znači nadu u bolje sutra, u rodnu godinu, uz obilje kruha, mlijeka, vina...

“Ovo nije samo običaj u Perastu, već duž Jadranske obale, mi smo sačuvali tu tradiciju po kojoj posljednji mladoženja iz mjesta bere stablo hrasta i podiže ga na središnji peraški trg ispred crkve svetoga Nikole, 1. svibnja. Mađ mještani okite bočicama mlijeka, vina, suhim kolačima i raznobojnim trakicama“, rekla je, objašnjavajući običaj i pozdravljajući mnogobrojne goste Marija Brainović iz Mjesne zajednice Perast.

Mađ je, uz zvuke tamburica kotorskoga muzičkog sastava “Škuribanda”, podigao posljednji oženjeni iz Perasta, Marko Kaščelan.

Posebno su bili oduševljeni gosti iz Umaga, Zajednica Talijana „Fulvio Tomizza“, koji su bili prisutni na ovome starom običaju. Spontano su i oni zapjevali, pridonijevši tako svečanoj atmosferi ranoga peraškog jutra.

Uz muziku i pjesmu, mještani i gosti prošetali su se Perastom i zajedno svratili u restoran na bijelu kavu i suhe kolače, kako to običaj i nalaže.

prava u obje države te da je stoga uspostavljanje međuvladinog Mješovitog odbora iznimno važno. Istaknula je da se odnosi između Crne Gore i Republike Hrvatske razvijaju u mnogobrojnim područjima te da će suradnja naših dviju država na području zaštite manjina zasigurno biti dodatni poticaj za još bolje bilateralne odnose.

Nakon rasprave o tačkama dnevnoga reda, članovi MMO-a suglasili su se da vladama Crne Gore i Republike Hrvatske upute određeni broj preporuka, kako zajedničkih za obje države, tako i preporuka za svaku državu pojedinačno. Usvojene su preporuke koje se odnose na područja zastupljenosti manjina na državnoj i lokalnoj razini, povrat imovine – restituciju, obrazovanje i informiranje na materinskome jeziku i pismu, na službenu upotrebu jezika i pisma, zaštitu spomeničke i kulturne baštine i financiranje.

Budva u znaku karnevala

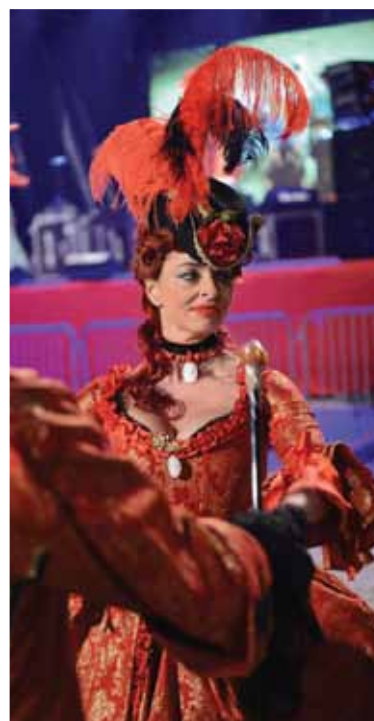
Budvanske karnevalske fešte, održane od 1. do 3. svibnja, označile su početak ljetne turističke sezone u ovome gradu. Domaćini i gosti uživali su u Abrumu, tematskim zabavama u kafićima Staroga grada, glazbeno-plesnim predstavama i mnogobrojnim kulturno-zabavnim programima.

Središnja svečanost ovogodišnjega XIII. međunarodnoga turističkog karnevala, koji se održavao pod motom "Da nije ljubavi, ne bi svijeta bilo", održana je u subotu 2. svibnja, uz sudjelovanje više od 1.200 maski iz 40 karnevalskih grupa. Maštovite kreacije, dobro raspoloženje i sjajna zabava obasjali su budvansku proljetnu noć! Maškaranu povorku činilo je 25 inozemnih karnevalskih grupa iz Hrvatske, Italije, Srbije, Slovenije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Turske, kao i 15 maskiranih grupa iz Crne Gore.

Odlična zabava, raspoloženje sudionika i dobar provod u cijelome gradu potvrdili su da je karneval u Budvi sjajan način za početak nove turističke sezone.

Karnevalska povorka predvođena kapom karnevala, mažoretkinjama i gradskom muzikom, unatoč jakoj kiši, krenula je od kafića City, Mediteranskom ulicom do Staroga grada, gdje je postavljena središnja bina. Karnevalske grupe prodefilirale su glavnom gradskom ulicom da bi se ispred bine na trgu pred gradskim zidinama predstavile izvođači karnevalske točke. Provod je nastavljen uz kotorski dvojac "Who See" i "Coloniju".

Karneval je završio u nedjelju, dječjom karnevalskom povorkom.

Ples s Europom - maturalna parada 2015.

Tradicionalni ples maturanata – plesanje popularne kvadrile priređeno je 22. svibnja na trgovima triju bokeljskih općina – Kotora, Tivta i Herceg Novog. Točno u podne, istodobno s maturantima iz 75 gradova regije, naši savršeni srednjoškolci izveli su na trgovima i ulicama ples tolerancije koji promovira mir, prijateljstvo, razumijevanje i povezivanje mladih.

Oko 130 maturanata Gimnazije i Srednje pomorske škole Kotor, unatoč sitnoj kiši, plesalo je na trgu ispred katedrale svetoga Tripuna uz zvuke Straussove Quadrille. Svoje plesno umijeće i ljepotu mladosti pokazali su odjeveni u crvene i tamnoplave majice, imali su nezaobilazne zviždaljke i tamnoplave kišobrane koji su zaštitni znak maturanata u paradi.

Točno u podne na trgu ispod Sata kule 212 maturanata hercegnovske Srednje škole “Ivan Goran

Kovačić” plesalo je kvadrilu. Maturanti su tako i ove godine nastavili lijep običaj koji je u Herceg Novom prvi put izveden 2008. godine. U žutim i zelenim majicama, sa žutim kišobranima i zviždalkama, predivna mladost i životna energija obasjale su kišni dan.

Stotinu četiri maturanta Srednje mješovite škole “Mladost” iz Tivta točno u podne pridružilo se svojim vršnjacima u “Plesu s Europom – maturalna parada 2015.”. Crvene i žute majice, žuti kišobrani i zviždaljke obojili su gradsku rivu “Pine”. Plesom, ljepotom, mladošću, pozitivnom energijom... dozvali su sunce u kišni dan i dali nam nadu da sve može biti i ljepše i bolje.

Želimo im da s istim osmijehom, energijom i žarom koračaju dalje kroz život!

5. - 11. 5. 2015.
Međunarodni sajam knjiga u
Podgorici

Jubilarni deseti Međunarodni sajam knjiga u Podgorici okupio je mnoge izdavače iz velikog broja zemalja.

Hrvatsko građansko društvo izložilo je na štandu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava tri najznačajnije monografije: Pomorstvo Boke kotorske XIX. stoljeća, Slikom kroz prošlost i Dobrota - povjesnica bokeljskog pomorstva.

Među nagrađenim ostvarenjima posebnu pozornost privuklo je djelo „Nautika – predavanja Marka Martinovića ruskim mornarima u Perastu 1697. – 1698., u izdanju Istorijskog instituta Crne Gore, Fonda potpore javnoj diplomaciji A. I. Gorčakova iz Moskve i Ruske nacionalne biblioteke Sankt Peterburg, koje je nagrađeno kao najbolje opremljena knjiga na ovogodišnjem Sajmu. Riječ je o spomeniku iz Glavnoga fonda rukopisne knjige Ruske nacionalne biblioteke, koji predstavlja zapise predavanja iz pomorstva. Predavanja je držao od 1697. do 1698. ugledni bokeljski matematičar i

znanstvenik, pomorac, stručnjak za teoriju i praksu moreplovstva i brodogradnju Marko Martinović, tada u službi Venecijanske Republike. On je u Perastu započeo prvu privatnu i priznatu pomorsku školu u svijetu gdje su pomorske vještine svladavali i ruski boljari/plemići koje je u tu svrhu u Perast poslao ruski vladar Petar Veliki.

8. 5. 2015.
Konstitutivna sjednica
Upravnog odbora

Na konstitutivnoj sjednici novoizabranoga Upravnog odbora HGDCG birani su predsjednik, potpredsjednik i tajnik Upravnog odbora. Za novog predsjednika Upravnog odbora HGDCG jednoglasno je izabran Mario Brguljan na mandat od četiri godine. Za potpredsjednika Društva izabrana je Dijana Milošević, a za tajnicu Društva Vivijan Vuk-sanović.

Novoizabrani predsjednik Društva Mario Brguljan i prvi predsjednik Društva Tripo Schubert, u ime HGDCG, zahvalili su dosadašnjem predsjedniku Mirku Vičeviću na angažiranju i uspješnom rukovođenju tijekom njegova mandata. Uz riječi zahvale uručeni su i simbolični pokloni u ime Hrvatskoga građanskog društva CG.

12. 5. 2015. Izaslanstvo HGD CG na proslavi Dana DNŽ-a

Na poziv župana Dubrovačko-neretvanske županije Nikole Dobroslavića na proslavi Dana Dubrovačko-neretvanske županije i blagdana sv. Leopolda Bogdana Mandića nazočilo je izaslanstvo HGD CG: Mario Brguljan, predsjednik, Tripo Schubert, prvi predsjednik i Krunoslav Težak, predstavnik za Hrvatsku. Proslava je počela odavanjem počasti poginulim braniteljima i civilnim žrtvama Domovinskoga rata pokraj spomenkriža na groblju Boninovo.

Nakon svete mise, u crkvi Gospe od Milosrđa, ispred crkve sv. Vlaha održan je kulturno-umjetnički program - Linđo i gosti.

Predstavnici Društva nazočili su i proglašenju najuspješnijih sportaša Dubrovačko-neretvanske županije u 2014. godini, a zatim svečanoj sjednici Županijske skupštine u Kazalištu Marina Držića. Na svečanoj sjednici župan DNŽ Nikola Dobroslavić odr-

Nikola Dobroslavić, župan

Težak, Brguljan, Schubert

žao je svečani govor u povodu obilježavanja proslave.

Dan DNŽ-a čestitali su i nazočne pozdravili: Tatjana Šimac Bonačić - zamjenica gradonačelnika, Tomislav Tolušić - predsjednik Hrvatske zajednice županija, Branko Bačić kao izaslanik predsjednice Kolinde Grabar Kitarović, potpredsjednik Sabora Nenad Stazić te Arsen Bauk - ministar uprave. Ovom prigodom uručene su i nagrade Dubrovačko-neretvanske županije pojedincima i udrugama.

14. 5. 2015. Arian Leka i Jovan Nikolaidis posjetili HGDCG

Poznat i vrlo priznat albanski pjesnik i prozni pisac iz Tirane Arian Leka, urednik književnoga časopisa „Poeteka“ i pokretač istoimenoga pjesničkog festivala u Draču te Jovan Nikolaidis, pisac grčkog podrijetla, rođen u Ulcinju, urednik časopisa za književnost i kulturu PLI-MA plus, posjetili su Hrvatsko građansko društvo s ciljem upoznavanja i suradnje. S gostima su razgovarali Tripo Schu-

bert, Dijana Milošević i Tijana Petrović. Kako je od svih književnosti jugoistočne Europe albanska književnost u Hrvatskoj i Crnoj Gori malo promovirana i poznata, gospodin Leka izvijestio nas je o albanskoj književnosti, književnom časopisu „Poeteka“ i hrvatskoj književnosti prevedenoj na albanski jezik. „Poeteka“ je najveći međunarodni književni festival na kojemu sudjeluje veliki broj pisaca, urednika i mnogih drugih književnih stvaratelja, a održava se svake godine u Tirani od 2005. godine. „Poeteka“ je za svoj simbol izabrao prsten iz kojeg izlazi balčak Skender-bega, istaknuo je Leka.

Ovaj prsten dodijeljen je Sibili Pelevskoj, poznatoj novelistici, pjesnikinji, dramatičarki, prevoditeljici, autorici knjiga s područja teatrologije, redovitoj profesorici na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. Tripo Schubert iskazao je zadovoljstvo ponajprije zbog posjeta i prepoznavanja našeg Društva kao poveznice svih kultura i nacija, istaknuvši da prevodilački rad Društvo nema u svojoj djelat-

nosti, ali možemo pronaći zajednički vid suradnje u izdavačkoj djelatnosti. Fasciniran radnim ambijentom i velikim brojem priznanja koje je dobilo Društvo Arian Leka izrazio je želju da se među priznanjima na zidu Ureda nađe i slika simbola „Poeteke“ koju će poslati Društvu, a sve knjige hrvatskih pisaca koje su oni preveli donirat će biblioteci Društva. Dogovoreno je da se suradnja održava u sklopu onih djelatnosti koje su specifične za HGD kao što su kazalište, glazba, promotivni skupovi i slično.

15. 5. 2015.

Sastanak Uređivačkog odbora Glasnika

Analizirajući prošli broj Glasnika konstatirano je da je do kašnjenja došlo zbog problema u dizajniranju i kompjutorskoj pripremi za tisak. Dogovorene su teme za svibanjski broj, koji bi trebao izići iz tiska do 10. lipnja.

16. 5. 2015.

Izaslanstvo HGDCG na proslavi Dana Omiša

Na poziv gradonačelnika Grada Omiša Ivana Kovačića na svečanoj proslavi Dana Omiša nazočilo je i izaslanstvo Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, Dijana Milošević i Marin Čaveliš.

Program središnje proslave započeo je polaganjem vijenaca na gradskom groblju Vrisovci. Domaćini i gosti položili su vijence i odali počast svim poginulima za domovinu, a zatim na obali u Parku hrvatskih branitelja odali počast poginulim braniteljima Domovinskoga rata. Nakon odavanja počasti poginulim hrvatskim braniteljima uz po-

Odavanje počasti poginulim hrvatskim braniteljima u parku Hrvatskih branitelja

zdrav gradu Gradske glazbe Omiš, program je nastavljen svečanom sjednicom Gradskoga vijeća Grada Omiša. Slaveći zajedništvo u duhu i molitvi svetome Ivanu Nepomuku, zaštitniku Grada, program je nastavljen velikom procesijom s kipom sv. Ivana Nepomuka ulicama grada. Procesiju i svečano koncelebrirano euharistijsko slavlje predvodio je kotorski biskup Ilija Janjić s omiškim župnikom i dekanom don Ljubom Bodrožićem. Nakon toga upriličen je domjenak u restoranu „Kaštil slanica“.

Kao i svake godine i ovoga puta predstavnici HGDCG dočekan su u blagdanskom raspoloženju, otvorenog srca, uz već poznatu omišku toplinu i ljubaznost domaćina. Iznimna pozornost i zahvala za nazočnost predstavnika HGDCG ovome velikom prazniku bila je izražena u svim pozdravnim govorima, a posebno upućena od gradonačelnika Grada Omiša dr. sc. Ivana Kovačića i predsjednika Gradskoga vijeća dr. med. Zvonka Močića.

Tijekom ovoga kratkog posjeta uspostavljeni su novi kontakti s predstavnicima mnogih udruga Grada Omiša i razgovaralo

se o raznim vidovima suradnje na kulturnom planu. Godinama razvijana suradnja HGDCG i Grada Omiša, nakon ovogodišnjeg susreta, nastavit će se s već znanim

i s novouspostavljenim kontaktima. Tijekom razgovora sudionici su iskazali iznimno zanimanje za rad HGDCG sa željom za provedbom zajedničkih projekata i posjeta uredu HGDCG u Kotoru i Boki kotorskoj. Voditelj amaterskoga gradskog kazališta mladih „Mali Princ” Petar Buljević iskazao je zanimanje za rad amaterskog kazališta HGDCG „Petar Tomas” i njegovanje bokeškoga govora. Nakon razgovora s voditeljicom amaterskog kazališta HGDCG „Petar Tomas” Dijanom Milošević dogovorena je suradnja na razini razmjene tekstova i drugih materijala, uzajamnih posjeta i sudjelovanja glumaca omiškog kazališta u dječjem mjuziklu amaterskog kazališta HGDCG „Ribarsko jutro”. Najavljen je i posjet izaslanstva grada Omiša HGDCG i Boki kotorskoj.

Polaganje vijenaca u spomen na sve poginule za domovinu kod Središnjeg križa na gradskom groblju Vrisovci

Svečana sjednica Gradskog vijeća Grada Omiša

21. 5. 2015. Proslava Dana neovisnosti Crne Gore u Zagrebu

U organizaciji Koordinacije Vijeća crnogorske manjine na području RH, Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba i Veleposlanstva Crne Gore u RH održan je svečani koncert u povodu obilježavanja 21. svibnja - Dana nezavisnosti Crne Gore, u muzeju Mimara.

Na poziv organizatora na koncertu su bili prisutni Josip i Jasminka Usmiani, članovi HGDCG iz Zagreba.

U programu su sudjelovali: Vujadin Kri-vokapić, na violini, rođen u Dubrovniku, a osnovno i srednje muzičko obrazovanje stekao je u podgoričkome Školskom centru „Vasa Pavić“, u klasi prof. Vilija Ferdinan-dija, Nina Vuleković na klaviru, srednju muzičku školu pohađala u Kotoru u klasi prof. Olge Borzenko, Petar Garić na klarinetu, rođen u Podgorici gdje završava srednju muzičku školu „Vasa Pavić“ u klasi prof. Veselina Bogičevića. Na programu su bila djela Vide Matjan, Branka Zenovića, Nikole Hercigonje, Dajana Krdžića, Bora Tamin-džića i Senada Gačevića.

26. 5. 2015. Prva sjednica Upravnog odbora

Prva sjednica novoizabranoga Upravnog odbora, pod vodstvom novoga predsjednika Marija Brguljana, bila je posvećena zaduženjima za realizaciju usvojenog plana aktivnosti Društva za 2015. godinu. Mjesec lipanj bit će u znaku gostovanja mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“ u Križišću, Rijeci i Novome Vinodolskom, manifestacija u povodu Dana HGDCG, sudjelovanja naše predstavnice Tee Grgurović na Reviji tradicijske odjeće i izbora za najljepšu Hrvaticu izvan RH u narodnoj nošnji, kao i posjeta visokih dužnosnika Istarske županije i grada Pule u organizaciji Saveza Crnogoraca Hrvatske.

*SJEĆANJA UVAŽENOG VATERPOLSKOG POSLENIKA
I ZALJUBLJENIKA U VITEŠKI VODENI POLO*

(1)

VIJEK VATERPOLA U KOTORU

Sve ono što iz moga pera bude napisano, a vezano za ovu temu, baziraće se isključivo na mom prisjećanju priča pokojnih aktera, ili, pak, mojoj participaciji u nekim dešavanjima

Piše:

Dragan Đurčić,
*umirovljeni vaterpolski
poslenik*

Početkom ove godine predloženo mi je od strane Uredništva „Hrvatskog glasnika“ da pišem u nekoliko brojeva o vaterpolu u Kotoru. Nije mi poznat razlog mog izbora – valjda žele da pročitaju razmišljanja jednog penzionera, ali sam iz poštovanja prema ponuđaču, a posebno vaterpolu, to prihvatio. Dogovorili smo se da ne bude samo faktografska suvoparna priča, već da ima publicistički karakter, prihvatljiv za šire čitateljstvo. Istina, umjesto u februarskom, mojim odugovlačenjem, početak se oglašavati tek od majskog broja. Izvinite!

Obavezan sam da pišem o nastajanju, rastu do evropskih visina i vraćanju u sadaš-

nju grubu realnost „Primorca“, o ljudima koji su to sprovedi, objektima, ponekoj kozeriji, ili anegdota. Kada budem prevršio mjeru, pretjeram, ili pre-

Bakropis iz škotske novine „The Graphic“, s podnaslovom Vaterpolo na Huntera Quay, Škotska 1869.

dem u dosadu, slobodno me opomenite!

Sve ono što iz moga pera bude napisano, a vezano za ovu temu, baziraće se isključivo na mom prisjećanju priča pokojnih aktera, ili, pak, mojoj

participaciji u nekim dešavanjima. Ovdje nema nikakvih istraživanja, niti pozivanja na „naučno provjerene činjenice“, tako da će svaka ispravka ili demant toga što ja napišem, sa moje strane biti prihvaćen kao dobronamjeran izvor novog saznanja o nekom događaju. Uostalom, nešto više i temeljitije o istorijatu vaterpola u Kotoru, koliko je meni poznato, objavio je samo pok. Blažo Kaluđerović, profesor fizičkog vaspitanja u Gimnaziji i Višoj pomorskoj školi, kada je pisao o „Športskom društvu Primorac“ (osnovanom 1922. godine), koji je kao svoju sekciju imao i plivačko-vaterpolsku.

Zašto sam se opredijelio za naslov VIJEK VATERPOLA U KOTORU, kada ove godine ne obilježavamo nikakvu veću godišnjicu? Smatram ga prikladnim zbog značaja i odno-

Olimpijske igre, Pariz 1900.

sa Kotor – vaterpolo – Kotor, a kada je stoljeće u pitanju, par godina manje ili više, lako je istolerisati.

Iako su plivanje i vaterpolo usko povezani, uglavnom ću pisati o vaterpolu, a o plivanju na marginama, jer će to vjerovatno neko drugi i plivanju privrženiji uraditi.

Mada ću uglavnom pisati o „Primorcu“, da bih ispoštovao temu ovdje je bitno spomenuti i ostale klubove sa teritorije Opštine Kotor za koje znamo da su iskazali aktivnost u periodu nakon Drugog svjetskog rata: VK „Borac“ iz Orahovca (višegodišnji uspješni drugoligaš), VA „Cattaro“ - Kotor (pobjednik LEN Trophy - Kupa Evrope), „Omladinac“ iz Kostanjice“ (dugogodišnji učesnik crnogorskih prvenstava) i PVK „Val“ iz Prčanja (rasadnik i generator mnogih najkvalitetnijih igrača „Primorca“).

Uz Božju pomoć, krenimo iz početka.

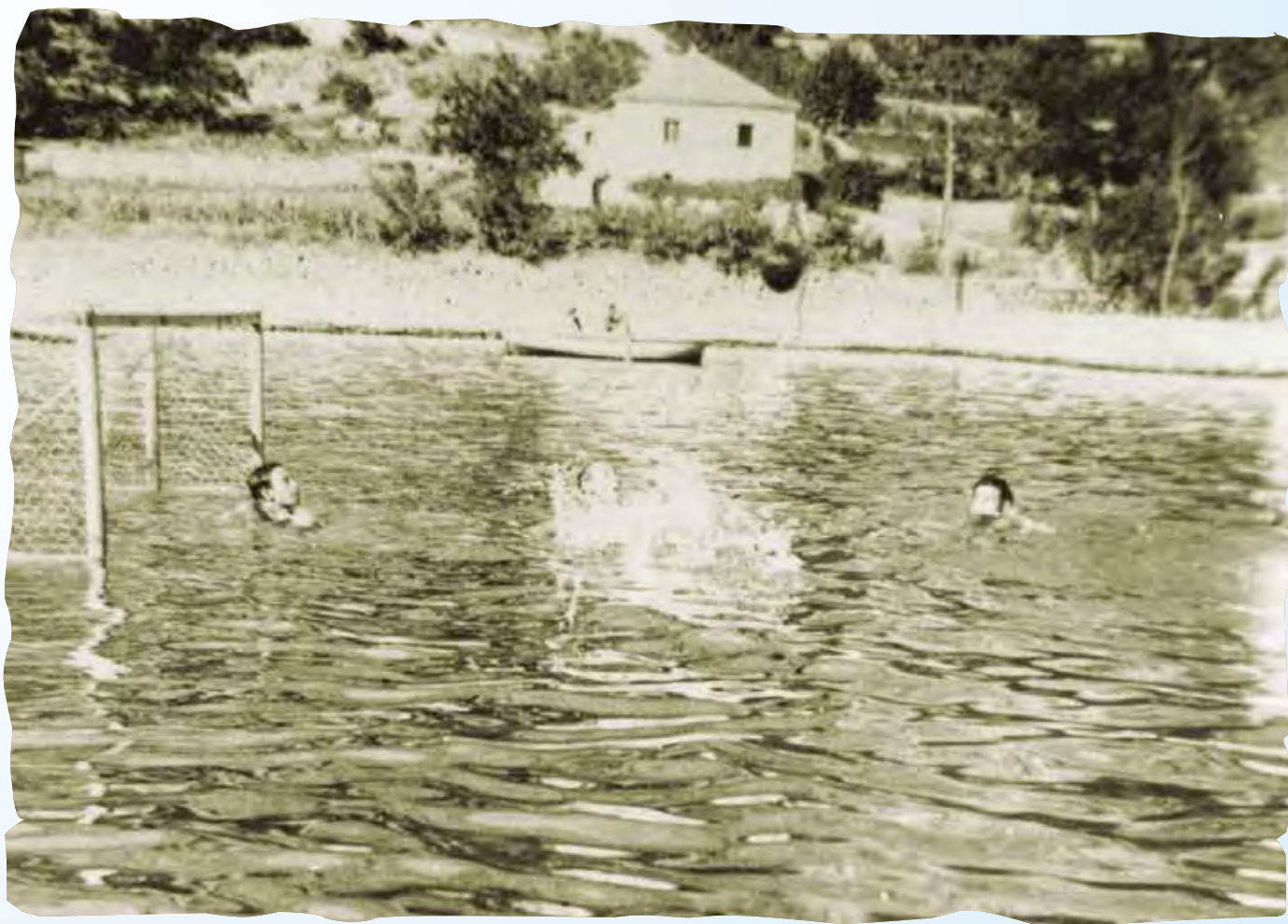
Vaterpolom kao sportom prvi put se bavila britanska imperijalna vojska na Indijskom potkontinentu, tačnije Istoč-

Olimpijski vaterpolo turnir u Amsterdamu 1928.

nom Pakistanu (današnji Bangladeš) sredinom XIX vijeka. Taj „prapočetak“, osim vode i lopte, nema neke velike veze sa sadašnjim vaterpolom.

Vaterpolo je najstariji ekipni sport na Olimpijskim igrama novoga doba – prvi put se igrao na II olimpijskim igrama

Trening VK Primorca u blizini današnjeg bazena, 15.07.1929.

Kotor 1930.

„Parko militare“, VK Primorac i VK Jadran

Ekipa Primorca: V. Badža, T. Petović, B. Balić, V. Vujić, S. Paprenica, Radović, D. Drašković, V. Reichel, T. Vujić i F. Vičević

u Parizu 1900. godine (postoji mišljenje da ga ta činjenica „prvog ekipnog sporta“ i dalje održava na programu svih Olimpijada, uprkos želji mnogih da ga eliminišu sa tog najvećeg sportskog okupljanja svake četiri godine!?).

A kako je vaterpolo došao u Boku kotorsku? Pozovimo u pomoć istoriju. Naime, možda je nekima nepoznato da Boka kotorska, uprkos svom plebisitarnom opredjeljenju, nije uspjela da se kroz Nacionalno vijeće Države Slovenaca, Hrvata i Srba pridruži 1. decembra 1918. godine Kraljevstvu (kasnije Kraljevini) Srba, Hrvata i Slovenaca. Zbog talijanskih aspiracija, status Boke je ostao neriješen. Velike sile su u Boku poslale mirovne snage (moderni političari i historičari

bi kazali okupacione trupe) koje su sačinjavali Englezi, Francuzi i Italijani.

Tek Rapalskim mirom Boka je pripala Kraljevini SHS. To je sprovedeno u proljeće 1921. godine u tivatskom Arsenalu, kada se francuski trikolor simbolično zarotirao za 90 stepeni i transformisao u jugoslovensku trobojku!

No, vratimo se vaterpolu. U periodu boravka mirovnih snaga, vojnici su se u dokolici bavili i sportom. Englezi, naravno i vaterpolom. Eto, tada su Bokelji prvi put vidjeli da se u ljetnjim vrelin danima može „ubiti vrijeme“ i igrajući se loptom u vodi. U Kotoru vaterpolo igralište je bilo postavljeno na bovama ispred Milinarskog parka (za današnju mladež – ispred Spomenika).

Zato neka i ne čudi, da je grupa Kotorana, predvođena prof. Netovićem, formirala Športsko društvo „Primorac“ 1922. godine, u kojem su dominirali fudbal, plivanje, vaterpolo, boks i biciklizam.

Tako je bilo u Kotoru. A u neposrednom susjedstvu? U Herceg Novom je na poznatoj „Milašinovića plaži“ osnovan Ercegovski veslački i jedriličarski klub „Jadran“, koji je imao u svom sastavu plivačku i tenisku sekciju. Kao takav egzistirao je samo 4 godine i prestao sa radom da bi se 1926. godine ponovo osnovao kao plivački i vaterpolo klub i zadržao staro ime „Jadran“. „Jadran“ je već 1927. godine imao prve međunarodne vaterpolo utakmice sa reprezentacijama engleske i francuske

Avgust 1953., Budva

Stoje: Čučić Nikša, Matković Vlatko, Bijelić Tomislav - Bato, Tudorović Tonći, Milošević Antun – Pana, Petrović Poljak Zdravko, Milošević Marko, Sajfert Tonći, Mihailović Dragan, Mjesečević Tonći, Radović Božidar (Bato Veliki)
Čuč: Ivković Brane, Krivokapić Đorđe-Mišo, Kovačević Boško

ratne flote. Iste godine „Jadran“ dobija i svoje prvo otvoreno plivalište u Gradskoj luci na mjestu nekadašnjeg brodogradilišta zvanog „Škver“.

Treba istaći da su vaterpolo sport u Herceg Novom propagirali i upražnjavali učenici iz tog grada koji su pohađali Dubrovačku gimnaziju. S toga, slobodno možemo kazati da su za pojavu vaterpola u Boki, pored Engleza, zaslužni i Dubrovčani.

Za razliku od Herceg Novog, gdje se permanentno i aktivno bavi plivanjem i vaterpolom u međuratnom periodu (sjetimo se da nakon Drugog svjetskog rata „Jadran“ postaje dio najkvalitetnijeg jugoslovenskog

plivanja i vaterpola, ženska plivačka ekipa prvak FNRJ 1959. godine, a vaterpolisti prvaci SFRJ 1958. i 1959. godine), u Kotoru se u istom periodu okuplja mladež u okviru školskih plivačkih i vaterpolo selekcija, sa povremenim nastupima na nivou Boke, ili protiv vojnih ekipa prilikom mnogobrojnih posjeta stranih flota. Nakon Drugog svjetskog rata jača plivačka selekcija – muška i ženska (najkvalitetniji reprezentanti su državni rekorderi i reprezentativci Marko Milošević, Slobodan Kićović i Đorđe Perišić), dok su vaterpolisti tih godina bili uglavnom rekreativci i takmičili se na nivou prvenstava Crne Gore.

Koristim slobodu da iznesem svoju ocjenu – zaključno sa 1958. godinom vaterpolo je u Kotoru bio ljetnje zabavljalište kotorskih studenata! To će nam najbolje pokazati dvije kozerije:

- Negdje sredinom avgusta 1958. godine, u cilju priprema ekipe za Prvenstvo Crne Gore i kvalifikacioni turnir za Drugu saveznu ligu, koji se trebao igrati početkom septembra u Sloveniji, vaterpolisti „Primorca“ su odigrali prijateljsku utakmicu sa, za tadašnje kotorske vaterpolske prilike, neprikosnovenim hercegnov-

VK Primorac, prvi put Prvaci Crne Gore 1953.

A. Stanić, T. Mjesečević, P. Vičević, V. Stojanović, M. Milošević, D. Mihailović, B. Radović, E. Pečarić, M. Vukčević, trener B. Kovačević

skim „Jadranom”, koji je te godine osvojio svoju prvu šampionsku titulu. Istina, „Jadran” je na toj utakmici izveo kombinovani sastav, a „Primorac” je nastupio u najboljem mogućem. I gle čuda – Boris Škanata, tadašnji trener i kapiten „Primorca”, „šraubom preko glave” iznenadio je golmana Đura Radana i „Primorac” se tada upisao u istoriju. „Dali smo gol ‘Jadranu’!” – to je bio poklič za slavlje po Kotoru, izbjegavajući pominjanje konačnog

rezultata (1:20). Inače, Tivčanin Boris Škanata, prije dolaska u Kotor, kao član splitskog „Mornara” bio je državni rekorder, reprezentativac i olimpijac u leđnom plivanju. U Kotor je došao kao plivački trener, gdje je između ostalih stvorio i izvanseleksijske plivače Kićovića i Perišića, pa ih krajem 1959. godine odveo za Beograd, gdje su postigli svoje najveće uspjehe.

- U posljednjoj sedmici avgusta iste te godine u

Herceg Novom se održavao finalni turnir Prvenstva Crne Gore u vaterpolu, čiji je pobjednik sticao pravo učestvovanja na kvalifikacionom turniru za Drugu saveznu ligu. „Primorac” je bio apsolutni favorit. Pošto su u velikom broju igrači bili studenti u Beogradu i Zagrebu, njima je odgovaralo da se nakon turnira u Sloveniji („Bože moj, pa normalno je da mi budemo prvaci Crne Gore”) upute u mjesta svog studiranja. I kotorska djeca

su ispratila svoje ljubimce na brod („Ulcinj“) za Herceg Novi sa svim bagajima – u avgustu velike valize sa svim kapotima, čizmama i ostalom zimskom garderobom. Kako „čovjek snuje, a Bog određuje“, „Rivijera“ iz Đenovića se pobjedom od, mislim, 2:0 nad „Primorcem“ na Prvenstvu Crne Gore, potrudila da se kotorska ekspedicija vrati u Kotor sa svom zimskom garderobom!

Pored neispunjenih sportskih želja, narod kotorski je zabavljala ova priča, po onoj odomaćenoj „miliji mi je pjat

bruke od tri pjata supe“! Srećom, tako nije mislila Uprava „Primorca“ (Mato Brajković, Vaso Reichel, Borko Kovačević, Nedeljko Radulović, Boro i Đorđe Cicović, ...), već je odlučila da za trenera dovede afirmisanog igrača „Jadrana“, tada na odsluženju vojnog roka u Kotoru, Trifuna-Mira Ćirkovića.

A ko je bio Miro Ćirković? Potiče iz poznate kotorske trgovačke porodice. Igrom slu-

čaja rodio se na Korčuli 1934. godine, od oca Dušana, pravnika koji je tada službovao u tamošnjem sudu, i majke Marije, sestre Mata Brajkovića. Vaterpolom se počeo baviti

Primorac 1954.

Kotor 1955.

Stoje: Borko Kovačević, Vaso Reichel, Đorđe-Mišo Krivokapić, Zvonimir Milošević
Sjede: Danica Vujačić, Marko Milošević, Božidar Radović (Bato Veliki), Dragan Mihailović, Jovan Jovanović

Kotor 1956.

Milošević Antun-Pana, Petrović Poljak Zdravko, Mihailović Dragan, Milošević Zvonimir, Vičević Pavle, Stojanović Vlado, Stanić Aleksandar, Reichel Ilija-Vaso, Krivokapić Đorđe-Mišo

u Herceg Novom, gdje je po riječima Mila Lučića, tadašnjeg trenera „Jadrana“, bio i njegov najbolji igrač, na poziciji centra – „sidraša“. Dolaskom Boška Vuksanovića za trenera „Jadrana“, počeli su Mirovi problemi u tom klubu. Bošku je uzor bio mađarski vaterpolo, brz, sa puno dešavanja, u što se Miro, s obzirom na njegov gabarit, teško uklapao. Boško je u mlađanom Božidaru-Cikoti Stanišiću vidio taj potencijal (mlađe generacije

radi, dužni smo podsjetiti da su tada na cijeloj utakmici nastupali samo osnovnih sedam igrača, a zamjena je mogla ući samo u slučaju teške povrede!). Inače, da su na snazi bila sadašnja Pravila, kakav bi to bio tandem sidraša Miro i Cikota!? Kao da je kod Boška Vuksanovića proradila katorska krv, jer je njegov čin „sklanjavanja Mira u stranu“, otvorio mogućnost Mirovog angažmana za „Primorac“! O kasnijoj

sjajnoj Mirovoj karijeri, pisat ćemo posebno.

Zato, odluku Uprave o angažovanju Mira Ćirkovića za trenera i igrača treba smatrati kapitalnom i prekretnicom u životu „Primorca“, koji će od rekreativnog kluba doći i do samog vrha jugoslovenskog, pa i evropskog vaterpola.

No, to je prelijepa i zahtjevnja priča, kojom ćemo se baviti u narednim brojevima.

Naravno, ako vam bude interesantno.

METEOR

Meteor u Boki

U ugodnoj i luksuznoj atmosferi ovoga skladnoga broda znali su često uživati i pripadnici njemačke carske obitelji Hohenzollern, među njima i sam car Wilhelm II osobno.

Piše:
Neven Jerković

19. svibnja 1930. godine u Kotor je doplovila, kako je tadašnji lokalni tisak objavio, velika norveška luksuzna jahta METEOR, sa kojom je u jednodnevni posjet Boki doputovalo 138 putnika i 132 člana

posade. Iako je svojim atraktivnim izgledom ovaj brod doista najviše i sličio jahti, radi lo se ipak o putničkom brodu koji je među prvima u svijetu konstruiran i namijenjen isključivo za kružna putovanja.

METEOR je za njemačkog broдача Hapag sa navoza hamburškog brodogradilišta Blohm & Voss kao novogradnja 170 porinut u more 15. ožuj-

ka 1904. a na prvo je kružno putovanje iz Hamburga prema norveškim fjordovima zaplovio 3. lipnja iste godine. Imao je 3717 GT, bio dug 112 metara te je mogao ugostiti do 300 putnika. Parni glavni pogonski strojevi ukupne snage 1550 KS omogućavali su mu plovību brzinom od 11 čvorova. U ugodnoj i luksuznoj atmosferi ovoga skladnoga broda znali

Meteor Venice

su često uživati i pripadnici njemačke carske obitelji Hohenzollern, među njima i sam car Wilhelm II osobno.

METEOR je prvi puta posjetio Kotor 6. ožujka 1906. kada je sa njim doputovalo 214 putnika. Ovamo se vraća još sedam puta, barem jednom godišnje sve do 10. lipnja 1912. kada je posljednji put pred nastupajuću svjetsku ratnu kataklizmu doplovio sa 180 njemačkih turista.

Za vrijeme Prvog svjetskog rata METEOR služi u Eckernfördeu za smještaj mornara i opskrbu njemačkih podmornica a njegovim završetkom kao ratni plijen pada u ruke Britancima. U floti Royal Mail Linea plovi između 1919. i 1922. godine. Tada je prodan norveškom brodaru Det Bergenske Dampskibsselskab koji ga nastavlja koristiti na brojnim kružnim putovanjima većinom po norveškim fjordovima a povremeno i Sredozemljem. U

jednom takvom putovanju pod norveškom zastavom uspio je 1930. godine doploviti i do Kotora i Dubrovnika.

U brodogradilištu Laksevag je 1935. godine kompletno rekonstruiran, kada je u sve putničke kabine uvedena topla i hladna voda. Naravno, i komfor je poboljšán pa se od tada na njemu moglo ugostiti samo 205 putnika.

Međutim, sudbina se je još jednom poigrala sa ovim brodom. METEOR se u vrijeme početka njemačke okupacije Norveške koncem travnja 1940. našao u matičnoj luci Bergen gdje su ga se ponovo uspjeli dokopati njegovi prvi vlasnici. Za njemačku okupacijsku vojsku u Drugom svjetskom ratu služi kao brod bolnica pod imenom LAZARETSCHIFF METEOR a od svibnja 1942. prvo kao RO-STOCK a potom i kao ADMIRAL POLARKUESTE. Unatoč svim ovim službenim imenima

u internoj mornaričkoj komunikaciji bio je poznat isključivo kao METEOR II. Cijelo vrijeme rata njime je upravljala norveška posada od oko 70 mornara i časnika.

Nekadašnji luksuzni carski putnički krstaš dočekaó je konac rata u tadašnjoj njemačkoj luci Pillau, današnjem ruskom Baltijsku u baltičkoj kalinjingradskoj enklavi. Tu je 9. ožujka 1945. u savezničkom bombardiranju luke i grada pogođen te je brzo potonuo povukavši sa sobom u smrt 4 člana norveške posade i 20 njemačkih vojnika. Škrti sovjetski pomorski izvori nigdje ne spominju što se je nakon potonuća dogodilo sa brodom METEOR. Tako je pod ipak pomalo tajnovitim okolnostima sa morskih prostranstava nestao jedan skladni putnički krstaš, koji je među prvima na svijetu bio namijenjen isključivo brodskim kružnim putovanjima.

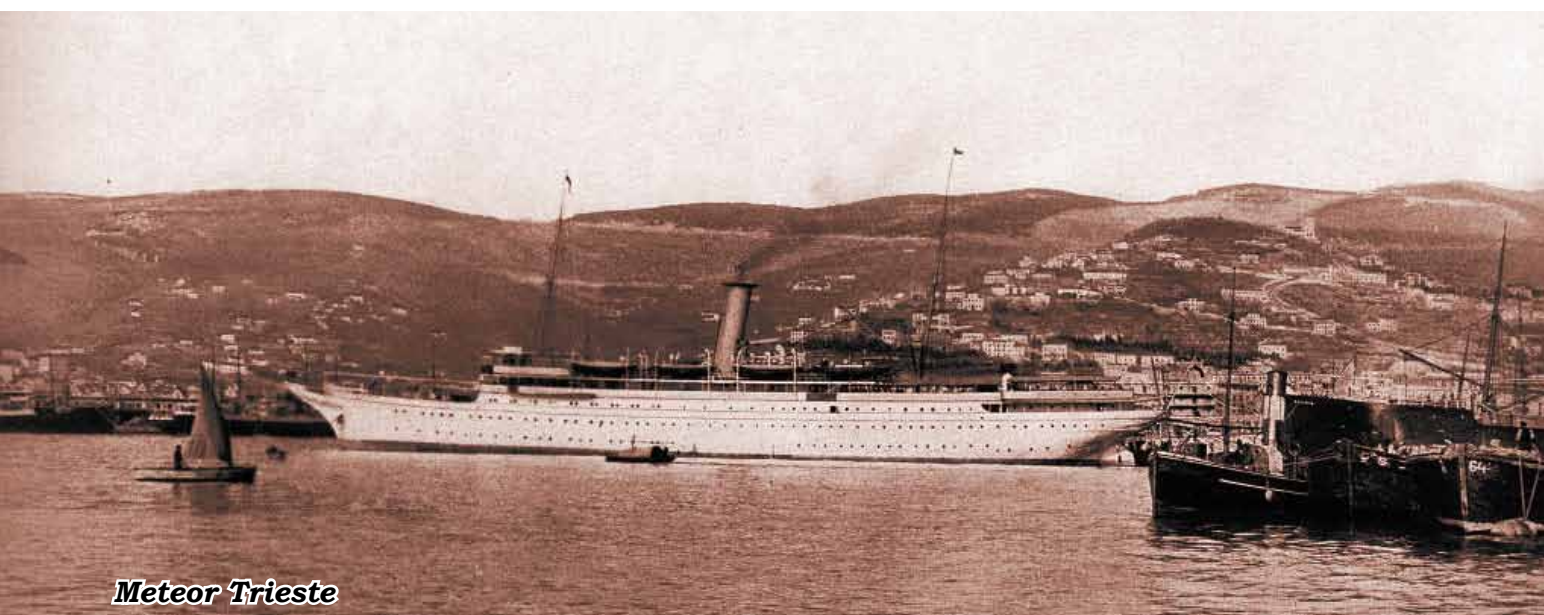

Meteor Dubrovnik

Hamburg-Amerika Linie.
Im Nord des Doppelstrahlen-Bauwerks
„Meteor“ das

Gallaro. (Perast)
Perast - snimak sa broda Meteor

Meteor Trieste

Piše:
Sanja Crnić
Fotografije:
**Arhiva Milana
Dobrilovića**

GRADITELJI KULTURNOG I TRADICIONALNOG LICA HERCEG NOVOGA

Dušu jednoga grada čine ljudi. Mali, veliki, obrazovani ili ne. Svatko na svoj način unio je svjesno ili nesvjesno po zrno ljubavi, znanja, škerce, originalnosti, kulture ili vizije u život našega 'malog mista'. Povijest je diktirala tempo i način demografskog kretanja stanovništva. Naseljavanja i raseljavanja donosila su različite kulture te obične i neobične ljude u Herceg Novi tako da su desetljećima i Hrvati ostavljali svoj trag mlađim generacijama u naslijeđe, oblikujući društvenu sliku koja je temelj današnjem kulturnom imidžu grada.

Tomo Katurić

Znate li da u Boki postoji mjesto koje su između dvaju svjetskih ratova zvali 'Mali Pariz'? Po svome geografskom položaju zauzima središnje mjesto u samoj Boki i sada ima samo oko 1.040 stanovnika.

U tom 'Malom Parizu' živi čovjek koji mu je donio 11 svjetskih zлата. Nije ga jednostavno predstaviti. Pomorski kapetan duge plovidbe, filatelist svjetskoga glasa, zaljubljen u more, umjetnost, Boku i svoju

suprugu, dakle u ono što je lijepo. On je Tomo Katurić.

Sve je počelo negdje 1697. godine kada je iz Banjana u Boku stigao prvi predač kapetana Toma Katurića. Još za vrijeme tursko-mletačkih ratova obitelji koje su živjele u Boki dobivale su zemlju ovisno o tome kojim su se zanimanjem bavile. Kako je obitelji Katurić ribarstvo bilo jedno od glavnih zanimanja, dobili su zemlju uz more u malome mjestu Kamenari. Ova obitelj

doživljava procvat 1906. god. kada je stari Tomo Katurić, sin pomorskoga kapetana Mata Katurića, a djed junaka naše priče, ostvario pozamašnu dobit trgujući žitom u Odesi. Iste godine otvorio je kafanu-panсион „Marina” u svome rodnome mjestu, koja se tako zvala do 1918. god. kada je promijenila ime u „Šumadija”. To ime nosila je do 1945. god. kada je ime promijenjeno u „Kamenari”.

Tada su Kamenari bili vrlo frekventno mjesto. Nikud se nije moglo kroz Boku, a da se kroz njih ne pasa. Sa središnjim mjestom u Boki, do Kotora preko Lepetana s jedne strane i Novoga s druge strane je po 12 km, a do Tivta 6 km, tako da je to bilo pogodno mjesto za trgovinu jer to mjesto ima sedam trgovina i četiri pekare te kazalište i poštu.

U kafani Katurića bilo je stjecište kulture. Plesovi i balovi održavali su se baš tu. No, i važne odluke su se donosile. Kako su se u kafani okupljali svi stanovnici Kamenara, krajem siječnja 1918. tu su bili prisutni, po svjedočenju Đura Bakoča iz Kruševica, Šišgorić, Grabar, Raš i Berničević, i tada je donesena značajna od-

Djed Tomo sa svoje dvije kćeri i četiri sina

Osnivačka skupština omnibus 1899

luka da se digne ustanak na austro-ugarsku flotu. Na kući se nalazi i spomen-ploča kao svjedok i potvrda svemu tome. Tadašnji kroničari profesor Ignjo i njegov brat Maksim Zloković napisali su nekoliko puta, pa i u Pomorskom godišnjaku, da je „Tomo Katurić bio rodoljub i pošten čovjek te da nije bilo teško u njegovoj kafani donijeti odluku o ustanku“.

Kafanu su posjećivale i okružene glave: kralj Nikola i kralj Aleksandar, kojemu je bio

priredjen veliki doček 5. 10. 1934. god., dan prije nego što je isplovio iz Zelenike za Marseilles gdje je ubijen nakon dva dana.

Spomen-ploča u to ime podignuta je dobrovoljnim priložima i katolika i pravoslavaca, mještana Kamenara, o čemu svjedoči originalni dokument sačuvan u obiteljskoj arhivi. Inicijator je bilo udruženje „Sokol“ s Kamenara u kojem su skupa bili i stanovnici Đurića i Jošice. Tadašnje Zagrebačke novine objavile su da

je u malom selu Kamenari postavljena spomen-ploča te davne 1938. godine.

Djed Tomo nije bio samo ugostitelj, već i jedan od prvih turističkih radnika u ovim krajevima. Njegova vizija turizma uključivala je još tada prve razglednice Kamenara koje je naručivao iz Beča. „Moj otac i djed bili su druželjubivi ljudi, o čemu svjedoče i brojna prijateljstva i kumstva s ljudima i pravoslavne i katoličke vjeroispovijesti, od Grblja do Igala“, kaže gospodin Tomo.

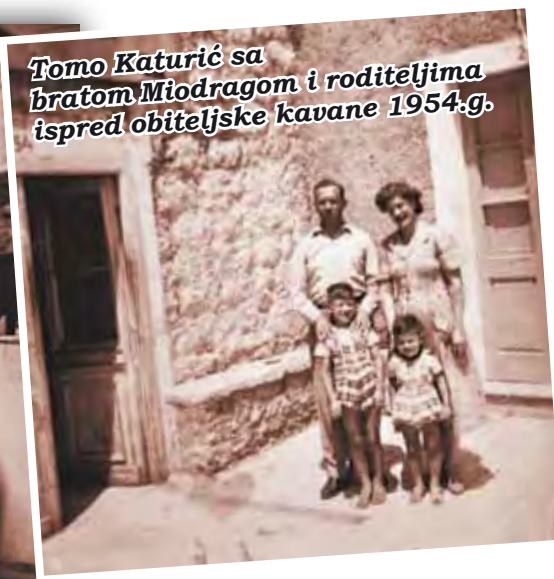
Specifičnost ovoga malog mjesta, kojeg moj današnji sugovornik silno voli, jest upravo ono što je specifičnost i same Boke, a to je suživot katoličkog i pravoslavnog stanovništva, kao i veliko poštovanje i tolerancija na ovim prostorima. Svjedok tome je i Dnevnik u vlasništvu obitelji Katurić gdje je naveden dolazak popa Balića da drži vjeronauk za pravoslavce, kao i nečitko napisano ime svećenika iz Perasta da drži vjeronauk katolicima u tada zajedničkoj crkvi sv. Nedelje koja je imala dva oltara

Sa tatom koji je nastavio tradiciju kafane u Kamenarima 1960.g.

Tomo KaturiĆ sa bratom Miodragom i roditeljima ispred obiteljske kavane 1954.g.

jer, kako je rekao gosp. Tomo KaturiĆ, „jednako su se Bogu molili i katolici i pravoslavci”.

Kultura i multikulturalnost jednog naroda koji je činilo stanovništvo kako Boke tako i Kamenara, bila je na zavidnoj razini, na ponos svih.

Kamenarci su bili osnivači prvoga kopnenoga prijevoznog sredstva.

Pred kraj XIX. stoljeća, godine 1899. grupa istomišljenika okupila se u Kamenarima i osnovala poduzeće koje će se baviti prijevozom putnika.

Na osnivačkoj skupštini akcionara poduzeće je nazvano „Bokeljski omnibus”. Iako je ideja rođena u Kamenarima, među osnivačima, akcionarima i članovima Skupštine i Uprave bili su ugledni ljudi iz cijele Boke: Risna, Bijeke, Prčanja, Grblja, Kruševica, Jošice, Tivta, Baošića, Luštice i Kamenara, odakle je bio i najveći broj akcionara.

U Statutu društva zapisano je da će „držati omnibus s konjima za prenos osoba iz Kamenara u Herceg Novi i obratno, a čim se uredi put, i dalje kroz Boku s jedne i druge strane Zaljeva”.

Malo je poznat podatak da su davne 1901. god. obitelji Milošević i Sekulović postavili temelje današnjega trajektnog prijevoza u Kamenarima. Godine 1935. cataru je preuzela obitelj Aranzulo da bi nakon Drugoga svjetskog rata iz privatnih ruku prešla u državne ruke. Modernom privatizacijom u Crnoj Gori catara je ponovno u privatnim rukama.

Dana 5. 1. 1950. god. u Risnu se rodio junak ove priče. Majka Vasiljka, rodom Mandić s Kruševica, imala je vrlo težak život. Drugi svjetski rat, iako nemilosrdan, nije uspio umanjiti njezinu nesvakidašnju ljepotu. Tada udana Dabović, doživjela je veliku tragediju. Samo nakon dva dana od rođenja svog prvijenca Duška, u Lipcima su strijeljali njezina supruga s još šest rodoljuba. Sudbina je htjela da se njezin život nastavi u obitelji KaturiĆ uz još dva sina, Toma i Miodraga, i supruga Đorđa koji je nastavio držati kafanu na Kamenarima i tu dočekaio svoju mirovinu.

Tomo je osnovnu školu završio na Kamenarima, srednju i višu Pomorsku školu u Kotoru te se otisnuo u svijet. Zvanje kapetana duge plovidbe stekao je krajem 1978. god. i za 20 godina plovidbe šest puta je oplovio svijet. Bio je u više od 200 svjetskih gradova i posjetio je od sedam čak pet svjetskih čuda. Ipak, skrasio se u Kamenarima i zasnovaio obitelj sa svojom životnom suputnicom Jelisavetom. Sinovi su također pomorci. Đorđe je kapetan duge plovidbe, a Lazar drugi oficir stroja nastavljajući tradiciju koju je započeo pradjed gosp. Toma KaturiĆa, Mato.

Poput njegova djeda, kuću kapetana Toma KaturiĆa posjetio je veliki broj javnih ličnosti, veleposlanika i više od 50 slikara suvremenika. Obiteljski spomenar, kako ga gos-

pon Tomo zove, svojevrsna je knjiga skica u kojoj su različiti crteži i karikature poznatih slikara, a čuva je s posvetom kao najveće blago koje će jednog dana imati neprocjenjivu vrijednost.

Uz veliki broj umjetničkih slika, prostor u kojem živi obitelj Katuriće krase veliki broj umjetnina različitih vrsta iz čitavog svijeta. Po riječima gosp. Katuriće: „S putovanja sam donosio sve što mi se dopalo, a ne poput kolega tehniku, jer tehničke uređaje imaš svuda kupiti.”

Kao u nekom tematskom obiteljskom muzeju cijela povijest obitelji Katuriće, kao i povijest Kamenara, ispunjava svaki kutak prostora u kojem se boravi. Od kardifovog servisa, do muranovih zrcala, preko požutjelih dokumenata, spisa i razglednica, u kući u kojoj je vrijeme stalo, koja šapuće povijesni put jedne obitelji, još i danas odzvanjaju koraci prošlih vremena sa svih strana svijeta.

Prkoseći nekom novom dobu, upirući prstom u tradiciju i rodoljublje, stara kuća Katurića svoje Kamenare čini jednim specifičnim arhitektonskim zdanjem i cjelinom. Možete proputovati raznim stazama i putevima, ali ćete rijetko naići na kuću koja stoji nasred puta i koja se stoljećima obilazi, ma koliko to neobično izgledalo kada naidete na nju. Kao pred naklon, morate usporiti bez obzira u kojem se vozilu nalazili i proći vrlo pažljivo tim dijelom magistralnoga puta. Temelj naše bokeške kulture i tajna povijesti duboko skrivena u zidovima ove dvokatnice zaslužuje rešpekt koji joj neki nesvjesno, a neki svjesno, iskazuju ovim slučajnim mimohodom.

„Želim da naglasim da ova moja priča govori o čovjeku koji je prihvatio ulogu svoje obiteljske tradicije da je povi-

jest sam po sebi i neopisivo mi je zadovoljstvo živjeti u periodu kada se ta povijest stvara, kada je njen modelar oblikuje svojim rukama, a meni ne preostaje ništa drugo nego da duboko udahnem zrak sadašnjosti i uživam u momentima kada mi je na dohvat ruke, kada je tu, opipljiva, čineći bogatim ovo posno vrijeme u kojem živimo“, rekao je Tomo.

Iako omiljen među sugrađanima, vladajuća struktura, kako ona gradska tako i republička, nije ga dovoljno niti priznala niti podržala ostvarivanje snova ove nesvakidašnje ličnosti, suvremenika i autora povijesti koja se tek piše. Povelju grada Herceg Novog koju je dobio ne tako davno vratio je općinskim ocima kao ukaz na neadekvatno ophođenje prema njegovoj obitelji. Vremena u kojim živimo su nemilosrdna. Za razliku od nekada cijenjene baštine, gaji se isključiva naklonost prema prolaznosti i nečemu čija vrijednost neće biti zapisana niti u jednom udžbeniku ili kronici.

Za ime pom. kapetana Toma Katurića daleko se čulo jer je njegovo zanimanje za filateliju odavno prešlo okvire običnoga hobija. Poštansku marku smatra počasnim veleposlanikom svake zemlje: „Na njoj se prikazuje istorija, kultura, pošta, pomorstvo, flora, fauna, sport...sve ono što je značajno za jednu državu. Crna Gora je mala zemlja, ali filatelistički mnogo jaka tako da je već 2. 12. 1874. god. osnovano prvo udruženje filatelista.”

Član je Kraljevskoga filatelističkog društva u Londonu, aktivni je član Europske akademije filatelije u Parizu i član Svjetske prosudbene komisije. Nebrojeno puta predstavljao je našu zemlju i naš kraj velikanim svjetskih razmjera. I ovu godinu očekuje uspješnom: do kraja godine nada se europ-

skim izlozbama u Londonu i Ateni, kao i svjetskoj izložbi u Singapuru. Princ Albert II., predsjednik Royal Cluba u Monaku, iskazao mu je veliku počast pozvavši ga da bude na izložbi u prosincu u hotelu Pariz u Monaku.

„Čovjek ne čini putovanja, putovanja čine čovjeka“, često kaže predstavljajući sebe.

Ovaj nevjerojatni čovjek autor je i pokrovitelj natječaja koji dvadeset i tri godine nagrađuje djecu osnovnih škola Boke na temu „Boko moja mila“, stimulirajući tako mlade ljude da kreativnost koriste jačajući ljubav prema kraju iz kojeg potječu.

Završit ću ovu priču citirajući moga poštovanog sugovornika, kapetana duge plovidbe Toma Katurića, infišanog u život, svijet, more, Boku i Kamenare:

„Sve što je Boka lijepo kazala o sebi, kazala je zahvaljujući pomorstvu. Ovdje pomorstvo nije bilo samo izvor prihoda, pomorstvo je donosilo svjetsku kulturu u ove krajeve.”

„A što bi Boka bila bez mandrača, mandrač bez barke, a barka bez barkariola?”

Predstavnici Ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske u posjetu HNV-u

Dana 28. travnja u Podgorici je održana 1. sjednica međuvladinoga Mješovitog odbora za manjine između Republike Hrvatske i

unutarnje poslove u Upravi za upravne i inspekcijske poslove Ministarstva unutarnjih poslova RH te Staša Skenžić - pomoćnik ministra u Mini-

starstvu znanosti, obrazovanja i sporta RH. Domaćin sastanka bio je Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća CG, a osim njega na sastanku su nazočili Mersudin Gredić, tajnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava CG i supredsjedatelj crnogorskoga dije-

prava CG, Vladimir Marvučić - član MMO-a i HNV-a, Marija Vučino-
vić - ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore, Ljerka Dragičević - parlamentarna zastupnica HGI-ja u Skupštini Crne Gore, Adrijan Vuksonović - predsjednik Hrvatske krovne zajednice "Dux Croatorum", Hrvoje Vuković - konzul RH u Crnoj Gori, Ilija Janović - predsjednik OO HGI-ja Tivat, Ljerka Sindik - potpredsjednica HNV-a i Ana Šarčević - profesorica hrvatske nastave u Crnoj Gori. Na početku sastanka nazočne je pozdravio Zvonimir Deković izrazivši zadovoljstvo što ima prigodu ugostiti visoke uzvanike i izvijestiti ih o radu i problemima HNV-a i hrvatskoga manjinskog naroda u CG. Deković je naglasio važnost postojanja i održivosti Dux Radija, kao jedinoga elektronič-

Crne Gore. Tom prigodom delegacija Ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske posjetila je 30. travnja ured Hrvatskoga nacionalnog vijeća. Delegaciju su činili: Daria Krstičević - predstojnica Ureda i supredsjedateljica hrvatskoga dijela MMO-a, Milan Bošnjak - zamjenik supredsjedateljice i načelnik Sektora za provedbu projekata i programa Hrvata izvan RH u Državnome uredu, Ivan Zeba - tajnik hrvatskoga MMO-a i viši stručni savjetnik u Državnome uredu, mr. sc. Vesna Jurić Bulatović - pomoćnica u Ministarstvu kulture RH, Slavica Vučković - nadzornica za

Radulović - samostalna savjetnica u Ministarstvu za ljudska i manjinska

kog medija Hrvata u Crnoj Gori, i zamolio predstavnike Državnoga ureda za potporu u nabavci adekvatne i potrebne opreme za funkcioniranje ovog medija.

Ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović poželjela je dobrodošlicu uzvanicima u ime HGI-ja te naglasila: „Mi smo ovo postigli na način vođenja politike, odrađivanja našeg političkog programa i tu smo danas gdje jesmo. Očito je vrijeme pokazalo da smo izabrali dobar put, na koji način da realiziramo naš politički program i danas imamo uspjeha na način da smo prepoznatljivi u Crnoj Gori, što je najbitnije od svega toga. Mi smo danas relevantni politički čimbenik, koji odlučuje prema političkoj moći i našoj veličini, ali sigurno da smo uvaženi s koje god pozicije dolazimo. Ono što mi očekujemo od Republike Hrvatske kao politička stranka – to je potpora.“

Predstojnica Ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Daria Krstičević izrazila je zadovoljstvo dosadašnjim radom i postignutim uspjesima hrvatske zajednice u Crnoj Gori: „Mi u Hrvatskoj smo doista ponosni na sve ono što vi činite, na sve vaše uspjehe, posebice u svjetlu činjenice da ste briljantno integrirani u crnogorsko društvo, a istodobno čuvate i njegujete hrvatski identitet. Mi smo s našim Hrvatima u Srbiji uspostavili suradnju s hrvatskim europarlamentarcima i onda smo tražili da nekoliko mladih ljudi, koji govore engleski jezik, pošaljemo na određenu praksu u Bruxelles na mjesec dana, što je moguće realizirati sa svim našim europarlamentarcima. Taj isti princip možemo

smatram jednim od bitnijih prioriteta kojima bismo se svi zajedno trebali pozabaviti.“

Upriličeni sastanak dokazuje, uz ostalo, da hrvatska manjina u Crnoj Gori nije na margini društva, da sudjeluje u političkom i kulturnom životu njegujući i promovirajući vlastiti identitet, očuvanjem jezika, tradicije i kulture hrvatskoga naroda, i da u tome ima potporu svoje matične države.

primijeniti i kod vas. Danas se ništa ne može bez projekata tako da to

Predstavници HNV-a u službenom posjetu Zadru

Na poziv prof. dr. sc. Vande Babić, profesorice Sveučilišta u Zadru, te gospodina Enija Grdovića, predsjednika Društva zadarskih Arbanasa, Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne

Babić i predstavnici HNV-a govorili su 7. svibnja u mjesnoj knjižnici u Arbanasima na tribini o Hrvatima Boke kotorske i Bara i tisućljetnim vezama Zadarske, Kotorske i Barske (nad)biskupije, poglavito uz osvrt na

iznimnu osobnost zajedničkoga nadbiskupa Vicka Zmajevića te doseljavanje Arbanasa u ove krajeve prije gotovo tri stoljeća. Svi govornici na tribini konstatirali su da je neprijeporan hrvatski identitet Boke kotorske,

Gore i Vladimir Marvučić, dopredsjednik, boravili su u službenom posjetu od 7. do 9. svibnja Gradu Zadru. Profesorica Babić, rodnom Bokeljka, već više od desetljeća na zadarskome sveučilištu s iznimnim uspjehom predaje studijski kolegij „Hrvatska kultura i književnost Boke kotorske“.

Prigodom župnog blagdana Gospe Loretske, gospodin Grdović, prof.

Bara, ali i zadarskih Arbanasa, koji najvećim dijelom potječu s područja Barske nadbiskupije, što pojedini autori pokušavaju opovrgnuti s iznimno dvojbenim znanstvenim argumentima. Topao, dug i gromoglasan pljesak u prepunoj dvorani knjižnice u Arbanasima svjedoči da su nazočni posjetitelji u potpunosti bili suglasni sa stajalištima govornika na spomenutom događaju. Ova tribina je dio višednevnog programa pod nazivom

„Dani Gospe Loretske“ koji su završili u nedjelju, 10. svibnja 2015., svetom misom i tradicionalnom procesijom u Arbanasima koju je predvodio mons. dr. Želimir Puljić, zadarski nadbiskup. U ime predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović slavlj je nazočio njezin izaslanik, gospodin Ante Deur.

Drugog dana boravka (8. svibnja 2015.) predstavnici HNV-a CG posjetili su zajedno sa svojim domaćinima najznačajnije institucije Grada Zadra. Primili su ih dogradonačelnik Grada

Zadra dr. Zvonimir Vrančić sa suradnicima, zamjenik zadarskog župana gospodin Rudolf Dvorski sa suradnicima, don Igor Ikić, tajnik Zadarske nadbiskupije, prof. dr. sc. Ante Uglješić, rektor Sveučilišta u Zadru, gospodin Ante Gverić, ravnatelj Državnoga arhiva u Zadru i predsjednik

HKD-a „Napredak“ - Zadar te prof. dr. sc. Vanda Babić koja obavlja dužnost dopredsjednice Udruge. Tom prigodom predstavnici HNV-a CG dodijelili su zahvalnice Državnome arhivu i Sveučilištu u Zadru za dugogodišnju suradnju i nekoliko puta dodijeljene donacije knji-

sku knjižnicu „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi.

Tijekom spomenutih susreta predsjednik i potpredsjednik HNV-a dobili su od svih uglednih sugovornika nepodijeljenu potporu u vezi s poboljšanjem položaja hrvatskoga naroda u Crnoj Gori i češćom suradnjom s institucijama Republike Hrvatske te posebice Gradom Zadrom. Uz zahvalnost profesorici Babić i gospodinu Grdoviću, kao i svim dužnosnicima različitih institucija Grada Zadra, predstavnici Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore žele na poseban način, ovom prigodom, zahvaliti gospodinu Zvonimiru Rogiću i njegovoj obitelji na iznimnom gostoprimstvu.

Vladimir Marvučić

Pobuna je počela

Pišu: Snežana Pejović i
Joško Katelan, arhivisti

U ovom broju ponovo će biti riječi o Pobuni mornara u Boki Kotorskoj, budući da je upravo to period do kojega smo stigli listajući „Sjećanja“ kapetana Hinka Bartulovića. On je i sam bio jedan od učesnika, istina pasivni, ali je prošao svu golgotu istražnog postupka, uključujući i boravak u kotorskom zatvoru. Osim toga, u svojim memoarima Bartulović nam otkriva i pozadinu slijeda događaja prije, tokom i nakon pobune, mnoge detalje koji nisu ostali zabilježeni u zvaničnim dokumentima ili svjedočenjima drugih učesnika i suvremenika. O tome će biti više riječi u slijedećem našem članku.

Govoreći o pobuni mornara u Boki kotorskoj treba istaći da se je do sada veliki broj autora i povjesničara bavio ovim historijskim događajem, pokušavajući na razne načine osvijetliti dešavanja tokom tih nekoliko dana u Boki. O tome se pisalo neposredno nakon pobune, u periodu između dva svjetska rata i nakon Drugog svjetskog rata. Na primjer, krajem 20-ih i početkom 30-ih godina bokokotorskim ustanom mornara bavili su se dvojica publicista, Bruno Frei i Hans Hugo Sokol. U bivšoj Jugoslaviji i socijalističkom

Govoreći o pobuni mornara u Boki kotorskoj treba istaći da se je do sada veliki broj autora i povjesničara bavio ovim historijskim događajem, pokušavajući na razne načine osvijetliti dešavanja tokom tih nekoliko dana u Boki

društvenom uređenju, pobuna je isključivo tumačena kao događaj potaknut Oktobarskom revolucijom u carskoj Rusiji i u njemu su se pronalazili korijeni radničkog pokreta i komunizma. Nakon dezintegracije Jugoslavije i uvođenjem političkog pluralizma, i pobuna mornara je tumačena iz raznih uglova. O pobuni su pisa-

li ugledni historičari kao Ferdo Čulinović, Dinko Foretić, Bogdan Krizman, don Niko Luković, Slavko Mijušković, Jovan Bojović, Miloš Milošević, Ignjatije Zloković, i drugi. Svakako jedan od poznatijih kroničara i tumača ovog događaja je bio Bernard Stuli. On je u knjizi „Ustanak mornara u Boki Kotorskoj 1918“, u izdanju split-

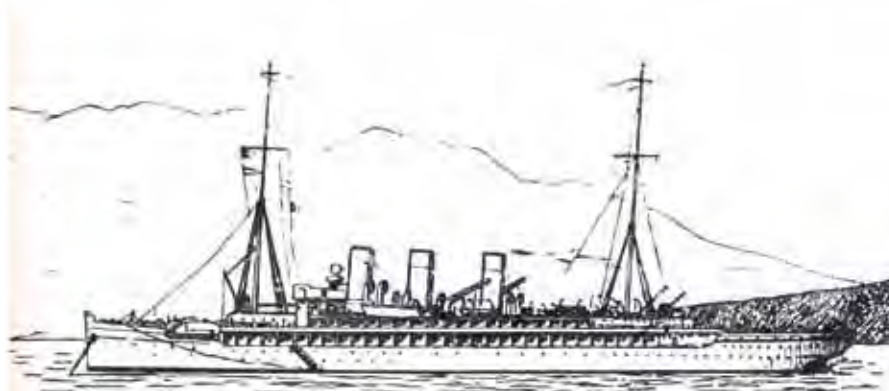
St Georg i krstarica Helgoland u Boki

ske Pomorske biblioteke, još 1959. godine dokumentirano opisao historijske okolnosti koje su utjecale na ovaj događaj, kao i kronologiju događaja i suđenje pobunjenicima.

Novo svjetlo na događaj, između ostalih, bacio je Novljanin Čaba Mađar, inače aktualni počasni konzul Mađarske u Crnoj Gori, i to na međunarodnom skupu u Kotoru povodom 17. vjekova Bokeljske mornarice. On je iznio neke nove, do sada sasvim nepoznate detalje, budući da je, ipak, uz svu poznatu faktografiju ostalo još mnogo nepoznanica o ovom događaju. Između ostalog, velom tajni pokrivena je i posljednja naredba austro-ugarskog cara Karla Prvog u pogledu sudbine flote, potom mnogi detalji oko stvarnog uzroka pobune, ali i uloga kadeta Antuna Sesana, posebno kao izvršioca namjere da flota odmah po okončanju pobune isplovi ka Italiji.

Čaba, uz ostalo, u svom radu koristi i dio autobiografije svog oca, Adorjana Mađara, koji je, prema navodima Čabe, za vrijeme Prvog svjetskog rata, bio i službeni prevoditelj - tumač pri Vojnom sudu u Kotoru u činu podoficira, pošto je uz maternji mađarski, govorio još njemački, talijanski, francuski i, naravno, srpsko-hrvatski jezik. Citiramo: „...Otac je bio prevodilac pri istražnom postupku uhapšenih mornara koji su izjave davali sa neposrednim utiscima o pobuni i kad još nijesu bili prisiljeni davati „naučene izjave“ na glavnim sudskim raspravama. Naime, iz službenih zapisnika sa suđenja ne može se steći prava slika o tim događajima, pošto su sudske i vojno-operativne vlasti redigirale zapisnike o svjedočenjima...”

Međutim, ovaj podatak koji je iznio Čaba izazvao je polemike i oprečna mišljenja, kao na primjer da podoficir nije

*Jedan od glavnih ustaničkih brodova — pomoćni brod »Gdaa«
(prema jednom crtežu)*

Pomoćni brod Gea

mogao biti prevoditelj na glavnim sudskim raspravama Prijetnog vojnog suda od 7. do 10. septembra i Redovnog vojnog suda 15. listopada 1918. godine pošto je cjelokupni sudeći sustav imao časničke činove! Prema Adorjanovom mišljenju, cijelu situaciju oko Pobune intenzivirao je opći antiratni revolt tokom 1917. godine ali se takvo raspoloženje razvijalo stihijski i bez većeg uspjeha, dok se otpor ratu u samoj vojsci tada svodio uglavnom na dezerterstvo, prebjegavanje na protivničku stranu i slične manje akcije. Kao svjedok tih zbivanja, on čak tvrdi da „...oktobarska zbivanja u Rusiji nijesu imala nekog neposrednog odjeka kod tadašnjeg proleterijata ovdje, pošto nije bilo političkih organizacija koje bi mogle preuzeti i povesti takve pokrete do kraja 1918“... Čaba, dalje navodi da je o pobuni iz 1918. godine najviše priloga bilo u tadašnjoj štampi, a kao izvorna korištena je najviše službena dokumentacija austro-ugarskih vojnih i civilnih vlasti. Stoga je cjelokupna raspoloživa dokumentacija na svoj način jednostrana i zato je nužna kritičnost pri njenoj upotrebi. „... Na primjer, karakteristično je

za ratnu luku Boke da su za cijelo vrijeme rata jedinice Četvrte ratne flote Austro-ugarske pasivno mirovale, izuzev krstarica „Helgoland“ i „Novara“ sa nekoliko torpiljarki u manjim borbenim akcijama. Takva neaktivnost flote, druga i beskrajna ratna služba, slaba ishrana, nečovječno postupanje oficira prema članovima posada brodova, izazivali su stalno nezadovoljstvo mornara, posebno početkom 1918...“ Mađar napominje kako se oficirski kor istovremeno, kao elitni dio mornarice, još razmetao i bančio sa ženama na brodovima. Tako je tokom istražnog postupka navedeno kako je neki od oficira na ovim pijankama i banketima, uz podignutu čašu šampanjca podviknuo: „Neka rat potraje sto godina!“ Svakako bizaran detalj je i to da je u vrijeme dok su mornari gladovali komandant krstarice „Monarh“ brižno hranio svog majmuna u salonu, a najbolje bečke šnicle davao i svom psu! Stoga se opravdano može smatrati da su neosnovane i tvrdnje da je na pobunu utjecala bilo kakva veza sa političkim organizacijama, a nema čak nikakvih informacija da je takvih aktivnosti bilo i u tivatskom Arsenalu,

čiji su radnici ostali po strani. On dalje iznosi svoj stav da se u Boki nije radilo o „revoluciji mornara“ govoreći da je ... „dovoljno samo reći da je pobuna imala karakter „revolucije“, prvo što bi mornari uradili bilo bi skidanje austrougarskih državnih zastava sa krme brodova, koje su, naprotiv, cijelo vrijeme pobune ostale netaknute! Istaknuta crvena zastava na prednjim jarbolima i na pramčanim kopljima bila je tek simbol solidarnosti višenacionalnog sastava posada brodova i bez ikakve političke pozadine.“ O toku pripreme pobune, kao

ve preda saveznicima u Italiji. Prema navodima Čabe Mađara, činjenica je da je Sesan, kao vođa pobune, na brod „St. Georg“ stigao sa već pripremljenim pomorskim navigacionim kartama, te odmah izdao naređenje da se svi brodovi „stave pod paru“ i pripravnost za pokret. Oglasio je i uzbunu za potpunu borbenu gotovost, te naredio i da se obiju vrata na svim stovarištima municije, dok su najviše naoružanja držali upravo mornari talijanskog porijekla. U kronologiji pobune od prvog dana pa sve do njenog okončanja 3. veljače

dobili na vremenu, pobunjenici su se upustili u besmislene pregovore sa komandantom „St. Georga“, kontraadmiralom Hansom i komandantom Ratne luke Boka Gusekom, koji su pak razvlačili pregovore, kako bi u međuvremenu uspjeli pozvati u pomoć Treću flotu iz Pule. Ona je 3. veljače, oko sedam ujutro, uplovila u Boku, usidrila se ispred Novog i blokirala izlaz iz Zaljeva. Istog dana, pobunjenici su se predali točno u podne. Epilog je manje-više poznat, a i vizija domaćih mornara da flota ostane za buduću državu bila je kratkotrajna. Jer, već 11. novembra u Boku uplovljavaju francuski, talijanski, engleski i američki ratni brodovi i kao ratni plijen preuzimaju najveći dio austrougarske flote zatečene ovdje. Naime, Saveznička konferencija za primirje od 29. listopada nije priznala predaju austrougarskih brodova Narodnom vijeću u Zagrebu, a nakon što su između sebe podijelili veće brodove, novoj državi Kraljevini SHS pripalo je svega 12 torpiljarki. Konačno, Čaba postavlja pitanje i sam daje odgovor o tome što je bilo sa kadetom Sesanom, izvjesno, inicijatorom pobune. „Uvidjevši slom mornarskog bunta, iskoristio je posljednju priliku da pobjegne. I, kako je hidroplanska stanica u Kumboru još bila u rukama pobunjenika, 3. veljače ujutro, oko osam sati, sa još dvojicom Poljaka sjeo je u hidroavion tipa K-207 i odmaglio put italijanske obale.“

Dakle, iz Čabinog rada vidimo da pobuna nije bila dobro koordinirana i da nije poprimila širi karakter niti obuhvatila cijelu flotu Ratne mornarice. U nastavku navodimo izvod iz „Sjećanja“ našeg kapetana Hinka kako bismo saznali kako je sve to proživljavao i preživljavao jedan od direktnih učesnika.

Hidroavion A U Mornarice

i o radu komiteta na pobunjenim brodovima „St. Georg“ i „Gea“ Čabin otac, Adorjan na 129. stranici svoje Autobiografije, piše o saslušanju mornara i izričito konstatira da su „pobunu organizovali mornari italijanskog porijekla iz Trsta, Istre i Dalmacije, na čelu sa kadetom Antonom Sesanom“. Upravo on je iskoristio nezadovoljstvo mornara i poticao ih na pobunu sa jasnom namjerom da preuzimanjem komande na pobunjenim brodovima odmah isplovi iz Boke i brodo-

u podne, neprekidno se provlači nagovještaj isplovljavanja za Italiju, što je bio i jedini realan uslov da pobuna uspije, s tim da se iskoristi moment zabune. No, u međuvremenu dolazi do nesporazuma između mornara slavenskog i talijanskog porijekla, pošto su se ovi prvi suprotstavili Sesanovoj namjeri. Oni su se nadali masovnijoj pobuni kolega u ostalim lukama, skorom kraju rata i mogućnosti da flotu sačuvaju za buduću zajedničku državu južnih Slavena. A, da bi

(strana 163 „Sjećanja i uspomena“ – kapetana Hinka Bartulovića)

„... 105. PREVRAT U A.U. RATNOJ MORNARICI

01. 02. 1918.

... Sesan je bio zadovoljan sa obavljenim, pa smo napustili sobu. Prije nego li se je okrenuo vratima sobe čuo sam kako poluglasno nešto govori i ja sam shvatio da nije baš zadovoljan što prevrat počinje sa današnjim danom u osam sati ujutro. Tada sam shvatio da prevrat neće biti protegnut na cijelu a. u. [austro-ugarsku] flotu, već na ovaj njezin dio što se nalazi u Boki Kotorskoj, da prevrata neće biti u Puli, gdje se nalazi glavnina flote i u Šibeniku, gdje se nalazi baza Ratne mornarice, i u Prekljanu, skloništu brodova Trgovačke mornarice u raspremi. Na brodovima u Puli i u Šibeniku ima mnogo više mornara Slovena, nego li u Boki Kotorskoj, gdje se nalaze najbrži brodovi u povjerljivim rukama Njemaca, Austrijanaca, Mađara i Italijana.

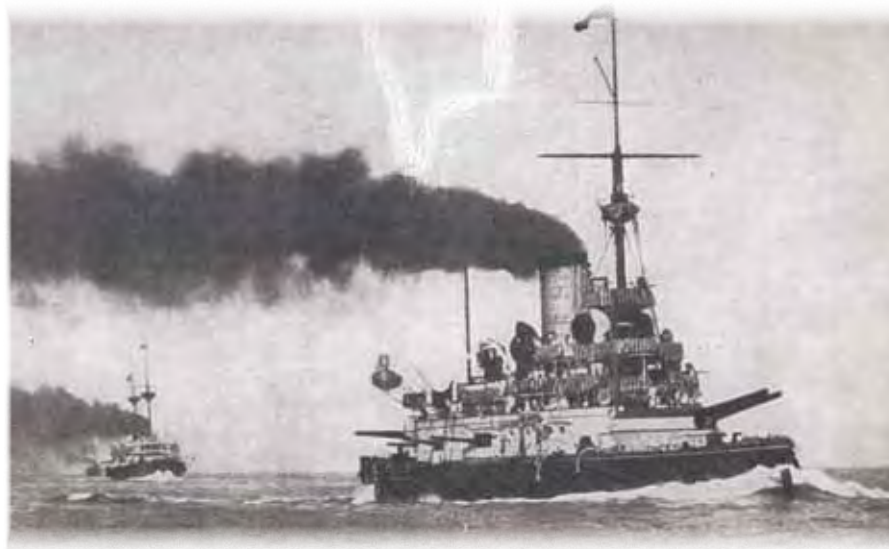
Kada smo došli na put, krenuli smo lijevo prema Đenoviću i prošli brodove što si bili privezani uz obalu, jer je Sesan želio da vidi što se događa na tamo privezanim brodovima. Prošli smo brod-skladište za torpeda „Gäa“ i kada smo se vraćali primijetio sam na njegovoj palubi kod siza nekog malog mornara, momčića, sa nožem na pušci, raskrečenih nogu, kundakom naslonjenim na palubu, koji je držao sa obje ruke pušku na vrhu cijevi, gdje sam primijetio komadić crvene krpe. Pozadi ovog stražara, leđima prislonjenim uza zid nadogradnje, a licem okrenutim nama, stajalo je u vrstu jedan do drugoga desetak mladih kadeta odjevenih u potpuno nove uniforme. Rekao sam Sesanu što vidim, pa se je okrenuo i kada ih je vidio pozadi golobradog stražara

nasmijao se je i mi smo krenuli napred put Kumbora.

Kada smo stigli u Kumbor rastali smo se negdje blizu skladišta mina. Na rastanku mi je Sesan preporučio da uzmem u svoje ruke brodove što se nalaze izvan barikada u Đenoviću, a da on ide na krstaricu Sankt Georg. Prevrat je počeo.

Na putu za brod susreo sam u Kumboru rezervnog zastavnika Tedaldi Guida, rođena 1891, u službi od 10. 10, sa rangom od 01. 01. 1915, našeg druga iz Pule, pa sam ga poslao Sesanu na S. Georga da se i on priključi pokretu,

br. 17. Tada sam vidio drugi torpiljer na moru gdje se okreće prema Hercegovome, a treći u visini Zelenike da i on ide u Hercegnovi. Skočio sam na brod, pozdravio komandanta i odmah smo krenuli i mi u Hercegnovi. Kada smo došli u visinu lukobrana u Hercegovome, vidjeli smo da je luka prepuna brodova i pješadije i mitraljeza postavljenih na lukobranu. Pristali smo po krmi Tb 15 uz molo. Molo prepuno vojnika i najviše se čulo da govore mađarski. Kada smo se privezali, vidio sam da je luka, a s njome i svi brodovi u njoj, opkoljena sa svih strana voj-

Krstarica Monarch

prevratu. Tedaldi je bio italijanske narodnosti i mislim da je bio iz Lošinja ili iz Trsta. Zatim sam na putu susreo nekog drugog rezervnog oficira, čijega se imena ne sjećam, a kojemu nijesam rekao što se sprema niti mu bilo čime napomenuo da se radi o prevratu koji je imao da počne u osam sati ujutru toga dana, prvoga februara, pa sam odmah krenuo dalje na svoj brod.

Kada sam stigao na novo drveno pristanište torpiljera XV divizije našao sam uz mola spremna za odlazak torpiljer

nicima i mitraljezima i dobio utisak da vojska nadzire mornaricu.

Svi brodovi u luci vijali su na krmi zastavu a. u. [austro-ugarske] Ratne mornarice, pa i naš brod, bez drugih zastavnih znakova na jarbolima.

Malo prije našeg ulaska u luku vidio sam razarač *Huszar* gdje od Rosa plovi prema skladištu ugljena u Spilici. Na prednjem jarbolu imao je veliki zastavni znak B, a na krmenom jarbolu veliku zastavu a. u. [austro-ugarske] Ratne mornarice, pa mi je izgleda-

lo da je ovako okićen ušao u Boku. Pazio sam na ovaj razarač da vidim gdje će iz Spilice. Iznenadilo me je kada sam ga vidio da tako okićen dolazi u Hercegnovi i pristaje uz naš lijevi bok. Još više me je iznenadilo što nije skidao zastavni znak B, a na brodu se nije vidilo da nešto rade oko eksploziva ili drugog zapaljivog materijala.

Nije puno prošlo vremena kada je na brodovima vršen pretres. Bio sam na molu kada sam vidio na Tb 15, što je bio pred nama, rezervnog oficira Frana Vrabeca kako ide iz

upravnik pošte bio gospodin Baldani. Sa terase, zajedno sa građanima, promatrao sam i ja binokolom ratne brodove, a ponekome bi pozajmio binokol da i on pogleda što se zbiva s onu stranu. Svi smo se oduševljavali događajima, a ja sam ih bodrio i u isto vrijeme upozoravao da budu oprezni u svojim izjavama. Svi smo bili radosni, jer, napokon, počelo je da se ruši staro i nevaljalo, da se ruši ugnjetač i uzurpator, da se ruši crno-žuta Monarhija. Svi smo bili uvjereni da će sada svršiti ovaj gadni rat i da će svi narodi Monarhi-

Sada je u luci bio komandant svih brodova, najstariji po činu korvetni kapetan, komandant *Huszara*, na čijem se je brodu još vijao zastavni znak B. Ovaj znak B ili 2, dnevni crveni zastavni znak na brodovima Trgovačke i Ratne mornarice značio je da se na brodu što ga vije krca ili iskrcava eksplozivni ili lako upaljivi materijal. Taj su znak uzeli prevratnici za znak početka prevrata i znak prevratničkog broda, a vijao se je na vrhu prednjeg jarbola. Vojnici na lukobranu nijesu se ni najmanje brinuli što *Huszar* vije ovaj znak, a on ga nije spuštao valjda zato što se je znak mogao viditi sa tvrđava Oštri, Kobilica i Kabala i drugih brodova, jer je bio izvješten na njegovom dosta visokom jarbolu.

Poslije evakuacije mornara i podoficira istog ovog dana došlo je naređenje da se evakuišu s brodova komandanti i oficiri. Napustili smo poslije podne svoje brodove i pošli u lgalu uz more po tračnicama bosansko-hercegovačke željeznice, svi skupljeni u čopor...

Kao što možemo vidjeti u ova dva viđenja, Adrojana Mađara i Hinka Bartulovića o pobuni mornara u Boki kotorskoj mnogo toga se poklapa, tako da oba treba uzeti u obzir prilikom bilo kakvog tumačenja uzroka, povoda i toka pobune, i uopće uzeti ih kao prilično vjerodostojnu sliku dešavanja te tužne veljače 1918. godine u Boki Kotorskoj.

Ustanici na brodu Sattelit

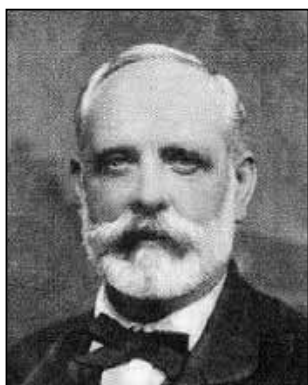
Razarac Huszar

prostorije u prostoriju sa revolverom u ruci i silom tjera ljude da napuste brod, a oni to nijesu htjeli i tome su se opirali mirno. Da ne gledam i da izbjegnem da i meni narede slično, uzeo sam brodski dvogled, objesio ga o vrat i pošao u Hercegnovi kod poznatih mi prijatelja da se propitam o situaciji u ovom mjestu. Elita rodoljubivih građana, starijih ljudi, žena i djece, pošla je u poštu da s njene terase promatra zbivanja na brodovima s one strane barikada u Đe-noviću prema Tivtu. Tada je

je biti slobodni, a naročito mi, Sloveni, koji ćemo sada imati svoju državu.

Da bih vidio bolje i da me, jedinog oficira, ne nađu među građanima, pošao sam iz pošte na put prema Meljinama i negdje stao ispod neke masline uz sam put i odatle motrio što se zbiva naročito oko Đe-novića. Sada sam se sjetio da bi me mogli tražiti, jer nijesam javio komandantu gdje idem, a oko mene nema ni žive duše, pa sam se vratio u Hercegnovi na Tb 17.

Franz Thiard de Laforest (1838. – 1911.)

Franz Thiard de Laforest, ugledni fotograf, rođen je 1838. godine u Beču, ondašnjoj Austro-Ugarskoj. Potomak je burgundijske obitelji Thiard de Bussy. Njegova obitelj doselila se početkom 19. stoljeća iz Francuske u Beč. Uspješno je završio trgovačku školu i oduševljen novim izumom – fotografijom, odabire je za svoje zanimanje. Sa željom za snimanjem putovao je cijelom Europom i bio očaran Mediteranom. U četrdesetoj godini, u Beču, oženio se Gabriellom von Lachmann, kćerkom bečkoga ljekarnika. Na svojim putovanjima oduševio se Bokom kotorskom i odlučio tu dovesti svoju obitelj. Doselio se u Kotor 1873. godine gdje je osnovao svoj atelijer i tu je ostao do smrti. Umro je u Kotoru od srčanog udara 1911. godine. Volio je ljude i Boku i o tome pisao u svojoj knjizi „Bocche di Cataro“, koju u cjelini prenosimo u nastavcima.

Priredio: **Dario Musić**

IZLET U CRNU GORU

Cetinje ima dva hotela: „Grand hotel“ i manji „Kod kralja Marka“ čiji je vlasnik Bečanin gospodin Reinwein. U oba hotela je gost dobro

primljen, no sve je vrlo jednostavno. Sobe su čiste, kreveti dobri, a jelo dobro uz umjerene cijene. Cetinje leži na 660 m nadmorske visine, pa ima znatno hladnije noći od Kotora radi čega je preporučljivo na put uzeti toplu odjeću.

Cetinje - Hotel Grand (Lokanda) 1870. god.

Bitka na Vučjem Dolu 1877.

Prije sto godina Cetinje se sastojalo samo iz Manastira osnovanog 1478., i nekoliko potleušica. Danas ima oko 300 kuća sa 2000 stanovnika i neprestano se povećava. U gradu je duga glavna ulica, a usporedo s njom je druga koju s glavnom spaja više poprečnih ulica. Kuće s krovovima od crijepa bez iznimke su kamene male jednokatnice, koliko je nužno za jednu obitelj. Od većih zgrada valja spomenuti kneževu palaču, manastir, vilu prestolonasljednika, Biljardu, kazalište, bolnicu, vojarnu i netom dovršen austrijski hotel ambasade. Zanimljiv je Arsenal u kojemu su izloženi brojni trofeji iz ratova s Turcima i svatko ga može posjetiti. Isto je tako vrijedno vidjeti arhitektonski uspješnu kneževsku grobnicu ispred manastira.

U smjeru zapada je više brda, ogranaka Lovćena čiji moćni vrh u pozadini strši u nebo. Na jednom niskom brežuljku, sasvim blizu, vidi se zidom opasana kula sa zvonom. Tu su nekad nabadali u ratu posječene turske glave. Turci su kulu razarali tri puta (1683., 1714., 1785.), ali je svaki put ponovo izgrađena u prvobitnom obliku. Pored nje izdiže se oveci brežuljak na kome je lijep novopodignut spomenik vladici Danilu, do kojeg vodi dobar put.

Kavana Belveder kod Cetinja, 1898. god.

I na istoku je nekoliko brda, a na padini koja omeđuje dolinu vodi cesta prema Rijeci Crnojevića, a odatle dalje prema Podgorici. Otprilike za pola sata tom se cestom dođe do Bellaviste, gdje se nalazi daščara u kojoj se može dobiti crna kava. Odatle se preko lanaca brežuljaka vidi zelena dolina, a u pozadini dio Skadarskog jezera okruženog albanskim Alpama. Cesta se dalje stalno spušta prema Rijeci, mjestu na rijeci istog imena s četrdesetak kuća, uglavnom turskog načina gradnje. Tamo se lako može poći na jednodnevni izlet kočijom u polasku za sat i pol, a u povratku za dva sata. Od Bellaviste nadalje tvrdi kamenjar ustupa mjesto prijatnijem krajoliku. Onaj tko želi produžiti izlet u Podgoricu, iz Cetinja će kočijom stići za šest sati. U Rijeci Crnojevića postoji dobra gostionica vlasnika gosp. Mičića koja ima lijepe sobe s udobnim krevetima. Podgorica ima izrazito tursko obilježje. Nešto je veća od Cetinja, a leži pored velike ravnice koja seže sve do Skadarskog jezera. Ljeti je vrlo vruće, a zimi je izložene udarima bure. U blizini su zanimljivi ostaci grada Diokleje.

Cetinje ima izvrsne škole: Djevojački internat koji vode ruske učiteljice, zatim učiteljski seminar, osnovnu školu i realnu gimnaziju u kojoj se uz ostale predmete uče ruski i francuski jezik. To dokazuje da se u Crnoj Gori brine za odgoj.

Vladar Crne Gore, knez Nikola, je vrlo zanimljiva osoba današnjice. Nije mi do toga da mu pjevam slavopojke, ali pošteno je priznati da knez ima izvanredne vladarske sposobnosti. Ratovi 1862., 1877. i 1878. pribavili su mu lovor vijenac heroja i pjesnika. Iskazao se kao uspješan diplomat i besprijekoran u privatnom životu radi čega kao mudar vladar i zakonodavac uživa neograničeno povjerenje svoga naroda i visoko poštovanje u svijetu. Treba vidjeti Crnogorce kako im oči sjaje kada se govori o njihovom knezu.

Stranac će sa Cetinja ponijeti raznolike dojmove. Pored bijedno odjevenih ljudi vidjet će i mnogo stasitih ratničkih likova u živopisnoj narodnoj nošnji sa revolverom o pojasu koje sada nose umjesto ranije uobičajnih vrlo skupljenih, lijepo izrađenih pištolja. Crte lica tih ljudi izražavaju hrabrost i energiju dok crnomanjaste djevojke i žene imaju fine profile poput onih na umjetničkim slikama Čermaka. Nekoliko reprodukcija ovih slika izloženo je, uz portrete kneževske obitelji, u Čitaonici gdje se pored ruskih, srpskih, francuskih i talijanskih novina mogu čitati i „Neue Freie Presse“, a u čitaonicu je dozvoljen pristup svakome pristojnom strancu.

Cetinje-panorama 1900. god.

Kada su na Cetinju, knjaza i prinčeve može se svakog dana vidjeti u šetnji, na jahanju ili u vožnji, a cijelu obitelj za blagdana u dvorskoj kapeli, udaljenoj nekoliko stotina koraka od Dvora, kada prisustvuju službi Božjoj.

Vrlo lijepi prizor na Petrovdan, kada se ovaj najveći crkveni blagdan u Crnoj Gori proslavlja velikim sjajem. Tada se na Cetinju okupe stotine ljudi sa svih strana Crne Gore.

Kretanje po Crnoj Gori je posve slobodno i sigurno. Nema zamornog pregleda prtljage i putovnica; samo je obavezno upisati se u knihu stranaca. Sigurnost je gotovo apsolutna. Krađe i pljačkaški napadi su vrlo rijetki. Nije posve sigurno samo u pograničkom kraju s Albanijom. Pravi Crnogorci neće strancu učiniti ništa nažao. Srdačan je i gostoljubiv, posebno ako mu se možete obratiti na njegovom jeziku. Treba međutim, paziti da ga ne uvrijedite. Vrlo je čojstven, ponosan i pametan, lako shvaća, ali i nepovjerljiv.

Prošlost Crne Gore je dostojna divljenja. Turci koji su u 15. stoljeću poharali sve okolne zemlje: Albaniju, Bosnu, Srbiju, Hercegovinu i Dalmaciju, nijesu mogli pokoriti tu malenu zemlju. Cijela Europa drhtala je tada od Turaka ali ne i Crnogorci. Neobičnom hrabrošću istjerali su premoćnog neprijatelja uvijek iz svoje zemlje koliko god se upirao da je osvoji.

Stotinama godina Crna Gora je Turcima bila grobnica i to dok nije imala više od 36.000 duša. Godine 1768. prodrli su Turci s ogromnom silom (120.000 po drugim podacima 180.000 ljudi). Izgledalo je da je Crna Gora propala. Ali tu je svaki čovjek, svaki dječak, svaki starac, svaka žena, bio heroj. I pored nevjerovatne premoći, Turci su opet izbačeni. Godine 1796. 30.000 turskih vojnika hametice je potučeno kod Krusa. I u kasnijim ratovima Crna Gora je bila uvijek pobjednik. Još je svježa uspomena na zadnji rat 1877. – 1878. U kojem su Crnogorci pobijedili pod vođstvom sadašnjeg kneza i dvostruko povećali svoje po-

dručje. (Crnogorci su bili pobjednici u 10 bitaka, 12 borbi i 50 bojeva).

Povijesni podaci o Crnoj Gori datiraju od 14. stoljeća. Tadašnja kneževina Zeta pod dinastijom Balšića bila je pod srpskim vrhovništvom. Neovisnost je stekla 1389. Godine, 1421. umro je posljednji Balšić, pa Stefan Crnojević osniva novu dinastiju koja je vladala stotinjak godina. Kada se 1516. knez Đurađ II. odrekao vlasti i upravljanje prepustio mitropolitu Vavilu, Crna Gora je došla pod duhovnu vlast i od tada se vladar naziva vladika. S vladikom Danilom Petrovićem Njegošem 1697. na vlast dolazi sadašnja dinastija. Kao pod Crnojevićima, i pod ovom dinastijom povijest ispunjavaju neprestane, pobjedonosne bitke s Turcima. Uzalud su i Mlečani nekoliko puta pokušali podjarmiti Crnu Goru.

Najslavniji vladar bio je Petar I. sveti, koji je na vlast došao 1782. a 1796. kod Krusa uništio tursku vojsku od 30.000 ljudi, što je imalo za posljedicu da su se sljedećih 60 godina Turci držali podalje od Crne Gore. Godine 1798. izdao je prvi pisani Zakonik, 1805. istjerao Francuze iz Boke kotorske i prodro 1807. do Dubrovnika, ali je poslije sklapanja mira u Tilsitu Boku morao ponovo prepustiti Francuzima. Šest godina poslije ponovno ju je zauzeo, ali ju je na zahtjev Rusije prepustio Austriji. Njegov nasljednik Petar II. Petrović Njegoš vladao je od 1830. do 1851. stekavši glas najistaknutijeg crnogorskog pjesnika. Njega je naslijedio Danilo koji je energično nastavio civiliziranje Crne Gore. Godine 1853. vodio je pobjedonosni rat protiv Turaka, a 1855. se odrekao svećeničke časti, prozvao se knezom i oženio. U ponovnom ratu protiv Turaka 1858. osvojio je okrug Grahovo. U ljeto 1860. tijekom boravka u Kotoru gdje je bio na kupanju, upravo kad je na rivi htio ući u barku, ustrijelio ga je jedan po njemu prognani Crnogorac. Kako je za sobom ostavio samo kćer, kneževska vlast prešla je na njegovog nećaka Nikolu, sadašnjeg vladara.

Ponti, pontu, Lenki i longu

Piše:
Neven Staničić

Oli Vam ga o tome, kako je Lenka postala prelijepo žensko ime, a Longo /lungo/ dočerao samo do nadimka. Sve dekapoto preko Ponte i pontu.

Ponta je složeni pojam ženskoga roda, koji zna bit rt, privezište, a troke li i vrh brda po potrebi. Sve dunkve muške rabote. Nije to kod nas u Boku, ni prvi ni zadnji put. /O tome drugom prilikom./ **Ponat**, opet zna bit građevinski materijal ali i dobitak, mjera uspjeha na karte oli buće, oli bilo koju igru što se igra na ponte. Ponti se akužaju, „ubijaju“, oli lišaju po potrebi igre. Nekad se dobijaju i od šponde. E sad, od ponata se može napraviti prava mala lijepa **Ponta**, što je opet dobitak i korist, erbo od Ponte ne može bit štete sve i da očeš, za razliku od ponata koji se ne pamte, ako ih ne skupiš dovoljno. Ponta Oštra i Ponta Seljanovo su, para se, zadnje dvije geografske ponte koje opstaju u sjećanju iako su u kartama, kao i sve druge prešle u rtove. Ne mora sve bit ni zapisano. Svojevremeno je i

svaka pristojna kuća uz more imala svoju pontu. Ponte uokviruju vale, a od vala, preko ponti se proteže lungo mare. Što je duže, to je i više mjesta za uzdisanje. Poezija obale.

Lungo mare, je obalni put. Prosto rečeno. Doduše samo u teoriji, erbo ništa uz obalu niti je bilo, niti je ostalo prosto. /I o tome drugom prilikom./ Lungo je uzduž, ali i: daleko, dugačko, s kraja na kraj, sve do žudnje, čežnje i gledanja. Nije lungo jednostavno kako se čini na prvi pogled. Cijela je Boka **lungo** mare. Zbori se i **longo**. Pa na značenja lungog, dodajemo i bevandu, longu i hladnu da se nosi sa ljetnjim danom, a ne umrtvi čovjeka za rabotu. Najbolje bevande su poslije marendi. Ko marendaje. Ili, bolje reć rabota. Nekad se nisu samo „bijelile“ nego i činjele, pravile, kao što se čini i vino, samo jeftinije. Duž cijele pobale. Bevanda se bijeli vinom i čistom vodom, za razliku od špricera što se čini... dati znate toliko.

Cijeli ovi traktat, sem što je od problematične koristi, za sad, je i zbog čudesne igre jezika našega, koji se zna neslućeno poigrati sa značenjem riječi i pojmova u neočekivanim

obrtima i ishodištima. Tako je pomenuti Longo, sa svom ljepotom opisanog karaktera, kao pridjev kod nas, jedva dospio do nadimka, jednog, recimo Iva /**Ivo longo**/, svodeći ga na očigledno visokog čovjeka, dok je recimo opet **Lenka**, kao imenica i prelijepo žensko ime izvedeno iz Elene, Helene, sjajne i blistave, u osnovi nadimka, odnosno pridjeva, ništa više od „podupirača za sušiti robu“. Kako ne! Izrađuje se najčešće iz pontu /četiri, pet komada može izaći iz pontu po širini/, mada ima i prirodnih primjera, tipa grane. Prava je, vitka, visoka i podmeće se pod „žicu“ da se lencuni ne vuku po zemlji. Zamislite sad Lenku, koja je lenka. /**Lenka lenka**/ Ona je isto dakle visoka, mršavica, ma bez poželjnih i izraženih oblika i prosto je smiješno spojiti je sa sopstvenim imenom. Ma bi pasuje Ivu. Dobar je on, miran i razborit čovjek.

Evo, neću dužiti ovaj put. Zapravo cijeli tekst je zamišljen, više za razmišljanje i inspiraciju, nego za čitanje. Ako vam je baš do toga, prođite ga još jednom.

Neovisnost i priznanje Hrvatske

Piše:
Dario Španović/
Hrvatska riječ -Subotica

Nakon kneza Zdeslava čiju je vladavinu obilježila politika približavanja Bizantu, na hrvatsko kneževsko prijestolje dolazi knez Branimir (879. – 892.), jedan od najznačajnijih hrvatskih knezova. Knez Branimir iz vladarske kuće Domagojevića dodatno je ojačao Primorsku Hrvatsku i postigao samostalnost kako u odnosu na Bizant tako i u odnosu na Mlečane i Franke. S knezom Branimirom Hrvatska konačno određuje svoju budućnost u krugu zapadnih zemalja, a odlukom pape Ivana VIII. prihvaćena je i kao samostalna zemlja kršćanskoga zapada.

Vjernost rimskoj crkvi

Odmah po dolasku na vlast, knez Branimir je poslao papi Ivanu VIII. pismo u kojem je potvrdio svoju vjernost apostolskom prijestolju sv. Petra čime je legalizirao svoju vlast i osigurao se od moguće intervencije Bizanta. Služeći misu na Uzašašće 21. svibnja 879. godine papa je blagosiljao kneza Branimira, sav hrvatski na-

Spomenik knezu Branimiru

rod i svu njegovo zemlju te je time priznao »zemaljsku vlast« (principatus terrenum) kneza Branimira nad cijelom Hrvatskom. U ono je vrijeme takav čin imao značenje međunarodnog priznanja hrvatske države i time je papa pokazao da Branimira smatra neovisnim vladarom. Tu je odluku papa potvrdio u pismu od 7. lipnja koje je poslao Branimiru: »Dragom sinu Branimiru... Kad smo naime na dan Uzašašća Gospodnjega služili misu na žrtveniku sv. Petra, digosmo ruke uvis i blagoslovismo tebe i cio narod tvoj i cijelu zemlju tvoju, da možeš ovdje uvijek spašen tijelom i dušom sretno i sigurno vladati zemaljskom kneževinom, a poslije smrti, da se na nebesima veseliš s Bogom i da vječno vladaš...« Branimir je tako priznat zakonitim vladarom, a Hrvatska zakonitom državom. Sklapanjem prijateljskih i diplomatskih veza s papom uključivalo je i Branimirovu obvezu štiti Crkvu i širiti kršćanstvo. Branimir je u suradnji s ninskim biskupom Teodozijem obnavljao stare i dao graditi nove crkve što dokazuje čak pet sačuvanih kamenih natpisa s Branimirovim imenom iz raznih crkava, više no i od jednog drugog hrvatskog vladara. Na jednom od natpisa iz starohrvatske crkve (sagrađene 892. godine) u Šopotu kod Benkovca pronađen je 1928. godine kameni zabatni natpis BRANIMIRO COM ... DUX CRUATORVM COGITU. Godine 882. Bizantski car Vasilije naredio je dalmatinskim gradovima koji su bili pod njegovom upravom da u ime mira i odštete za zemljište koje su posjedovali izvan svojih zidina, odnosno na hrvatskom teritoriju, moraju hrvatskom vladaru plaćati godišnji porez. Po bizantskim zapisima sveukupna svota je iznosila 710 zlatnika gdje je Split plaćao 200

Spomenik kralju Tomislavu

zlatnika, Zadar 110 zlatnika, a Trogir i tri otočna grada (Osor, Rab i Cres) po 100 zlatnika.

Bitka kod Makarske

Mletački dužd Pietro I. Candiano pokrenuo je 887. godine ratne brodove u bitku protiv neretvanske kneževine koje je bila pod Branimirovom upravom radi čestih napada Neretljana na mletačke trgovačke brodove. Po zapisu mletačkog ljetopisaca Ivana Đakona, u početku je dužd imao uspjeha te navodi da je uništeno pet neretvanskih brodova, ali ubrzo, točnije 18. rujna 887. godine, Mlečani gube bitku. U potpunosti je razbijena mletačka vojska i flota, a dužd Candiano je poginuo. Radi daljnjeg nesmetanog prolaska mletačkih brodova Mletačka republika obvezala se za plaćanje godišnjeg danka (solitus census) hrvatskom vladaru te su radi toga hrvatsko-mletački sukobi prekinuti sve do kraja 10. stoljeća. U spomen na tu važnu pomorsku bitku 18. rujna u Republici Hrvatskoj se slavi kao Dan Hrvatske ratne mornarice.

Knez Mutimir

Knez Mutimir (892. – 910.) bio je iz obitelji Trpimirović te se pretpostavlja da je bio sin kneza Trpimira, jer se u povelji iz 892. godine navodi kako sjedi »na očinskom prijestolju« (residente paterno solio). U istoj povelji koja nije sačuvana u izvorniku već u prijepisu iz 1568. godine stoji: Muncimiro, divino munere iuvatus Croatorum dux (Muncimir, božanskom pomoću knez Hrvata) što znači da nije bio postavljen od strane niti jednog vladara te da je vladao samostalno. O Mutimirovom vladanju nema puno podataka ali ipak je poznato da je u njegovo doba Hrvatska dosegla takvu moć i zrelost da je hrvatski vladar imao snage voditi samostalnu vanjsku politiku. Konstantin Porfirogenet u svome spisu De administrando imperio dao je opis granica Hrvatske pod vladavinom kneza Mutimira koja je tada podijeljena u 11 županija. U Mutimirovo doba Hrvatska se prostirala od današnjeg Gorskog kotara, Like, Velebita i podvelebitskog primorja pa do rijeke Cetine na jugu, u unutarnjosti se prostirala do južnih obronaka Čemernice i Manjače, Grmeča i današnjeg Korduna.

NATPISI BAZILIKE KATEDRALE SVETOG TRIPUNA

Piše:

Jovan J. Martinović

Do zadnje restauracije i revitalizacije katedrale sv. Tripuna nakon katastrofalnog crnogorskog zemljotresa, 15. aprila 1979. godine, koja je sa velikim prekidima trajala skoro 14 godina (1987 – 2000), u zasvođenom prolazu ispod stepeništa Relikvijara koji vodi do sjevernih bočnih vrata Katedrale, a zatvoren je izvana željeznom rešetkom, stajao je na istočnoj, lijevoj strani sarkofag kotorskog plemića Andreasa Saracenisa ili Andreacija, koji je – po kasnijim izvorima – sagradio prvobitnu crkvu – martirijum sv. Tripuna, čiji su temelji pronađeni u našim iskopavanjima tokom revitalizacionih radova, dosta duboko ispod poda Sakristije i pločnika ulice između Katedrale i zgrade Biskupije. Sam sarkofag je otkriven 1840. godine tokom radova na popločavanju te ulice, pod lukom trakta koji povezuje Katedralu i Biskupiju,

a budući da je tokom novih sanacionih radova otkriven i drugi takav luk unutar Sakristije, može se pretpostaviti da je u XIII vijeku umjesto Sakristije postojala nad temeljima

prvobitne crkve iz IX vijeka memorija na dva luka, pod kojima su bili smješteni Andreacijev sarkofag i jedna zidana grobnica, vjerovatno za ukop kotorskih biskupa. Tokom tih istih novih iskopavanja pronađeni su ostaci nekoliko sarko-

faga, sa kojih bi mogli poticati natpisi ugrađeni u sjeverni i zapadni zid stepeništa za Relikvijar. Andreacijev sarkofag je premješten u unutrašnjost Katedrale, pa će biti obrađen zajedno sa natpisima u unutrašnjosti, a natpis što je postavljen prilikom otkrivanja sarkofaga, isklesan na poledini lunete nekog gotičkog portala, izvađen je iz zida i ostavljen u ulici između Katedrale i Biskupije, koja je bespravno zatvorena na početku i kraju željeznim, stalno zaključanim kapijama, a tu se nalazi i njegova moderna replika slomljena u nekoliko komada.

Sa desne strane zasvođenog prolaza, nalazi se zazidana grobnica ispod stepeništa, u kojoj su sahranjena tri kotorska biskupa XIX vijeka, a njihovi se nadgrobni natpisi nalaze raspoređeni na lijevom, istočnom zidu toga prolaza, pa će biti ovdje obrađeni zajedno sa natpisom što je nekada bio iznad Andreacijevog sarkofaga.

Natpis iznad Andreacijevog sarkofaga

Ovaj natpis je postavljen nedugo iza otkrivanja sarkofaga sa djelimično oštećenim poklopcem, a ispisan je u dvije verzije: na poleđini jedne romanogotičke lunete portala, sada izložene na stepeništu Relikvijara, kao i na običnoj ravnoj ploči od bijelog kamena, sada slomljenoj, a glasi:

**SARCOPHAGVM
CONIVGVM NOBILISSIMVM
QVI ANNO A CHRISTO NATO DCCCIX
ECCLESIA SANCTAE MARIAE INFVNARIO
IAM PRIDEM CONDITA
D. TRIFONIS A MERCATORIBVS VENETIS
EMPTIS EXVIIIS
TEMPLVM PRIMO HEC AEDIFICAVERVNT
QVVM EIVS AMBITVS NOVISSIME
STERNERETVR
HOC PROPE SVB FORNICE DETECTVM**

**EFFOSSVMQVE
V NONAS APRILIS ANNO MDCCCXL
MVNICIPIVM ORDO HEC PONENDVM
CVRAVIT**

Prevod:

Sarkofag
najplemenitijih supružnika,
koji godine od Hristovog rođenja 809,
crkvu Sv. Marije od rijeke već
ranije sagrađivši, Gospodina Tripuna
od mletačkih trgovaca kupivši ostatke, hram
prvo ovdje sagrađiše.
Kada su u njegovoj okolini nedavno
ravnali put,
ovdje blizu ispod luka otkriven je i otkopan.
V nona (prvog) aprila godine 1840.
Opština je nastojanjem pobrinula da se ovo
postavi.

Natpis biskupa Stefana Pavlovića - Lučića

Uklesan je na mramornoj ploči postavljenoj na lijevom zidu, u sredini, na mjestu gdje se ranije nalazio prethodni natpis o nalasku Andreacijevog sarkofaga, a glasi:

**MEMORIAE ET HONORI
STEPHANI PAVLOVICHII LUCICHII
DOMO
MACARSCA EPISCOPI CATHARENSIUM
.....
DEC. REPENTINO PRIDIE KAL. FEB. A.
MDCCCLIII AET. LXIII
FRATRES SORES ET FILII EX ILLIS
COMMUNI
MOERORE POSUERUNT**

Prevod:

Uspomeni i časti Stefana Pavlovića –
Lučića, rodom iz
Makarske, episkopa Kotorana,
.....
preminulog iznenadno uoči kalendi fe-
bruara (31. januara) godine 1853, u dobi
od 63 (godine).
Braća i sestre sa njihovom djecom uz
opšte žaljenje postaviše.

Natpis biskupa Kazimira Forlanija

Postavljen je na lijevom zidu zasvođenog prolaza, desno od prethodnog natpisa, i glasi:

**HEIC IN PACE QUIESCIT
CASIMIRUS FORLANIUS
DOMO DERNISIO
PER ANNOS VIII CATHARENSIUM
EPS
EXIMIUS PRAEMATURA MORTE
DESIDERIO OMNIUM RAPTUS
III NON. SEXT. MDCCCLXXXVII
NATUS ANNOS LIV
XXX
FRANCISCUS JURIS DOCTOR
FRATER MATTH. ZANNONI
EPI SIBEN. CONSOBRIS
CVM LACRYMIS PP.**

Prevod:
Ovdje u miru počiva
Kazimir Forlani, rodnom iz
Drniša,
za 8 godina episkop Ko-
torana izvanredni, prera-
nom smrću otet
od opštih želja trećih nona

(3.) septembra 1887, rođen
(prije) 54 godine
xxxxx
Franjo, doktor prava,
brat, (i) Matija Zannoni,
episkop Šibenika, rođak,
sa suzama postaviše.

Natpis biskupa Tripuna Radoničića

Ispisan je na mermornoj ploči, lijevo od srednjeg natpisa, koja u sredini prvog reda ima Hristov monogram i grčke sigle: **A** i **Ω**, dok sam tekst glasi:

**OSSA ET CINERES
TRIPHONIS RADONIČIĆ
EPISC: CATHAREN:
HIC
EXPECTANT DIEM DOMINI
OBIIT DIE XXVIII SEPT.
ANNO MDCCCXCIV
EPISC: VI
AETAT: LV
JACOBVS FRATER
MOERENS**

Prevod:
Kosti i pepeo
Tripuna Radoničića,
episkopa kotorskog,
ovdje očekuju dan Gospodnji.
Preminuo dana 28. septembra
godine 1894.
Episkop: 6 (godina)
Starost: 55 (godina)
Jakov, brat,
tugujući (postavi).

OD ŠKOLJKE DO CARSKOJ TRPEZE

- crtice za povijest bokeške kužine -

Piše:
Mašo – Miško Čekić

Opisujući putovanje saskonskog kralja Fridriha Augusta Crnoj Gori, Bartolomeo Biasoletto piše 1841. godine:

(...) „Kralj je posjetio crnogorski pazar smješten na jednom trgu van grada, kraj takozvane Porta fumera. Tu se tri puta nedjeljno održava pazar i to utorkom, četvrtkom i su-

botom. Na ovaj pazar i ljudi i žene, bez razlike, donosili su svoju robu koja se sastojala od: drva za ogrijev, jaja, pršute, masti, slanine, kastradine (meso od uškopljenog brava soljeno i dimljeno kojim se trguje u Trstu, Veneciji i drugdje, a traženo je i od mornara i ribara), kupusa, zečeva, jarebica, drugih ptica i divljači, loja, meda, voska, pastrmke iz njihovih jezera, ukljeva (sco-ranze) (mala riba soljena i dimljena, gotovo slična sardeli), krtole, listova ruja za štavljenje, razne kože, vune, sira i drugog. Pazar je bio dobro snadbjeven i posjećen...”

Među arhivskim dokumentima o gastronomiji sa naših obala je i pozivnica za večeru koju je, 7. oktobra 1893. godine, austrougarski nadvojvoda Karlo Stefan Austrijski uputio Contu Jozu Viskoviću, agentu Lojda u Kotoru. Večera je organizovana na fregati „Radecki“ u Tivatskom zalivu.

Uz pozivnicu, na koju mi je ukazala mr. Marija Mihaliček u Muzeju grada Perasta, priložen je i „menu“ te večeri, pa danas znamo što se jelo u sličnim, svečanim prilikama toga doba.

Evo, što se, biranim gostima, ponudilo za večeru na brodu „Radecki“: proljetni potaž, hladna riba u majonezi, rostbif na baštovanski način, grašak na engleski način, punjena divlja zečetina, sezonska salata, voćni žele i dezert.

Očigledno je kuhar na brodu „Radecki“ bio dobar znalac prilika, a možda i gastronomije u Boki, pa je jelovnik prilagodio namirnicama koje je tada mogao nabaviti u Boki kotorskoj, svježe, sušene ili na drugi način konzervisane.

Kraj XIX. i početak XX. stoljeća donosi i promjene u opremanju kužine. Uvode se šporeti, više kuhinjskog namještaja, a pažnja se posvećuje opremanju enterijera. Na kuhinjskom zidu posebno mjesto nalaze i čuvene kuhinjske zidne krpe sa porukama o lijepom ponašanju, higijeni, braku, porodici, kuhanju...

Bečka kužina stiže u Boku kotorsku na velika vrata. Bokelji prihvaćaju najbolje iz prijestolne kužine i zadržavaju za vazda štrudele, krempitu, pišinger, lešo govedinu, bečku šniclu, bečki gulaš, knedle...

Osnov svih receptura stiže iz Beča ili preko tog grada. Bo-

keljke prihvataju novotarije uz izmjene, po svom guštu, dodajući svim jelima bokeški miris i ukus, pa krempita dobija sprat – dva više, štrudel mirise agruma, umjesto bečke salse od jabuke, luka ili hrena, uz kuhano meso je salsa od pamidore ili balancana, bečki gulaš je obogaćen kockama krtole...

Kraj XIX. i početaka XX. stoljeća u bokeškoj kužini obilježio je porodični nedjeljni ručak, u početku građanske klase, kasnije opšte prihvaćen. Uglavnom se sastojao od goveđe juhe, kuhane govedine sa prilogom i obaveznom salsom od pamidore ili konzerve, a na kraju štrudel od jabuka ili trešanja. U bogatijoj varijanti, nakon juhe služeno je kuhano meso sa prilogom, potom pečeno meso sa krtolom, salata i dezert. Takav nedjeljni ručak, uobičajen u građanskoj bečkoj kući, inspirisan je carskom kužinom i carom Franjom Josipom koji je bio zaljubljenik u jela pripremljena od govedine.

Istorijska događanja na ovim prostorima ostavljaju tragove različitih naroda i vladavina, ponajviše: ilirske, grčke, rimske, vizantijske, srpske, osmanlijske, mletačke, francuske, ruske i austougarske države. Ti tragovi utkani su u našu svekoliku baštinu: od korišćenja darova prirode preko načina života, običaja, jezika, literature, muzike, graditeljstva, pa sve do gastronomije. Bokelji su zadržali dio mirisa drugih kuhinja, a uz egzotične začine jelima su dodali domaće koje, uglavnom nijesu gajili, već su ih brali na obližnjim livadama. Zato danas možemo govoriti o bokeškom brodetu, muljanskom, ali i brodetu od suhe hobotnice na način kako to rade u Krašićima...

Uz to, priroda čini čuda, pa sudar dvije klime: primorske i planinske, u njedrima i na

padinama Orjena i Lovčena, stvara na daleko čuveni pršut, njeguški sir, kaštradinu i jedinstvena jela od krtole, zelja, mrkve, mahunarki i žitarica, pa se stvorila čvrsta, gotovo ljubavna, veza primorske i kontinentalne kužine.

Njeguški i luštički sir u domaćem maslinovom ulju, tučene zelene i crne masline, vino koje se negda izvozilo i nalazilo na trpezi Mletačkog dužda, riba s gradela, kuhana u maslinovom ulju, sušena, soljena, marinirana i jednostavno pripremljena „na lešo“ uz obavezni petrusin i česan tek su neke odlike Bokeške kužine - dovoljne da je svrstamo u Mediteranski gastronomski krug. Svakako treba pomenuti neizostavni pešt (slanina, česan, petrusin) – dodatak brojnih jela koji, u kombinaciji sa

začinskim biljem, sve pretvara u delicije.

Sve iz mora, povrće, voće i brojne jestive trave kao što su žućenica, kopriva, štavelj, divlja mrkva, čučeg, morač, kostriš, podbjel i druge sastavni su dio dnevnog menija Bokelja.

Kombinacijom proizvoda krševitog okruženja, posebno, mesa, mesnih prerađevina i krtole, te onih sa primorja - nastaju jela kao što su: kaštradina i crno zelje, bumbari, jagnjeće i juneće tripice, iznutrice omotane jagnječim crijevima, pečene pa kuvane jagnjeće noge, meso ispod sača uz obavezan ruzmarin, a na trpeze stiže i divljač.

Bokešku kužinu obogatila je pamidora, svježa, ukuhana ili sušena, koja daje boju i onaj uzvišeni kiselo-slatkasti ukus svakom jelu. Pamidora ubrana u Grbaljskom polju smatrana je najboljom na Mediteranu. Od malo brašna i vode vješte Bokeljke stvaraju čudo zvano makaruli. Uz dodatak rastopljene masti i gratanog sira ili salse od pamidore – paštašutu po bokeški. Uz tripice sa krto-

lom, makaruli sa sirom postaju svadbena jelo – za čast svatovima na momačkoj večeri!

U bokeljskoj kužini često se spremaju i poslastice, jednostavne, ali prepune korice i soka agruma, vanilije, cimeta, karanfilića i drugih začina koji omamljuju čula. Dobrotska i peraška torta, paradižet, rožata, hroštule, priganice, pince i naravno padišpanj.

Priča se može nastaviti kazivanjem o lovoru, majčinoj dušici, slanoj ribi i mušljama, o manžurani, maginji, pelinu, crnom rizotu i pašticadi, palenti, pašta-šuti i njokama, prijesnacu i peraškim bobima, žućenici „na koliko hoćeš načina“, kukama i šparogama, pašta-fažoli...

Bokeška kužina ima jednu karakteristiku koja o njoj sve kazuje: nasljedstvo!

Brojni namjernici s mirom ili silom stizali su do ovih obala. Bilo je i slučajnih gostiju, robova, zarobljenika, putujućih glumaca i zabavljača, galiota i stradiota, plaćenika sa svih strana svijeta: od učitelja, ljekara i apotekara do vojnika i zaštitnika.

Svi su imali nešto svoje što su ostavili u Boki, a Bokelji su to znalački upotrijebili. Kao nasljednik koji zna i umije da sačuva i uveća nasljedstvo.

I nijesu Bokelji drugačiji od ostalih.

Na tom principu, na nasljeđivanju, počivaju sve ostale mediteranske kulture. I ne samo one.

To nasljedstvo u Boki je „podaćeno“ u svakom dijelu Zaliva, pa s pravom govorimo o luštičkim, grbaljskim, tivatskim, risanskim, dobrotskim, peraškim, krivošijskim, podorjenskim i inim jelima i namirnicama.

A to, uz još po nešto što morate otkriti sami - to je Bokeška kužina.

Kraj

BEČKA ŠNICLA

Potrebno je:

4 šnicle od telećeg buta
2 jaja
Brašno, prezla
So
Ulje za priganje
Limun

Priprema:

Meso istući tucalom, posoliti i uvaljati u brašno, pa provući kroz ubačena jaja, a na kraju uvaljati u prezlu. Šnicle prigrati u dosta vrućeg ulja ili neku drugu masnoću. Poslužiti sa fetama limuna uz salatu od krtole, neku drugu salatu ili prilog.

KUHANA GOVEDINA

Potrebno je:

1 kg govedine od buta
2 mrkve
1 čipula
1 korjen selena
1 korjen petrusina
1 por i luk (po želji)
Goveđa kost (poželjno)

Papar u zrnju
So

Priprema:

U vrelu vodu spustiti meso i kost, pa kuhati oko 90 minuta. Dodati očišćenu mrkvu, selen, petrusin, luk por, papar i so. Čipulu prepoloviti i prepeći na ploči od šporeta, pa je dodati mesu i nastaviti kuhanje, skidajući nakupljenu pjenu. Kad je meso kuhano, izvaditi ga iz juhe i odložiti na toplo mjesto, a juhu procijediti. Meso izrezati na fete i poslužiti sa kuhanim korjenastim povrćem, a kao prilog restovanu krtolu, pire od krtole ili biž. Juhu poslužiti u istom pijatu sa fetama mesa ili u njoj zakuhati paštu, oriz ili njokice od griza i poslužiti posebno.

ŠTRUDEL SA JABUKAMA

Potrebno je:

Za kore:
40 dag brašna
1 jaje
½ čikare mlake vode

2 ožice ulja
Mrva soli

Fiľ:

1 kg očišćenih jabuka
2 šake prezle
2 šake cukra
3 ožice maslaca
2 ožice ruma (po želji)
Cimet
Limun
Suhice (po želji)
Saketić vanilije

Priprema:

Sve sastojke za koru sjediniti, pa prebaciti na radnu ploču i umijesiti elastično, čvrsto tijesto. Od tijesta načiniti dvije lopte, pa ih malo raširiti i nalučiti. Tijesto prekriti kanavacom i ostaviti da počiva tridesetak minuta.

Za to vrijeme jabuke isfetat i ih izgratati na gratatijer, poskropiti sokom od limuna i malo ruma (po želji). Prezlu, uz stalno miješanje, prepržiti na malo maslaca, a kada se ohladi dodati joj cukar.

Preko radne ploče staviti stolnjak, pa na njemu razvaljati pobrašnjeno tijesto koliko god je to moguće, kako bi dobili što tanju koru. Koru poprskati rastopljenim maslacem (može i mast), pa rasporediti pola pripremljenih jabuka. Preko jabuka staviti prezlu, vaniliju, cimet i suhice, a po želji i gratanu koricu limuna. Pomoću stolnjaka zamotati štrudlu i pažljivo je prenijeti u podmazani pleh. Isto uraditi sa drugim dijelom tijesta. Peći je oko pola sata na 200 stepeni, pa vruću premazati rastopljenim maslacem. Kada kore upiju maslac, štrudel poprskati mljevenim cukrom.

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,

U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,

U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,

U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić i knjižari "SO"

Tiskanje časopisa potpomogli:

OPŠTINA KOTOR

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

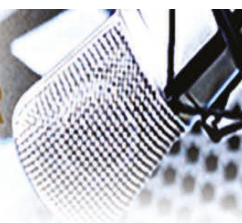
www.ledo.hr

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

RADIO TIVAT

E-mail radiotiv@t-com.me
www.radiotivat.com

tel/fax-032/672-202, 670-131
marketing 032/660-100

BokaNews

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

ZAGREB

HRVATSKA

grad kulture

pogledajte osluhnite osjetite

ISKORISTITE MOGUĆNOSTI KOJE VAM PRUŽA **ZAGREB CARD!** www.zagrebcard.fivestars.hr

